

משניות סדר זרעים

על פי מהדורת הרב דוד אלטאראס ז"ל
שהודפס בשנת ה'תק"ע בעיר פיסא

פה ירושלים יע"א
שנת סוד יי ליראיו ובריתו להודיעם לפ"ק

הוצאת חטף-סגול

2022

הובא לדפוס באמצעות $\text{\LaTeX}$ ע"י שמעון מונטגיו

הקדמה

שנמצאת במשניות שהיה לומד מעלת מורינו
הרב המדקדק רבי דוד בכ"ר שלמה אלטארטס
זצ"ל שעשאה לתיקון המשניות בחייו וזה לשונה

עם שונה שלום

ידיע להוי לך שונה ידיד דתהלות לאל יתברך כעל אשר גמלני
ורב טוב שהחייני וקיימני לגמור בעדי מה שבצפייתי צפיתי
ואויתי בעודי בחיים חייתי להיות לי למגן וצנה משכיות סדורות
ערוכות בכל ושמורות מוגהות ביתר שאת כיד ה' הטובה אנה
לידי . והוא יודע ועד כמה יגיעות יגעת יעד שבאתי לכלל ישובן
למוצאן ולמובאן והביאו לי מקום הראשונים שבקדושה להתגדר
זעיר שם זעיר שם ודוד מכרכר בכל עז לפני ה' מטפס ועולה מטפס
ויורד לו לשמו כי כל ישעי וכל חפצי לדבקה בו:

ואלה פקודיהם למסעיהם בראשונה השתדלתי למצוא כל
הגירסאות הטובות והבריאות ש"ס ורבינו שמשון זצ"ל על
המשנה ומבעל הערוך ז"ל זולת מה שהביאו המפרשים הקדושים
אשר בארץ המה הרמב"ם ז"ל והר"ב ז"ל ובעל תי"ט כי מימיהם
אנו שותים:

ועוד שנית בפסק ההלכות מה שלא פסקו הם ז"ל לא שלותי
עד ששקטתי לברר ההלכה על תלה וארמונה על משפטו
ישב . כי דפקתי על דלתי רבינו הגדול פום ממלל רברבן הרמב"ם
ז"ל בחבורו הגדול ומהולל בתשבחות שם העליתי מצודתי ומצאתי

און לי והוצאתי לאור משפטי ומפוסקים אחרים ולאן מלתא
זוטרתי:

הז אמת חפצתי בטו"חות חכמה כי מצאתי קצת סתירות להרב
ז"ל מיניה וביה מהפי' והחיבור לא רציתי לשלוח יד להכריע.
הגם כי כבר ראיתי לאחרונים ז"ל כבת קול יוצאת מפיהם ומפי
כתבם דהלכתא כמילי בתראי דפסק בחבורו דלסוף ימיו עשהו
ויכוננהו ואזן וחקר ותקן ותכן במאזני שכלו הזך כי מי כמוהו מורה
אב הוא דלא לוסף עליהם עם כל זה האיש הנלבב יעשה מה שלבו
חפץ הוא יבחר ולא אני מכריע שאין בו ממש א"כ איפה ראה
כל היכא דתמצא דמות כוכב כזה * בא האות והמופת דהלכתא
כוותיה ואי איכא פלוגתא דרבנותא על הפסק דין מר פסיק כוותיה
ומר לא פסיק כוותיה או הרמב"ם ז"ל דהדר ביה בחבורו עשיתי ציון
כזה * האות הראשון הוא מהפירוש והשני מהחבור ודוק:

ותו משכחת לה דלפעמים במשנה איכא פלוגתא דתנאי ולית
הלכתא כשום חד מנייהו משום דאיכא פסק הלכה כי סברא
שלישית דאוקי ש"ס דבתר דידהו סמיכנא ואמשול לך משל
בגיטין פ"ז מ"ד לא תתיחד עמו אלא בפני עדים וכו' מה היא באותן
הימים ר' יהודה אומר כאשת איש לכל דבריה ר' יוסי אומר מגורשת
ואינה מגורשת לית הילכתא לא כרבי יהודה ולא כר' יוסי לפי
שיש פסק דין בזה דמגורשת לגמרי והר"ב ובעל תי"ט השמיטוהו
ויעזבוהו ולו נטשתוהו ובחפוש אחר חפוש באמתחות פי' הר"מ
מצאתיו כי הוא כרבא דכולי ביה וזולתם הרבה והכל רשום
בכתב אמת כי שניתי ושלשתי לעשות ציונים מכוונים במלאכת
השמים:

ועוד בה שלישיה כי בדקתי עד שידי מגעת בש"ס וכל איכא
דמשכחיה דאוקי ש"ס ההוא מתניתין בחסורי מחסרא
עשיתי רושם על פני חוץ לכתוב שתי תיבות כזא חסורי מחסרא

להיותם לי לזכרון בין עיני וטוטפות ולסנבוסין כי זה חלקי מכל עמלי. ומצאתי להר"ב ז"ל דלפעמים הכי קאמר שבש"ס קורא אותו ח"מ וליתא בנשיקת ידיו ורגליו דח"מ תוספת על המשנה בפועל והכי קאמר בכח כידוע המשל בפרק המניח במשנת כ' שהיו מהלכים בר"ה אחד רץ ואחד מהלך או שהיו שניהם רצים כתב הר"ב ח"מ והכי קאמר וכו' ועיין מ"ש דף ל"ב דקאמר התם השתא אחד רץ ואחד מהלך פטור שניהם רצים מבעיא אלא הכי קאמר וכו' עמוד עליו כי האמת יורה דרכו. ושאר פרפראות והבנות בקיצור על קצת משניות ודיוקים בדקדוק הלשון על הקריאה כאשר עיני השונה תחזינה מישרים ומה שימצא בה דבר טוב יתלה הדבר במי שהוא טוב וישר ה' כי הוא הנותן לפתאים ערמה וכח לעשות חיל ומה שלא יצדק כי לא בא אל נכון יתלה הדבר בי לפי קוצר המשיג כי נער אנכי נער ישראל ואוהבהו עושה מעשה נערות. וה' יכפר בעדי אם שגיתי ואתי תלין משוגתי כי אני מכיר את מקומי שאיני כדאי לשום דבר יציב ונכון שאין בי לא חכמה ולא תבונה עת לחננה. קריאת חנה דוד הוא הקטן ולא יבצר ממך מזימה שונה מתנות שנחלן אל לעמו ישראל כי תקנתי מעוות יוכל לתקון בחליף וחסיר ויתיר שגיאות הבאות אל שער הדפוס למען לא אטה ימין ושמאל קולע אל השערה ולא אחטיא בגרסת המשנה בעזר המאזני חיל לתת תמים דרכי ואעידה לי שנים עדים נאמנים כי צרפתים כצרוף את הכסף וכבחון את הזהב הא' בפרק ד' דביצה ואין חותכין את הפתילה לשנים רי"א חותכה באור כצ"ל ולא יותר ובכל הגרסאות חדשות גם ישנות נמצא דתני לב' נרות וטעות הוא בידם דבש"ס הכי קאמר ואין חותכין את הפתילה לשנים. מ"ש בסכין דלא דקמתקן מנא באור נמי קא מתקן מנא תני ר' חייא חותכה באור בפי שתי נרות ע"כ. ופירש רש"י דקמתקן מנא א' היתה ועושה אותה שנים. בפי שתי נרות שתי ראשיה בתוך ב' נרות אם צריך להדליקן כאחד ומדליק באמצע דלא מוכח

דלתקוני מנא מכוין אלא להדלקה בעלמא עכ"ל הא קמן דלא גרסינן במתניתין לשתי נרות דבתוספתא תני הכי ר' חייא ולזה כוין ר' יהודה בכח כשאמר חותכה באור וק"ל. ובעל תי"ט לא קאמר ביה מידי. והב' בפרק ב' דחולין השוחט לשם זבחים כצ"ל ובגרסאות שלנו תני לשם שלמים והיא שגגה שיוצאת שפירוש זבחים כאן ר"ל שלמים ואינו שם כולל כמו בריש זבחים כל הזבחים שנובחו והביאו בעל תי"ט ז"ל ומצאתיו מתוקן בגירסת הש"ס דפוס אמשטרדם. אם כן ל"ג שלמים דהווי סברי בעלי הדפוס דשלמים עדיפא להו דהוא מפורש טפי. וכי תורת המשנה זאת תורת העולה על רוחה כדסברא דעתייהו וכהנה רבות עמי אשר שם אלהים בפי לדבר. כי הכל עשיתי לזכות את עצמי שלא לגשש כעורים קיר שאיני כדאי וראוי לזכות את אחרים כי מה אני להבל דמה תולעת ולא איש לדייק בלישניה לישנא קלילא הראוי לבילה פרט הנושר בשעת הבצירה דערבא ערבא צריך והבא ללמד ונמצא למד אבל בטחתי בחסד אלהים יעזרני על דבר אמת לאמתו (כי פה לא עשיתי מאומה והבור רק אין בו מים) ויוציאני למרחב יחלצני לתת לי לחם ושמלה שאוכל להוציא לאור מה שיש בלבי לשמור ולעשות כי כל יוכל. ולא יזכור לי עון אשר חטא כי הוא ירבה לסלוח. ותקרב ותבואה עת לחננה כי בא מועד תרבה הדעת כמים לים מכסים בקול ששון ובקול שמחה אכ"ר:

לישנא קלילא והראוי לבילה

דב"ש אלטאראס זלה"ה

תפלת ר' נחוניא בן הקנה שחייב לאומרה כל הנכנס לבית המדרש ללמוד
 יהי רצון מלפניך יי אלהי שלא יארע דבר תקלה על ידי ולא אפשל
 בדבר הלכה וישמחו בי חבירי ולא אומר על טהור טמא ולא על
 טמא טהור ולא על מתר אסור ולא על אסור מתר ולא יפשלו חבירי
 בדבר הלכה ואשמח בהם:

והאר"י זצוק"ל היה אומר אחר תפלה זו שני פסוקים אלו

כי יי יתן חכמה מפיו דעת ותבונה:

גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך:

קודם הלימוד

כתוב בספר תוצאות חיים כשפותח הספר ללמוד בו יאמר

הנני רוצה ללמוד כפי שביאני תלמוד זה לידי מעשה ולידי מדות
 ישרות ולידי ידיעת התורה והריני עושה לשם יחוד קדשא
 בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו ויהי נועם יהוה אלהינו עלינו
 ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו:

משניות סדר זרעים

יש בו י"א מסכתות וזהו סדורן

א ברכות ט פרקים ב פאה ח פרקים ג דמאי
 ז פרקים ד כלאים ט פרקים ה שביעית י פרקים
 ו תרומה יא פרקים ז מעשרות ה פרקים ח מעשר שני
 ה פרקים ט חלה ד פרקים י ערלה ג פרקים
 יא בכורים ג פרקים בין הכל ע"ד פרקים:

מסכת ברכות

יום א

פרק א

מאימתי קורין את שמע בערבית · משעה שהכהנים
נכנסים לאכול בתרומתן · עד סוף האשמורת
הראשונה · דברי רבי אליעזר · וחכמים אומרים עד
חצות · רבן גמליאל אומר · עד שיעלה עמוד השחר ·
מעשה שבאו בניו מבית המשתה אמרו לו · לא קרינו
את שמע · אמר להם · אם לא עלה עמוד השחר ·
חייבין אתם לקרות · ולא זו בלבד · אלא · כל מה
שאמרו חכמים עד חצות · מצותן עד שיעלה עמוד
השחר · הקטר חלבים ואברים · מצותן עד שיעלה עמוד
השחר · וכל הנאכלים ליום אחד · מצותן עד שיעלה
עמוד השחר · אם בן למה אמרו חכמים עד חצות · כדי
להרחיק את האדם מן העבירה:

^ב מאימתי קורין את שמע בשחרית משיכיר בין תכלת
ללבן · רבי אליעזר אומר בין תכלת לכתית (וגומרה) עד
הנץ החמה · רבי יהושע אומר · עד שלש שעות · שכן
דרך בני מלכים · לעמוד בשלש שעות · הקורא מכאן
ואילן · לא הפסיד · כאדם הקורא בתורה:

ג בית שמאי אומרים בערב כל אדם יטו ויקראו • ובבקר
 יעמדו שנאמר ובשכבך ובקומך • ובית הלל אומרים
 כל אדם קורא בדרך • שנאמר ובלכתך בדרך • אם כן
 למה נאמר ובשכבך ובקומך • (אלא) בשעה שדרך בני
 אדם שוכבים ובשעה שדרך בני אדם עומדים • אמר רבי
 טרפון • אני הייתי בא בדרך • והייתי לקרות כדברי בית
 שמאי • וסכנתי בעצמי • מפני הלסטים • אמרו לו כדי
 היית לחוב בעצמך שעברת על דברי בית הלל:

ד בשחר מברך שתים לפניה • ואחת לאחריה • ובערב
 מברך שתים לפניה • ושתים לאחריה • אחת ארפה
 ואחת קצרה • מקום שאמרו להאריך אינו רשאי לקצר •
 לקצר אינו רשאי להאריך • לחתום אינו רשאי שלא
 לחתום • ושלא לחתום אינו רשאי לחתום:

ה מזכירין יציאת מצרים בלילות • אמר רבי אלעזר בן
 עזריה הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר
 יציאת מצרים בלילות • עד שדרשה בן זומא • שנאמר
 למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך •
 ימי חייך הימים • כל ימי חייך הלילות • וחקמים אומרים
 ימי חייך העולם הזה • כל ימי חייך • להביא לימות
 המשיח:

פרק ב

הָיָה קוֹרֵא בַּתּוֹרָה וְהִגִּיעַ זְמַן הַמִּקְרָא אִם כּוֹזֵן לְבוֹ
 יָצָא וְאִם לֹא־וְלֹא יָצָא בַּפְּרָקִים שׁוֹאֵל מִפְּנֵי
 הַכְּבוֹד וּמִשִּׁיב וּבִאֲמָצַע שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הִירָאָה וּמִשִּׁיב
 דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בִּאֲמָצַע שׁוֹאֵל מִפְּנֵי
 הִירָאָה וּמִשִּׁיב מִפְּנֵי הַכְּבוֹד בַּפְּרָקִים שׁוֹאֵל מִפְּנֵי
 הַכְּבוֹד וּמִשִּׁיב שְׁלוֹם לְכָל אָדָם:

ב אֵלּוּ הֵן בֵּין הַפְּרָקִים בֵּין בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה לַשֵּׁנִיָּה
 בֵּין שְׁנֵי לְשִׁמְעַת בֵּין שְׁמַע לְוְהִיָּה אִם שְׁמַע בֵּין וְהִיָּה
 אִם שְׁמַע לְוִיֵּאמָר בֵּין וִיֵּאמָר לְאַמֶּת וְיִצִּיב רַבִּי יְהוּדָה
 אוֹמֵר בֵּין וִיֵּאמָר לְאַמֶּת וְיִצִּיב לֹא יִפְסִיק אָמַר רַבִּי
 יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קֶרְחָה לָמָּה קִדְּמָה שְׁמַע לְוְהִיָּה אִם שְׁמַע
 (אֵלָּא) כְּדִי שְׂיִקְבֹּל עָלָיו עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם תְּחַלֶּה וְאַחֲרֵי
 כֵּךְ יִקְבֹּל עָלָיו עוֹל מִצּוֹת וְהִיָּה אִם שְׁמַע לְוִיֵּאמָר
 שְׁוִהִיָּה אִם שְׁמַע נוֹהֵג בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה וִיֵּאמָר אֵינוֹ נוֹהֵג
 אֵלָּא בַּיּוֹם:

ג הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמַע וְלֹא הִשְׁמִיעַ לְאַזְנוֹ יָצָא רַבִּי יוֹסִי
 אוֹמֵר לֹא יָצָא קָרָא וְלֹא דִקְדָּק בְּאוֹתֵיּוֹתֶיהָ רַבִּי יוֹסִי
 אוֹמֵר יָצָא רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר לֹא יָצָא הַקּוֹרֵא לְמִפְרָע
 לֹא יָצָא קָרָא וְטָעָה יַחֲזוֹר לְמָקוֹם שֶׁטָּעָה:

ד הָאוֹמֵנִין קוֹרִין בְּרֹאשׁ הָאֵילָן אוֹ בְּרֹאשׁ הַנֶּדְבֶּךְ מֵהַ
 שָׂאִינָן רְשָׁאִין לַעֲשׂוֹת כֵּן בַּתְּפִלָּה:

ה' חֲתַן פָּטוֹר מִקְרִיאַת שְׁמַע בַּלֵּילָה הָרִאשׁוֹן עַד מוֹצָאֵי
שַׁבָּת · אִם לֹא עָשָׂה מַעֲשֵׂה · מַעֲשֵׂה בִרְבֵּן גְּמִלְיָאֵל ·
שֶׁקָּרָא בַלֵּילָה הָרִאשׁוֹן שְׁנָשָׂא · אָמְרוּ לוֹ תִּלְמִידָיו ·
לֹא לְמַדְתָּנוּ רַבֵּינוּ שְׁחָתַן פָּטוֹר מִקְרִיאַת שְׁמַע בַּלֵּילָה
הָרִאשׁוֹן · אָמַר לָהֶם · אֵינִי שׁוֹמֵעַ לָכֶם · לְבַטֵּל מִמֶּנִּי עוֹל
מִלְכוּת שָׁמַיִם אֲפִילוּ שְׁעָה אַחַת:

י' רַחֵץ בַּלֵּילָה הָרִאשׁוֹן שְׁמִתָּה אֶשְׁתִּי · אָמְרוּ לוֹ תִּלְמִידָיו ·
לֹא לְמַדְתָּנוּ רַבֵּינוּ שְׁאֵבֵל אֶסּוֹר לְרַחוּץ · אָמַר לָהֶם אֵינִי
כְּשֶׁאֲרֵ כָּל אָדָם אֶסְטָגִיס אֲנִי:

י' וּכְשִׁמַּת טָבִי עֲבָדוֹ קִבֵּל עָלָיו תַּנְחוּמִין · אָמְרוּ לוֹ
תִּלְמִידָיו · לֹא לְמַדְתָּנוּ רַבֵּינוּ · שְׂאִין מִקְבָּלִין תַּנְחוּמִין עַל
הָעֲבָדִים · אָמַר לָהֶם · אֵין טָבִי עֲבָדִי כְּשֶׁאֲרֵ כָּל הָעֲבָדִים ·
כְּשֶׁר הָיָה:

ה' חֲתַן · אִם רָצָה לְקָרוֹת קְרִיאַת שְׁמַע בַּלֵּילָה הָרִאשׁוֹן
קוֹרֵא · רֵבֶן שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמִלְיָאֵל אוֹמֵר · לֹא כָּל הָרוֹצֶה
לְטוֹל אֶת הַשֵּׁם יִטּוֹל:

פרק ג

מִי שֶׁמָּתוּ מוּטֵל לְפָנָיו פָּטוּר (מִקְרִיאַת שְׁמַע) מִן
הַתְּפִלָּה וּמִן הַתְּפִלִּין נֹשְׂאֵי הַמָּטָה וְחַלּוּפֵיהֶן וְחַלּוּפֵי
חַלּוּפֵיהֶן אֶת שְׁלֻפְנֵי הַמָּטָה וְאֶת שְׁלֹאֲחֵר הַמָּטָה אֶת
שְׁלֵמָטָה צוֹרֵךְ בָּהֶן פָּטוּרִין וְאֶת שְׂאִין לַמָּטָה צוֹרֵךְ בָּהֶן
חַיִּיבִין אֵלּוּ וְאֵלּוּ פָּטוּרִין מִן הַתְּפִלָּה:

^ב קָבְרוּ אֶת הַמֵּת חֲזָרוּ אִם יְכוּלִים לְהַתְּחִיל וּלְגַמּוֹר
עַד שֶׁלֹּא יִגְיעוּ לַשּׁוּרָה יִתְּחִילוּ וְאִם לֹא לֹא יִתְּחִילוּ
הָעוֹמְדִים בַּשּׁוּרָה הַפְּנִימִים פָּטוּרִים וְהַחִיצוֹנִים חַיִּיבִין:

^ג נָשִׁים וְעֶבְדִּים וְקִטְנִים פָּטוּרִים מִקְרִיאַת שְׁמַע וּמִן
הַתְּפִלִּין וְהַיִּיבִין בַּתְּפִלָּה וּבַמְּזוּזָה וּבַבְּרַכָּת הַמְּזוּזָה:

^ד בַּעַל קָרִי מִהֶרֶר בְּלָבוֹ וְאִינוּ מְבָרֵךְ לֹא לְפָנֶיהָ וְלֹא
לְאַחֶיהָ וְעַל הַמְּזוּזָה מְבָרֵךְ לְאַחֶיהָ וְאִינוּ מְבָרֵךְ לְפָנֶיהָ
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מְבָרֵךְ לְפָנֶיהָ וּלְאַחֶיהָ:

^ה הָיָה עוֹמֵד בַּתְּפִלָּה וְנִזְכֵּר שֶׁהוּא בַּעַל קָרִי לֹא יִפְסִיק
אֶלָּא יִקְצֹר יֵרֵד לְטָבוֹל אִם יָכוֹל לַעֲלוֹת וּלְהַתְּכַסּוֹת
וּלְקַרְוֹת עַד שֶׁלֹּא תִגַּץ הַחֲמָה יַעֲלֶה וְיִתְּכַסֶּה וְיִקְרָא וְאִם
לֹא יִתְּכַסֶּה בְּמִים וְיִקְרָא אֲבָל לֹא יִתְּכַסֶּה לֹא בְּמִים
הָרְעִים וְלֹא בְּמֵי הַמְּשֶׁרָה עַד שֶׁיִּטִּיל לְתוֹכָן מִים וְכַמָּה
יִרְחִיק מֵהֶם וּמִן הַצּוֹאָה אַרְבַּע אַמּוֹת:

י זב שראה קרי · ונדה שפלטתה שכבת זרע · והמשמשת
שראתה נדה · צריכין טבילה · ורבי יהודה פוטר:

פרק ד

תפלת השחר עד חצות · רבי יהודה אומר עד ארבע
שעות · תפלת המנחה עד הערב · רבי יהודה
אומר עד פלג המנחה · תפלת הערב אין לה קבע · ושל
מוסףין כל היום (רבי יהודה אומר עד שבע שעות):

ב רבי נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית
המדרש · וביציאתו · תפלה קצרה · אמרו לו · מה מקום
לתפלה זו · אמר להם בכניסתי אני מתפלל שלא תארע
תקלה על ידי · וביציאתי אני נותן הודיה על חלקי:

ג רבן גמליאל אומר · בכל יום מתפלל אדם שמונה
עשרה · רבי יהושע אומר מעין שמונה עשרה · רבי
עקיבא אומר · אם שגורה תפלתו בפיו · יתפלל שמונה
עשרה · ואם לאו מעין שמונה עשרה:

ד רבי אליעזר אומר העושה תפלתו קבע · אין תפלתו
תחנונים · רבי יהושע אומר · המהלך במקום סכנה ·
מתפלל תפלה קצרה · אומר הושע השם את עמך
את שארית ישראל · בכל פרשת העבור יהיו צרכיהם
לפניך · ברוך אתה יי שומע תפלה:

ה' הָיָה רוֹכֵב עַל הַחֲמֹר יֵרֵד • וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לֵירֵד • יַחְזִיר
אֶת פָּנָיו • וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לְהַחְזִיר אֶת פָּנָיו • יִכּוֹן אֶת לְבוֹ
כְּנָגֵד בֵּית קֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים:

י' הָיָה יוֹשֵׁב בְּסַפִּינָה • אוֹ בְּקֶרוֹן • אוֹ בְּאַסְדָּא • יִכּוֹן אֶת
לְבוֹ כְּנָגֵד בֵּית קֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים:

י' רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר אֵין תְּפִלַּת הַמוֹסְפִין אֵלָא
בְּחֵבֶר עִיר • וְחֲכָמִים אוֹמְרִים בְּחֵבֶר עִיר וְשֵׁלָא בְּחֵבֶר
עִיר • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשְׁמוּ כָּל מְקוֹם שֶׁיֵּשׁ חֵבֶר עִיר •
הַיַּחֲדָּה פְּטוּר מִתְּפִלַּת הַמוֹסְפִין:

פרק ה

אֵין עוֹמְדִין לְהַתְּפִלָּל אֵלָא מִתּוֹךְ כְּבֹד רֹאשׁ • חֲסִידִים
הָרָאשׁוֹנִים הָיוּ שׁוֹהִים שָׁעָה אַחַת וּמִתְּפַלְלִים • כְּדִי
שְׁיִכְנוּ אֶת לִבָּם לְמָקוֹם • אֲפִילוּ הַמֶּלֶךְ שׁוֹאֵל בְּשִׁלּוּמוֹ
לֹא יִשְׁיכְנוּ • וְאֲפִילוּ נָחַשׁ כְּרוּךְ עַל עֵקְבוֹ לֹא יִפְסִיק:

ב' מְזַכְרִין גְּבוּרוֹת גִּשְׁמִים בְּתַחֲתֵי הַמַּתִּים • וְשׁוֹאֲלִין
הַגִּשְׁמִים בְּבִרְכַּת הַשָּׁנִים • וְהַבְּדִלָה בְּחוּגֵן הַדַּעַת • רַבִּי
עֲקִיבָא אוֹמֵר אוֹמְרָה בְּרָכָה רְבִיעִית בְּפָנֵי עֲצֻמָּה • רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר בְּהוֹדָאָה:

ג' הָאוֹמֵר (יְבָרְכוּךָ טוֹבִים הָרִי זֶה דֶּרֶךְ הַמִּינִים) עַל קֶן
צִפּוֹר יִגְיעוּ רַחֲמֶיךָ • וְעַל טוֹב יִזְכָּר שְׁמֶךָ • מוֹדִים מוֹדִים
מִשְׁתַּקִּין אוֹתוֹ • הָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּיבָה וְטָעָה • יַעֲבֹר אַחֵר

תַּחֲתֵיוּ . וְלֹא יִהְיֶה סֶרְבֵן בְּאוֹתָהּ שְׁעָה . מִנֵּין הוּא מִתְחִיל
מִתְחַלֵּת הַבִּרְכָּה שְׁטָעָה בָּהּ:

י' הָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתִּיבָה לֹא יַעֲנֶה אַחֵר הַכֹּהֲנִים אֲמֵן מִפְּנֵי
הַטְּרוּף . וְאִם אֵין שָׁם כֹּהֵן אֶלָּא הוּא לֹא יִשָּׂא אֶת כַּפָּיו .
וְאִם הִבְתַּחֲתוּ שֶׁהוּא נוֹשֵׂא אֶת כַּפָּיו וְחוֹזֵר לְתַפְּלוֹתוֹ
רָשָׁאי:

ה' הַמִּתְפַּלֵּל וְטָעָה סִימֵן רָע לוֹ . וְאִם שָׁלִיחַ צָבוּר הוּא סִימֵן
רָע לְשׁוֹלְחָיו . מִפְּנֵי שֶׁשְּׁלוּחוֹ שֶׁל אָדָם בְּמוֹתוֹ . אָמְרוּ עָלָיו
עַל רַבִּי חֲנִינָא בֶן דּוֹסָא . כְּשֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל עַל הַחוֹלִים .
הָיָה אוֹמֵר זֶה חַי וְזֶה מֵת . אָמְרוּ לוֹ מִנֵּין אֵתָּה יוֹדֵעַ . אָמַר
לָהֶם . אִם שְׁגוּרָה תִּפְּלָתִי בְּפִי יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁהוּא מְקַבֵּל .
וְאִם לֹא . יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁהוּא מְטוֹרֵף:

פרק ו

כִּיצַד מְבָרְכִין עַל הַפִּירוֹת . עַל פִּירוֹת הָאֵילָן אוֹמֵר
בוֹרָא פְּרִי הָעֵץ . חוּץ מִן הַיֵּין . שֶׁעַל הַיֵּין אוֹמֵר
בוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן . וְעַל פִּירוֹת הָאֶרֶץ אוֹמֵר בוֹרָא פְּרִי
הָאֲדָמָה . חוּץ מִן הַפֶּת . שֶׁעַל הַפֶּת הוּא אוֹמֵר הַמּוֹצִיא
לֶחֶם מִן הָאֶרֶץ . וְעַל הַיִּרְקוֹת אוֹמֵר בוֹרָא פְּרִי הָאֲדָמָה .
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בוֹרָא מִיְּנֵי דְשָׂאִים:

ב בֵּרֶךְ עַל פִּירוֹת הָאֵילָן בּוֹרֵא פְּרֵי הָאֲדָמָה · יָצָא · וְעַל פִּירוֹת הָאֶרֶץ בּוֹרֵא פְּרֵי הָעֵץ לֹא יָצָא · עַל כֻּלָּם אִם אָמַר שֶׁהֵכֵל יָצָא:

ג עַל דְּבַר שְׂאִין גְּדוּלוֹ מִן הָאֶרֶץ אוֹמֵר שֶׁהֵכֵל · עַל הַחוֹמָן וְעַל הַנוֹבְלוֹת וְעַל הַגּוֹבָאֵי אוֹמֵר שֶׁהֵכֵל · (עַל הַחֲלָב וְעַל הַגְּבִינָה וְעַל הַבִּיצִים אוֹמֵר שֶׁהֵכֵל) רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כֹּל שֶׁהוּא מִין קָלָלָה אֵין מְבָרְכִין עָלָיו:

ד הָיוּ לִפְנֵיו מִינִים הֶרְבֵּה · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם יֵשׁ בִּינֵיהֶם מִמֵּין שְׁבָעָה מְבָרְךְ עָלָיו · וְחֻכְמִים אוֹמְרִים מְבָרְךְ עַל אֵי זֶה מֵהֶם שִׁירָצָה:

ה בֵּרֶךְ עַל הַיֵּין שֶׁלִּפְנֵי הַמְּזוֹן · פָּטַר אֶת הַיֵּין שֶׁלְּאַחַר הַמְּזוֹן · בֵּרֶךְ עַל הַפְּרִפְרֶת שֶׁלִּפְנֵי הַמְּזוֹן · פָּטַר אֶת הַפְּרִפְרֶת שֶׁלְּאַחַר הַמְּזוֹן · בֵּרֶךְ עַל הַפֶּת · פָּטַר אֶת הַפְּרִפְרֶת · עַל הַפְּרִפְרֶת · לֹא פָּטַר אֶת הַפֶּת · בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים אֵף לֹא מַעֲשֶׂה קִדְרָה:

ו הָיוּ יוֹשְׁבֵין לֶאֱכֹל · כֹּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרְךְ לְעַצְמוֹ · הִסִּיבוּ אֶחָד מְבָרְךְ לְכֻלָּם · בָּא לָהֶם יַיִן בְּתוֹךְ הַמְּזוֹן · כֹּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרְךְ לְעַצְמוֹ · לְאַחַר הַמְּזוֹן אֶחָד מְבָרְךְ לְכֻלָּם · וְהוּא אוֹמֵר עַל הַמִּגְמָר · אֵף עַל פִּי שְׂאִין מְבִיאִין אֶת הַמִּגְמָר אֶלָּא לְאַחַר הַסְּעוּדָה:

י הביאו לַפְּנֵי מְלִיחַ בַּתְּחִלָּה וּפֶת עֵמוֹ · מְבַרֵּךְ עַל
הַמְּלִיחַ · וּפוֹטֵר אֶת הַפֶּת · שֶׁהַפֶּת טְפִלָּה לוֹ · זֶה הַכֶּלֶל ·
כָּל שֶׁהוּא עֵיקָר וְעֵמוֹ טְפִלָּה · מְבַרֵּךְ עַל הָעֵיקָר וּפוֹטֵר
אֶת הַטְּפִלָּה:

ח אֲכַל תְּאֵנִים וְעֵנָבִים וְרִמּוֹנִים · מְבַרֵּךְ אַחֲרֵיהֶן שְׁלֹשׁ
בְּרָכוֹת דְּבָרֵי רֵבֶן גַּמְלִיאֵל · וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים בְּרָכָה אַחַת
(מֵעֵין שְׁלֹשׁ) · רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר אֲפִילוּ אֲכַל שֶׁלֶק
וְהוּא מְזֻנָּה · מְבַרֵּךְ אַחֲרָיו שְׁלֹשׁ בְּרָכוֹת · הַשּׁוֹתֶה מִים
לְצִמָּאוֹ · אוֹמֵר שֶׁהֶכֶל נִהְיָ בְּדָבְרוֹ · רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר
בוֹרָא נַפְשוֹת רַבּוֹת:

פרק ז

שְׁלֹשָׁה שְׁאָכְלוּ כְּאֶחָד · חִיבִין לְזַמֵּן · אֲכַל דָּמְאִי ·
וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שֶׁנִּטְלָה תְּרוּמָתוֹ · וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי
וְהַקֹּדֶשׁ שֶׁנִּפְדּוּ · וְהַשֶּׁמֶשׁ שֶׁאֲכַל כֹּזֵית · וְהַכּוֹתִי · מְזַמְּנִין
עֲלֵיהֶם · אֲבָל אֲכַל טֶבֶל וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שֶׁלֹּא נִטְלָה
תְּרוּמָתוֹ · וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי וְהַקֹּדֶשׁ שֶׁלֹּא נִפְדּוּ · וְהַשֶּׁמֶשׁ
שֶׁאֲכַל פָּחוֹת מִכֹּזֵית · וְהַנֶּכְרִי · אֵין מְזַמְּנִין עֲלֵיהֶם:

ב נָשִׁים וְעֶבְדִּים וְקִטְנִים אֵין מְזַמְּנִין עֲלֵיהֶם · עַד כִּמָּה
מְזַמְּנִין · עַד כֹּזֵית · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד כִּבְיָצָה:

ג כִּיצַד מְזַמְּנִין · בְּשִׁלְשָׁה אוֹמֵר נִבְרָךְ · בְּשִׁלְשָׁה וְהוּא ·
אוֹמֵר בְּרָכוּ · בַּעֲשָׂרָה אוֹמֵר נִבְרָךְ לֵאלֹהֵינוּ · בַּעֲשָׂרָה

והוא · אומר ברכו · אחד עשרה ואחד עשרה רבוא ·
 במאה אומר נברך ליי אלהינו · במאה והוא · אומר
 ברכו · באלף אומר נברך ליי אלהינו אלהי ישראל ·
 באלף והוא · אומר ברכו · ברבוא אומר נברך ליי אלהינו
 אלהי ישראל אלהי העבאות יושב הכרובים (על המזון
 שאכלנו) · ברבוא והוא · אומר ברכו · כענין שהוא
 מברך · כך ענין אחריו · ברוך יי אלהינו אלהי ישראל
 אלהי העבאות יושב הכרובים על המזון שאכלנו · רבי
 יוסי הגלילי אומר לפי רוב הקהל הן מברכין · שנאמר
 במקלות ברכו אלהים יי ממקור ישראל · אמר רבי
 עקיבא · מה מצינו בבית הכנסת אחד מרבין ואחד
 מועטין אומר ברכו את יי · רבי ישמעאל אומר · ברכו
 את יי המבורך:

ד שלשה שאכלו באחד אינן רשאים לחלק · וכן ארבעה ·
 וכן חמשה · ששה נחלקין עד עשרה · ועשרה אין
 נחלקין עד שיהיו עשרים:

ה שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד · בזמן שמקצתן
 רואין אלו את אלו · הרי אלו מצטרפין לזמון · ואם לאו ·
 אלו מזמנין לעצמן · ואלו מזמנין לעצמן · ואין מברכין על
 היין עד שיתן לתוכו מים · דברי רבי אליעזר · וחכמים
 אומרים מברכין:

פרק ח

אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁבֵּין בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל בִּסְעוּדָה · בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם · וְאַחֵר כֶּךָּ מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן · וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן · וְאַחֵר כֶּךָּ מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם:

בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים נוֹטְלִין לַיָּדִים וְאַחֵר כֶּךָּ מוֹזְגִין אֶת הַכּוֹס · וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים מוֹזְגִין אֶת הַכּוֹס וְאַחֵר כֶּךָּ נוֹטְלִין לַיָּדִים:

גִּבֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים מְקַנְחִין יָדָיו בַּמַּפָּה וּמַנִּיחָהּ עַל הַשֻּׁלְחָן · וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים עַל הַכֶּסֶת:

דִּבֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים מְכַבְּדִין אֶת הַבֵּית וְאַחֵר כֶּךָּ נוֹטְלִין לַיָּדִים · וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים נוֹטְלִין לַיָּדִים וְאַחֵר כֶּךָּ מְכַבְּדִין אֶת הַבֵּית:

הִבֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים גֵּר וּמִזּוֹן וּבִשְׂמִים וְהַבְּדִלָה · וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים גֵּר וּבִשְׂמִים וּמִזּוֹן וְהַבְּדִלָה · בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים שֶׁבָּרָא מְאֹרֶה הָאֵשׁ · וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים בּוֹרָא מְאֹרֶה הָאֵשׁ:

וְאֵין מְבָרְכִין לֹא עַל הַנֵּר וְלֹא עַל הַבִּשְׂמִים שֶׁל גּוֹיִם · וְלֹא עַל הַנֵּר וְלֹא עַל הַבִּשְׂמִים שֶׁל מַתִּים · וְלֹא עַל הַנֵּר וְלֹא עַל הַבִּשְׂמִים שֶׁלִּפְנֵי עֲבוּדָה זָרָה · אֵין מְבָרְכִין עַל הַנֵּר עַד שִׁיאֲתוּ לְאוֹרוֹ:

י מי שְאָכַל וְשָכַח וְלֹא בִרְךָ • בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים יַחְזֹר
לְמָקוֹמוֹ וּיְבָרֵךְ • וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים יְבָרֵךְ בְּמָקוֹם שֶׁנִּזְכָּר •
עַד אֵימָתִי הוּא מְבָרֵךְ • עַד כִּדִּי שִׁיתֶּעֱכַל הַמֶּזֶז וְשֶׁבִמְעִיו:

ח בָּא לָהֶם יֵין לְאַחַר הַמֶּזֶז וְאֵין שָׁם אֵלָּא אוֹתוֹ הַכּוֹס •
בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים מְבָרֵךְ עַל הַיֵּין • וְאַחַר כֵּךְ מְבָרֵךְ עַל
הַמֶּזֶז • וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים מְבָרֵךְ עַל הַמֶּזֶז וְאַחַר כֵּךְ
מְבָרֵךְ עַל הַיֵּין • עוֹנִין אָמֵן אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל הַמְּבָרֵךְ • וְאֵין
עוֹנִין אָמֵן אַחֲרֵי הַכּוֹתֵי הַמְּבָרֵךְ • עַד שִׁישְׁמַע כָּל הַבְּרָכָה:

פרק ט

הַרְוָאָה מְקוֹם שֶׁנֶּעֱשׂוּ בוֹ נְסִים לְיִשְׂרָאֵל • אוֹמֵר בְּרוּךְ
שֶׁעָשָׂה נְסִים לְאַבּוֹתֵינוּ בְּמָקוֹם הַזֶּה • מְקוֹם
שֶׁנֶּעֱקְרָה מִמֶּנּוּ עֲבוּדָה זָרָה • אוֹמֵר בְּרוּךְ שֶׁעָקַר עֲבוּדָה
זָרָה מֵאַרְצֵנוּ:

ב עַל הַזִּיקִין וְעַל הַזּוֹעוֹת וְעַל הַבְּרָקִים וְעַל הַרְעָמִים
וְעַל הַרוּחוֹת • אוֹמֵר בְּרוּךְ שֶׁפָּחַתוּ וּגְבוּרָתוֹ מְלֵא עוֹלָם •
עַל הַהָרִים וְעַל הַגְּבָעוֹת וְעַל הַיַּמִּים וְעַל הַנְּהָרוֹת
וְעַל הַמִּדְבָּרוֹת • אוֹמֵר בְּרוּךְ עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית •
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הַרְוָאָה אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל אוֹמֵר בְּרוּךְ
שֶׁעָשָׂה אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל • בְּזִמְנֵי שְׂרוּאָה אוֹתוֹ לַפְּרָקִים •
עַל הַגְּשָׁמִים וְעַל בְּשׂוּרוֹת הַטּוֹבוֹת אוֹמֵר בְּרוּךְ הַטּוֹב
וְהַמְּטִיב • וְעַל בְּשׂוּרוֹת רָעוֹת אוֹמֵר בְּרוּךְ דִּין הָאֵמֶת:

ג בָּנָה בֵּית חֲדָשׁ וְקָנָה כָּלִים חֲדָשִׁים . אָמַר בְּרוּךְ
 שֶׁחֵיִינוּ . מְבָרַךְ עַל הָרָעָה מֵעֵין הַטּוֹבָה . וְעַל הַטּוֹבָה
 מֵעֵין הָרָעָה . הַצּוֹעֵק לְשַׁעֲבֵר הָרִי זֶה תַּפְלַת שָׂוָא . בִּיצֵד .
 הֵיטָה אֲשֶׁתּוֹ מַעֲבֶרֶת וְאָמַר יְהִי רָצוֹן שֶׁתֵּלֵד אִשְׁתִּי זָכָר .
 הָרִי זֶה תַּפְלַת שָׂוָא . הִיא בָּא בְּדֶרֶךְ וְשָׁמַע קוֹל צֹחָה
 בָּעִיר . וְאָמַר יְהִי רָצוֹן שֶׁלֹּא יִהְיוּ אֵלּוּ בְּנֵי בֵּיתִי הָרִי זֶה
 תַּפְלַת שָׂוָא :

ד הַנִּכְנָס לְכֶרֶךְ מִתְפַּלֵּל שְׁתִּים . אַחַת בְּכַנִּסְתּוֹ . וְאַחַת
 בִּיצִיאָתּוֹ . בֶּן עָזַי אָמַר אַרְבַּע . שְׁתִּים בְּכַנִּסְתּוֹ .
 וְשְׁתִּים בִּיצִיאָתּוֹ . וְנוֹתֵן הוֹדָאָה לְשַׁעֲבֵר . וְצוֹעֵק לְעֵתִיד
 לְבֹא :

ה הַיֵּיב אָדָם לְבָרֶךְ עַל הָרָעָה כֶּשֶׁם שֶׁהוּא מְבָרַךְ עַל
 הַטּוֹבָה שֶׁנֶּאֱמַר וְאַהֲבַת אֶת יי אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל
 נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ . בְּכָל לִבְבְּךָ . בְּשֵׁנֵי יְצָרֶיךָ . בִּיצֵר
 טוֹב וּבִיצֵר רָע . וּבְכָל נַפְשְׁךָ . אֲפִילוּ הוּא נוֹטֵל אֶת
 נַפְשְׁךָ . וּבְכָל מְאֹדְךָ . בְּכָל מְמוֹנְךָ . דְּבַר אַחֵר בְּכָל מְאֹדְךָ
 בְּכָל מַדָּה וּמַדָּה שֶׁהוּא מוֹדֵד לָךְ הָיוּ מוֹדָה לוֹ בְּמֵאֵד
 מְאֹד . לֹא יִקַּל אָדָם אֶת רֹאשׁוֹ כְּנֶגֶד שַׁעַר הַמְּזֻרַח שֶׁהוּא
 מְכוּוֵן כְּנֶגֶד בֵּית קִדְשֵׁי הַקִּדְשִׁים . לֹא יִכְנֹס לְהַר הַבַּיִת
 לֹא בַּמִּקְלוֹ וְלֹא בַּמִּנְעֵלוֹ וְלֹא בַּפּוֹנְדָתּוֹ וְלֹא בַּאֲבָק שֶׁעַל
 רִגְלָיו . וְלֹא יַעֲשֶׂנוּ קַפְנִדְרִיא . וּרְקִיקָה מִקַּל וְחוֹמֶר . כָּל
 חוֹתָמֵי בְּרִכּוֹת שֶׁהָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ הָיוּ אוֹמְרִים מִן הָעוֹלָם .
 מִשְׁקָלָקְלוֹ הָאֶפִיקוֹרוֹסִים וְאָמְרוּ אֵין עוֹלָם אֵלָּא אֶחָד .

הַתְּקִינּוּ שִׁיְהִיו אוֹמְרִים מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם • וְהַתְּקִינּוּ
 שִׁיְהִי אָדָם שׂוֹאֵל אֶת שְׁלוֹם חֲבֵרוֹ בְּשֵׁם • שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיָה
 בְּעֵז בָּא מִבֵּית לָחֶם וַיֹּאמֶר לְקוֹצְרִים יִי עִמָּכֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ
 יְבָרְכֶךָ יִי • וַאֲמַר יִי עִמָּךְ גְּבוּר הֶחָיִל • וַאֲמַר וְאַל תִּבּוֹז
 כִּי זָקְנָה אִמָּךְ • וַאֲמַר עַתָּה לַעֲשׂוֹת לִי הִפְרוּ תוֹרַתְךָ • רַבִּי
 נִתֵּן אוֹמֵר הִפְרוּ תוֹרַתְךָ מִשּׁוּם עַתָּה לַעֲשׂוֹת לִי: סליק

מסכת פאה

פרק א

אלו דברים שאין להם שיעור · הפאה · והבפורים ·
והראיון · וגמילות חסדים · ותלמוד תורה · אלו
דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה · והקרן קיימת
לו לעולם הבא · כבוד אב ואם · וגמילות חסדים ·
והבאת שלום בין אדם לחבירו · ותלמוד תורה כנגד
כלם:

^ב אין פוחתין לפאה מששים · ואף על פי שאמרו · אין
לפאה שיעור · הכל לפי גדל השדה · ולפי רוב העניים ·
ולפי רוב העונה:

^ג נותנין פאה מתחלת השדה ומאמצעה · רבי שמעון
אומר ובלבד שיתן בסוף כשיעור · רבי יהודה אומר אם
שייר קלח אחד · סומך לו משום פאה · ואם לאו · אינו
נותן אלא משום הפקר:

^ד כלל אמרו בפאה · כל שהוא אוכל · ונשמר · וגדוליו מן
הארץ · ולקטתו כאחד · ומכניסו לקיום · חייב בפאה ·
והתבואה והקטניות בכלל הזה:

^ה (ובאילן) האוג והחרובין והאגוזים והשקדים והגפנים
והרמונים והזיתים והתמרים חייבין בפאה:

י לעולם הוא נותן משום פאה · ופטור מן המעשרות
עד שימרח · ונותן משום הפקר · ופטור מן המעשרות
עד שימרח · ומאכיל לבהמה ולחיה ולעופות · ופטור מן
המעשרות עד שימרח · ונוטל מן הגורן וזרע · ופטור
מן המעשרות עד שימרח · דברי רבי עקיבא · כהן ולוי
שלקחו את הגורן · המעשרות שלהם עד שימרחו ·
המקדיש ופודה חייב במעשרות · עד שימרח הגזבר:

פרק ב

ואלו מפסיקין לפאה · הנחל והשלולית · ודרך היחיד ·
ודרך הרבים · ושביל הרבים · ושביל היחיד
הקבוע בימות החמה ובימות הגשמים · והבור והנזר
וזרע אחר · והקוצר לשחת מפסיק · דברי רבי מאיר ·
וחכמים אומרים אינו מפסיק אלא אם כן חרש:

ב אמת המים שאינה יכולה להקצר באחת · רבי יהודה
אומר מפסקת · וכל ההרים אשר במעדר יעדרון · אף
על פי שאין הבקר יכול לעבור בכליו · הוא נותן פאה
לכל:

ג הכל מפסיק לזרעים · ואינו מפסיק לאילן אלא גדר ·
ואם היה שער כותש אינו מפסיק · אלא נותן פאה לכל:

ד ולחרובין · כל הרואין זה את זה · אמר רבן גמליאל
נוהגין היו בית אבא שהיו נותנין פאה אחת לזיתים שהיו

לָהֶם בְּכָל רוּחַ • וְלַחֲרוּבִין כָּל הָרוֹאִין זֶה אֶת זֶה • רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צְדוֹק אֹמֵר מִשְׁמוֹ • אֵף לַחֲרוּבִין שֶׁהָיוּ לָהֶם
בְּכָל הָעִיר:

ה' הַזּוֹרֵעַ אֶת שְׂדֵהוּ מִן אֶחָד • אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא עוֹשֶׂהוּ
שְׁתֵּי גֵרְנוֹת • נוֹתֵן פָּאָה אַחַת • זֶרְעָה שְׁנֵי מִיָּנִין • אֵף עַל
פִּי שֶׁעֲשָׂאן גֹּרֶן אַחַת נוֹתֵן שְׁתֵּי פָאוֹת • הַזּוֹרֵעַ אֶת שְׂדֵהוּ
שְׁנֵי מִיָּי חִטִּין • עֲשָׂאן גֹּרֶן אַחַת נוֹתֵן פָּאָה אַחַת • שְׁתֵּי
גֵרְנוֹת נוֹתֵן שְׁתֵּי פָאוֹת:

י מַעֲשֶׂה שֶׁזָּרַע רַבִּי שִׁמְעוֹן אִישׁ הַמַּצָּפָה (וּבָא) לִפְנֵי
רַבֵּן גַּמְלִיאֵל וְעָלוּ לְלִשְׁכַּת הַגִּזִּית וְשָׂאֻהוּ • אָמַר נַחוּם
הַלְבָּלָר • מִקְבֵּל אֲנִי מֵרַבִּי מִיֵּאשָׁא שֶׁקִּבֵּל מֵאַבָּא • שֶׁקִּבֵּל
מִן הַזּוֹגוֹת שֶׁקִּבְּלוּ מִן הַנְּבִיאִים • הִלָּכָה לְמִשְׁהַ מְסִינִי •
בַּזּוֹרֵעַ אֶת שְׂדֵהוּ שְׁנֵי מִיָּי חִטִּין • אִם עֲשָׂאן גֹּרֶן אַחַת
נוֹתֵן פָּאָה אַחַת • שְׁתֵּי גֵרְנוֹת נוֹתֵן שְׁתֵּי פָאוֹת:

י' שְׂדֵה שֶׁקָּצְרוּהָ גֹזִים • קָצְרוּהָ לְסֻטִּים • קָרְסְמוּהָ נִמְלִים •
שִׁבְרָתָהּ הָרוּחַ אוֹ בְּהֶמָּה • פְּטוּרָה • קָצַר חֲצִיָּה וְקָצְרוּ
לְסֻטִּים חֲצִיָּה • פְּטוּרָה • שְׁחוּבַת הַפָּאָה בְּקֶמָה:

ה' קָצְרוּ לְסֻטִּים חֲצִיָּה • וְקָצַר הוּא חֲצִיָּה • נוֹתֵן פָּאָה מִמָּה
שֶׁקָּצַר • קָצַר חֲצִיָּה וּמָכַר חֲצִיָּה • הַלּוֹקֵחַ נוֹתֵן פָּאָה לְכָל •
קָצַר חֲצִיָּה וְהִקְדִּישׁ חֲצִיָּה • הַפּוֹדֶה מִיַּד הַגִּזְבָּר • הוּא נוֹתֵן
פָּאָה לְכָל:

פרק ג

מִלְבָּנוֹת הַתְּבוּאָה שְׁבִין הַיִּיתִים • בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים
פָּאָה מִכָּל אַחַת וְאַחַת • וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים
מֵאַחַת עַל הַכֹּל • וּמוֹדִים שָׂאֵם הָיוּ רָאשֵׁי שׁוּרוֹת
מְעוֹרְבִין • שֶׁהוּא נוֹתֵן פָּאָה מֵאַחַת עַל הַכֹּל:

^ב הַמִּנְמָר אֶת שְׂדֵהוּ וְשִׁיר קִלְחִים לַחִים • רַבִּי עֲקִיבָא
אוֹמֵר נוֹתֵן פָּאָה מִכָּל אֶחָד וְאַחַד • וְחֲכָמִים אוֹמְרִים
מֵאַחַד עַל הַכֹּל • וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי עֲקִיבָא בְּזוֹרַע
שֶׁבֶת אוֹ חֶרְדֵּל בְּשָׁנִים וּבְשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת • שֶׁהוּא נוֹתֵן
פָּאָה מִכָּל אֶחָד וְאַחַד:

^ג הַמַּחְלִיק בְּצִלִּים לַחִים לְשׁוֹק • וּמִקְיִים יְבֵשִׁים לַגּוֹרֵן •
נוֹתֵן פָּאָה לְאֵלוֹ לְעֶצְמֵן • וּלְאֵלוֹ לְעֶצְמֵן • וְכֵן בְּאֶפְרוֹיִן •
וְכֵן בְּכָרֶם • הַמֵּדֵל נוֹתֵן מִן הַמְּשׁוּאָר עַל מֵה שֶׁשִּׁיר •
וְהַמַּחְלִיק מֵאַחַת יָד נוֹתֵן מִן הַמְּשׁוּאָר עַל הַכֹּל:

^ד הָאֵמָהוֹת שֶׁל בְּצִלִּים חַיִּיבוֹת בַּפָּאָה • וְרַבִּי יוֹסִי פּוֹטֵר •
מִלְבָּנוֹת הַבְּצִלִּים שְׁבִין הַיֵּרֶק • רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר פָּאָה מִכָּל
אַחַת וְאַחַת • וְחֲכָמִים אוֹמְרִים מֵאַחַת עַל הַכֹּל:

^ה הָאֶחָיִן שֶׁחִלְקוּ נוֹתְנִין שְׁתֵּי פָאוֹת • חֲזָרוּ וְנִשְׁתַּתְּפוּ •
נוֹתְנִין פָּאָה אַחַת • שְׁנַיִם שֶׁלְקָחוּ אֶת הָאֵילָן נוֹתְנִין פָּאָה
אַחַת • לָקַח זֶה צִפּוֹנוֹ וְזֶה דְרוֹמוֹ • זֶה נוֹתֵן פָּאָה לְעֶצְמוֹ •
וְזֶה נוֹתֵן פָּאָה לְעֶצְמוֹ • הַמוֹכֵר קִלְחֵי אֵילָן בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ •

גוֹתֵן פֶּאֶה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד · אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֵימָתִי ·
בְּזֶמֶן שֶׁלֹּא שִׁיר בְּעַל הַשָּׂדֶה · אֲבָל אִם שִׁיר בְּעַל
הַשָּׂדֶה · הוּא גוֹתֵן פֶּאֶה לְכָל:

י רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר קֶרְקַע בֵּית רוֹבַע חַיִּיב בַּפֶּאֶה · רַבִּי
יְהוֹשֻעַ אוֹמֵר הָעוֹשֶׂה סְאֲתִים · רַבִּי טְרַפּוֹן אוֹמֵר שֶׁשֶׁה עַל
שֶׁשֶׁה טְפָחִים · רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָא אוֹמֵר כְּדִי לְקַצּוֹר
וּלְשָׁנוֹת · וְהֵלֶכֶה כְּדַבְּרֵיו · רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר קֶרְקַע כָּל
שֶׁהוּא חַיִּיב בַּפֶּאֶה וּבַבְּכוּרִים וּלְכַתּוּב עָלָיו פְּרוּזְבוּל ·
וּלְקַנּוֹת עִמּוֹ נִכְסִים שְׁאִין לָהֶם אַחֲרֵיוֹת · בִּכְסֹף וּבְשִׁטְר
וּבְחִזְקָה:

י' הַכּוֹתֵב נִכְסָיו (וְהוּא) שֹׁכֵיב מִרְעָ · שִׁיר קֶרְקַע כָּל
שֶׁהוּא מִתְּנָתוֹ מִתְּנָה · לֹא שִׁיר קֶרְקַע כָּל שֶׁהוּא · אֵין
מִתְּנָתוֹ מִתְּנָה · הַכּוֹתֵב נִכְסָיו לְבָנָיו וְכָתַב לְאִשְׁתּוֹ קֶרְקַע
כָּל שֶׁהוּא · אֲבָדָה כְּתוּבָתָהּ · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר · אִם קִבְּלָהּ
עָלֶיהָ · אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא כָתַב לָהּ · אֲבָדָה כְּתוּבָתָהּ:

י"ה הַכּוֹתֵב נִכְסָיו לְעַבְדּוֹ · יֵצֵא בֶן חוֹרִין · שִׁיר קֶרְקַע כָּל
שֶׁהוּא לֹא יֵצֵא בֶן חוֹרִין · רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר לְעוֹלָם הוּא בֶן
חוֹרִין עַד שִׁיאֲמַר הָרִי כָל נִכְסֵי נִתּוּנִין לְאִישׁ פְּלוֹנִי עַבְדִּי ·
חוּץ מֵאֶחָד מֵרְבּוֹא שְׁבָהֶן:

פרק ד

הַפֶּאֱה נִתְּנָה בַּמַּחְבֵּר לְקַרְקַע • בְּדִלִית וּבִדְקָל • בְּעַל
הַבֵּית מוֹרִיד וּמַחְלֵק לְעֵנִיִּים • רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר
אִף בַּחֲלִיקֵי אֲגוּזִים • אֲפִילוֹ תִשְׁעִים וְתִשְׁעָה אוֹמְרִים
לְחֵלֶק • וְאַחַד אוֹמֵר לְבוֹז • לָזֶה שׁוֹמְעִין שְׁאֹמֵר כְּהִלְכָּה:

ב בְּדִלִית וּבִדְקָל אֵינּוּ כֵּן • אֲפִילוֹ תִשְׁעִים וְתִשְׁעָה אוֹמְרִים
לְבוֹז • וְאַחַד אוֹמֵר לְחֵלֶק • לָזֶה שׁוֹמְעִין שְׁאֹמֵר כְּהִלְכָּה:

ג נָטַל מִקְצַת פֶּאֶה וְזָרְקָה עַל הַשָּׂאֵר • אֵין לוֹ בָּהּ כָּלוּם •
נָפַל לוֹ עָלֶיהָ • וּפִירֵשׁ טָלִיתוֹ עָלֶיהָ • מַעֲבִירִין אוֹתָהּ
הֵימָנוּ • וְכֵן בִּלְקֹט • וְכֵן בְּעוֹמֵר הַשְּׂכָחָה:

ד פֶּאֶה • אֵין קוֹצְרִין אוֹתָהּ בַּמַּגָּלוֹת • וְאֵין עוֹקְרִין אוֹתָהּ
בַּקֶּרְדּוֹמוֹת • כְּדֵי שְׁלֹא יָבוּ אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ:

ה שְׁלֹשׁ אַבְעֵיּוֹת בַּיּוֹם • בַּשַּׁחַר וּבַחֲצוֹת וּבַמִּנְחָה • רַבֵּן
גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר לֹא אָמְרוּ אֵלָּא כְּדֵי שְׁלֹא יִפְחָתוּ • רַבִּי
עֲקִיבָא אוֹמֵר לֹא אָמְרוּ אֵלָּא כְּדֵי שְׁלֹא יוֹסִיפוּ • שֶׁל בֵּית
נֶמֶר הָיוּ מְלַקְטִין עַל הַחֶבֶל וְנוֹתְנִים פֶּאֶה מִכָּל אוֹמֵן וְאוֹמֵן:

ו נִכְרִי שֶׁקָּצַר אֶת שְׂדֵהוּ וְאַחֲרַיִךְ נִתְּגִיר • פָּטוֹר מִן הַלֵּקֶט
וּמִן הַשְּׂכָחָה וּמִן הַפֶּאֶה • רַבִּי יְהוּדָה מַחֲיִיב בַּשְּׂכָחָה •
שְׂאִין הַשְּׂכָחָה אֵלָּא בְּשַׁעַת הָעֶמּוּר:

י' הקדיש קמה ופדה קמה חייב · עומרין ופדה עומרין
חייב · קמה ופדה עומרין · פטורה · שבשעת חובתה ·
היתה פטורה:

ח' פיוצא בו · המקדיש פירותיו עד שלא באו לעונת
המעשרות · ופדאן חייבין · משבאו לעונת המעשרות ·
ופדאן חייבין · הקדישן עד שלא נגמרו · וגמרון הגזבר ·
ואחר כך פדאן · פטורין · שבשעת חובתן היו פטורין:

ט' מי שלקט את הפאה ואמר · הרי זו לאיש פלוני עני ·
רבי אליעזר אומר · זכה לו · וחכמים אומרים יתננה לעני
שנמצא ראשון · הלקט והשכחה והפאה של נכרי · חייב
במעשרות · אלא אם כן הפקיר:

י' איזהו לקט · הנושר בשעת הקצירה (היה קוצר) קצר
מלא ידו · תלש מלא קמצו · הכהו קוץ ונפל מידו לארץ
הרי הוא של בעל הבית · תוד ה' ותוד המגל · לעניים ·
אחר ה' ואחר המגל לבעל הבית · ראש ה' וראש
המגל רבי ישמעאל אומר לעניים · רבי עקיבא אומר
לבעל הבית:

יא' חורי הנמלים · שבתוד הקמה · הרי הן של
בעל הבית · שלאחר הקוצרים · העליונים לעניים ·
והתחתונים של בעל הבית · רבי מאיר אומר הכל
לעניים · שספק לקט לקט:

פרק ה

גָּדִישׁ שְׁלֹא לָקַט תַּחֲתָיו • כָּל הַנוֹגַע בָּאָרֶץ הֵרִי הוּא
 שֶׁל עֲנִיִּים • הָרוּחַ שִׁפְזָה אֶת הָעֵמָרִים • אוֹמְדִין
 אוֹתָהּ • כִּמָּה לָקַט הִיא רְאוּיָה לַעֲשׂוֹת • וְנוֹתֵן לַעֲנִיִּים •
 רֶבֶן שֶׁמַּעֲוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר נוֹתֵן לַעֲנִיִּים בְּכַדֵּי נִפְלָה:

ב שִׁבְלַת שֶׁבִקְצִיר וְרֹאשָׁה מַגִּיעַ לְקָמָה • אִם נִקְצְרָה עִם
 הַקָּמָה • הֵרִי הִיא שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת • וְאִם לֹא הֵרִי הִיא
 שֶׁל עֲנִיִּים • שִׁבְלַת שֶׁל לָקַט שְׁנַתְעַרְבָה בַּגָּדִישׁ • מַעֲשֵׂר
 שִׁבְלַת אַחַת וְנוֹתֵן לוֹ • אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְכִי הִיא אֶת הָעֲנִי
 הַזֶּה מַחֲלִיף דָּבָר שְׁלֹא בָּא בְּרִשּׁוֹתָיו • אֲלֵא מִזְכָּה אֶת הָעֲנִי
 בְּכָל הַגָּדִישׁ וּמַעֲשֵׂר שִׁבְלַת אַחַת וְנוֹתֵן לוֹ:

ג אֵין מְגַלְגָּלִין בְּטוֹפֹחַ • דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר • וְחֲכָמִים מִתִּירִין
 מִפְּנֵי שְׁאִפְשָׁר:

ד בַּעַל הַבַּיִת שֶׁהָיָה עוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וְצָרִיךְ לְטוֹל
 לָקַט שְׂכָחָה וּפָאָה וּמַעֲשֵׂר עָנִי • יְטוֹל • וְכִשְׂיַחְזוֹר לְבֵיתוֹ
 יִשְׁלֹם • דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר • וְחֲכָמִים אוֹמְרִים עָנִי הָיָה
 בְּאוֹתָהּ שָׁעָה:

ה הַמַּחֲלִיף עִם הָעֲנִיִּים • בְּשָׁלוֹ פָּטוֹר • וּבְשָׁל עֲנִיִּים
 חַיִּיב • שְׁנַיִם שֶׁקִּבְּלוּ אֶת הַשָּׂדֶה בְּאַרְסוֹת • זֶה נוֹתֵן
 לַזֶּה חֶלְקוֹ מַעֲשֵׂר עָנִי • וְזֶה נוֹתֵן לַזֶּה חֶלְקוֹ מַעֲשֵׂר
 עָנִי • הַמִּקְבֵּל שָׂדֶה לְקָצוֹר • אֲסוּר בְּלָקַט שְׂכָחָה וּפָאָה

ומעשר עני . אמר רבי יהודה אימתי בזמן שקבל ממנו
למחצה לשליש ולרביע . אבל אם אמר לו שליש מה
שאתה קוצר שלך . מתר בלקט ובשכחה ובפאה .
ואסור במעשר עני :

י המוכר את שדהו . המוכר מתר . והלוקח אסור . לא
ישכור אדם את הפועלים על מנת שילקוט בנו אחריו .
מי שאינו מניח את העניים ללקוט . או שהוא מניח את
אחד . ואחד לא . או שהוא מסייע את אחד מהן . הרי
זה גוזל את העניים . על זה נאמר אל תסג גבול עולים:
העמר ששכחוהו פועלים ולא שכחו בעל הבית . שכחו
בעל הבית ולא שכחוהו פועלים . עמדו עניים בפניו . או
שחפוהו בקש . הרי זה אינו שכחה :

ה המעמר לכובעות . ולכוסמאות . לחררה . ולעמרים .
אין לו שכחה . ממנו ולגורן . יש לו שכחה . המעמר
לגדיש . יש לו שכחה . ממנו ולגורן אין לו שכחה .
זה הכלל כל המעמר למקום שהוא גמר מלאכה יש לו
שכחה . ממנו ולגורן . אין לו שכחה . למקום שאינו גמר
מלאכה . אין לו שכחה . ממנו ולגורן יש לו שכחה :

פרק ו

בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים הֶפְקֵר לַעֲנִיִּים הֶפְקֵר • וּבֵית הַלֵּל
 אוֹמְרִים אֵינוֹ הֶפְקֵר עַד שְׂיוּפְקֵר אֶף לַעֲשִׂירִים
 כְּשִׁמְיטָה • כָּל עוֹמְרֵי הַשָּׂדֶה שֶׁל קֶבֶב וְאֶחָד שֶׁל אַרְבַּע
 קֶבֶבִּין וְשִׁכְחוּ • בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים אֵינוֹ שִׁכְחָה • וּבֵית הַלֵּל
 אוֹמְרִים שִׁכְחָה:

בֵּית הָעָמָר שֶׁהוּא סְמוּךְ לַגֶּפֶה וְלַגְדִּישׁ לְבָקָר וְלַכִּלִּים •
 וְשִׁכְחוּ • בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים אֵינוֹ שִׁכְחָה • וּבֵית הַלֵּל
 אוֹמְרִים שִׁכְחָה:

אֶרְאֵי שׁוּרוֹת • הָעָמָר שֶׁכָּנְגְדוּ מוֹכִיחַ • הָעָמָר שֶׁהִחֲזִיק
 בּוֹ לְהוֹלִכוֹ אֶל הָעִיר • וְשִׁכְחוּ מוֹדִים שְׂאֵינוֹ שִׁכְחָה:

דִּ וְאֵלּוּ הֵן רְאֵי שׁוּרוֹת • שְׁנִים שֶׁהִתְחִילוּ מֵאֲמָצַע
 הַשּׁוּרָה זֶה פָּנָיו לְצָפוֹן וְזֶה פָּנָיו לְדָרוֹם וְשִׁכְחוּ לַפְּנִיָּהִם
 וְלֵאחֲרֵיהֶם • אֶת שְׁלֹפְנֵיהֶם שִׁכְחָה וְאֶת שְׁלֵאֲחֲרֵיהֶם אֵינוֹ
 שִׁכְחָה • יָחִיד שֶׁהִתְחִיל בְּרֹאשׁ הַשּׁוּרָה וְשִׁכַּח לַפְּנִי
 וְלֵאחֲרָיו • שְׁלֹפְנָיו אֵינוֹ שִׁכְחָה וְשְׁלֵאֲחֲרָיו שִׁכְחָה • מִפְּנֵי
 שֶׁהוּא בְּבֵל תָּשׁוּב • זֶה הַכֹּל כָּל שֶׁהוּא בְּבֵל תָּשׁוּב
 שִׁכְחָה • וְשְׂאֵינוֹ בְּבֵל תָּשׁוּב אֵינוֹ שִׁכְחָה:

הֲ שְׁנֵי עוֹמְרִים שִׁכְחָה • וְשִׁלְשָׁה אֵינָן שִׁכְחָה • שְׁנֵי צְבוּרֵי
 זֵתִים וְהַחֲרוּבִין שִׁכְחָה • וְשִׁלְשָׁה אֵינָן שִׁכְחָה • שְׁנֵי הוֹצְנֵי
 פֶּשֶׁתָן שִׁכְחָה • וְשִׁלְשָׁה אֵינָן שִׁכְחָה • שְׁנֵי גִרְגָּרִים פָּרֵט

ושלשה אינן פֿרֿט · שְׁתֵּי שְׁבָלִים לְקַט · וְשִׁלְשָׁה אֵינָן
לְקַט · אִלּוּ כְּדַבְּרֵי בֵּית הַלֵּל · וְעַל כּוֹלֵן בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים
שְׁלֹשָׁה לַעֲנִיִּים וְאַרְבָּעָה לְבַעַל הַבַּיִת:

י הָעֶמֶר שֵׁישׁ בּוֹ סָאתִים וּשְׁכָחוּ · אֵינּוּ שְׁכָחָה · שְׁנֵי
עוֹמְרִים וּבָהֶם סָאתִים · רַבֵּן גְּמְלִיאֵל אוֹמֵר לְבַעַל הַבַּיִת ·
וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים לַעֲנִיִּים · אָמַר רַבֵּן גְּמְלִיאֵל · וְכִי מְרֹב
הָעוֹמְרִים יוֹפִי כָחוּ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת אוֹ הוֹרַע כָּחוּ · אָמְרוּ
לּוֹ יוֹפִי כָחוּ · אָמַר לָהֶן וּמָה אִם בְּזִמָּן שֶׁהוּא עֹמֵר אַחַד וּבוֹ
סָאתִים וּשְׁכָחוּ אֵינּוּ שְׁכָחָה · שְׁנֵי עוֹמְרִים וּבָהֶם סָאתִים ·
אֵינּוּ דִין שְׁלֹא יְהוּ שְׁכָחָה · אָמְרוּ לוֹ לֹא · אִם אָמַרְתָּ
בְּעֹמֵר אַחַד שֶׁהוּא כְּגִדִּישׁ · תֹּאמַר בְּשְׁנֵי עוֹמְרִים שֶׁהֵן
בְּכִרְיָכוֹת:

י' קָמָה שֵׁישׁ בָּהּ סָאתִים וּשְׁכָחָה אֵינָה שְׁכָחָה · אֵין בָּהּ
סָאתִים · אֲבָל הִיא רְאוּיָה לַעֲשׂוֹת סָאתִים · אֲפִילוּ הִיא
שֶׁל טוֹפַח · רוֹאִין אוֹתָהּ כְּאִלוּ הִיא עֲנֹנָה שֶׁל שְׁעוֹרִים:

י"ה הַקָּמָה מַצֵּלֶת אֶת הָעֶמֶר וְאֶת הַקָּמָה · הָעֶמֶר אֵינּוּ מַצִּיל
לֹא אֶת הָעֶמֶר וְלֹא אֶת הַקָּמָה · אִי זֶה הִיא קָמָה שֶׁהִיא
מַצֵּלֶת אֶת הָעֶמֶר · כָּל שְׂאִינָה שְׁכָחָה אֲפִילוּ קָלַח אַחַד:

ט סָאָה תְּבוּאָה עֶקוּרָה · וְסָאָה שְׂאִינָה עֶקוּרָה · וְכֵן
בְּאֵילָן · וְהַשּׁוּם וְהַבְּצָלִים אֵינָן מִצְטָרְפִין לְסָאתִים · אֲלֹא
שֶׁל עֲנִיִּים הֵם · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אִם בָּאת רְשׁוֹת הָעֲנִי
בְּאַמְצַע אֵינָן מִצְטָרְפִין · וְאִם לֹאוּ הָרִי אִלּוּ מִצְטָרְפִין:

׳תבואה שנתנה לשחת או לאלומה׳ וכן באגודי השום׳
 ואגודות השום והבצלים אין להן שכחה׳ וכל הטמונים
 בארץ׳ כגון הלוף והשום והבצלים׳ רבי יהודה אומר
 אין להם שכחה׳ וחכמים אומרים יש להם שכחה:

א״הקוצר בלילה והמעמר והסומא יש להם שכחה׳ ואם
 היתה מתכוין לטול את הגס הגס אין לו שכחה׳ אם אמר
 הרי אני קוצר׳ על מנת מה שאני שוכח אני אטול׳ יש
 לו שכחה:

פרק ז

כל זית שיש לו שם בשדה׳ אפילו כזית הנטופה
 בשעתו׳ ושכחו׳ אינו שכחה׳ במה דברים
 אמורים׳ בשמו ובמעשיו ובמקומו׳ בשמו׳ שהיה
 שפכוני או בישני׳ במעשיו שהוא עושה הרבה׳
 במקומו שהוא עומד בצד הגת או בצד הפרצה׳ ושאר
 כל הזיתים שנים שכחה׳ ושלשה אינן שכחה׳ רבי יוסי
 אומר אין שכחה לזיתים

ב״זית שנמצא עומד בין שלש שורות׳ של שני מלבנים
 ושכחו׳ אינו שכחה׳ זית שיש בו סאתים ושכחו׳ אינו
 שכחה׳ במה דברים אמורים בזמן שלא התחיל בו׳
 אבל אם התחיל בו׳ אפילו כזית הנטופה בשעתו ושכחו

יש לו שכחה · כל זמן שיש לו תחתיו יש לו בראשו ·
רבי מאיר אומר משתהלך המחבא:

א איזהו פרט · הנושר בשעת הבצירה · היה בוצר · עקץ
את האשכול · הסבך בעלים · נפל (מידו) לארץ ונפרט ·
הרי הוא של בעל הבית · המניח את הכלכלה תחת
הגפן · בשעה שהוא בוצר · הרי זה גזול את העניים ·
על זה נאמר אל תסג גבול עולים:

ד איזוהי עוללת · כל שאין לה לא כתף ולא נטף · אם יש
לה כתף או נטף · של בעל הבית · אם ספק · לעניים ·
עוללת שבארובה · אם נקרצת עם האשכול · הרי היא
של בעל הבית · ואם לאו · הרי היא של עניים · גרגר
יחידי רבי יהודה אומר אשכול · וחכמים אומרים עוללת:

ה המדל בגפנים · בשם שהוא מדל בתוך שלו · כן הוא
מדל בשל עניים · דברי רבי יהודה · רבי מאיר אומר
בשלו הוא רשאי · ואינו רשאי בשל עניים:

ו כרם רבעי · בית שמאי אומרים אין לו חומש ואין לו
ביעור · ובית הלל אומרים יש לו · בית שמאי אומרים
יש לו פרט ויש לו עוללות · והעניים פוזין לעצמן · ובית
הלל אומרים כלו לגת:

ז כרם שכלו עוללות · רבי אליעזר אומר לבעל הבית ·
רבי עקיבא אומר לעניים · אמר רבי אליעזר כי תבצור

כִּרְמָךְ לֹא תַעֲלֹל . אִם אֵין בָּצִיר . מִנֵּן עֲלֹלֹת . אָמַר לוֹ
 רַבִּי עֲקִיבָא וְכִרְמָךְ לֹא תַעֲלֹל . אֲפִילוּ כְּלוֹ עֲלֹלֹת . אִם
 כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר כִּי תִבְצֹר לֹא תַעֲלֹל . אֵין לַעֲנִיִּים בְּעֲלֹלֹת
 קוֹדֵם הַבָּצִיר:

ה' הַמִּקְדִּישׁ כִּרְמוֹ עַד שֶׁלֹּא נִזְדָּעוּ בּוֹ הָעֲלֹלֹת . אֵין
 הָעֲלֹלֹת לַעֲנִיִּים . מִשְׁנֻדָּעוּ בּוֹ הָעֲלֹלֹת . הָעֲלֹלֹת
 לַעֲנִיִּים . רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר יִתְּנוּ שֹׁכֵר גְּדוּלָּן לְהַקְדִּישׁ . אִי
 זֶה הֵיא שְׂכֻחָה בְּעָרִיס . כָּל שְׂאִינֹו יָכוֹל לִפְשׁוֹט אֶת יָדוֹ
 וְלִטְלֶהָ . וּבִרְגְלֵיּוֹת מְשִׁיעֵבֹור הַיִּמָּנָה

פרק ח

מֵאִימָתִי כָּל אָדָם מוֹתָרִין בַּלֶּקֶט . מְשִׁילְכוּ הַנְּמוּשׁוֹת .
 בַּפֶּרֶט וְעֲלֹלֹת מְשִׁילְכוּ הָעֲנִיִּים בַּכֶּרֶם וַיָּבֹאוּ .
 וּבִזִּיתִים מִשְׁתַּרְדַּד רַבִּיעָה שְׁנִיָּה . אָמַר רַבִּי יְהוּדָה וְהֵלֵא
 יֵשׁ שְׂאִינֹו מוֹסְקִין אֶת זִיתֵיהֶם אֶלֹא לְאַחֵר רַבִּיעָה שְׁנִיָּה .
 אֶלֹא כְּדִי שִׁיְהֵא הָעֲנִי יוֹצֵא . וְלֹא יֵהֵא מִבִּיא בְּאַרְבָּעָה
 אֶסְרוֹת:

ב' נֶאֱמָנִים עַל הַלֶּקֶט וְעַל הַשְׂכָּחָה וְעַל הַפָּאָה בְּשַׁעֲתָן .
 וְעַל מַעֲשֵׂר עָנִי בְּכָל שְׁנָתוֹ . וּבֶן לֹוי נֶאֱמָן לְעוֹלָם . וְאֵינֹו
 נֶאֱמָנִין אֶלֹא עַל דְּבַר שְׁבִנֵי אָדָם נוֹהֲגִין כֵּן

ג' נֶאֱמָנִים עַל הַחֲטִין . וְאֵין נֶאֱמָנִין עַל הַקָּמַח . וְלֹא עַל
 הַפֶּת . נֶאֱמָנִין עַל הַשְּׁעוֹרָה שֶׁל אוֹרֶז . וְאֵין נֶאֱמָנִים עָלָיו

בין חי בין מבושל · נאמנים על הפול · ואין נאמנים על הגריסין · לא חיין ולא מבושלין · נאמנים על השמן לומר של מעשר עני הוא · ואין נאמנים עליו לומר של ייתי ניקוף הוא:

ד נאמנים על הירק חי · ואין נאמנים על המבושל אלא אם כן היה לו דבר מועט · שכן דרך בעל הבית להיות מוציא מלפסו:

ה אין פוחתין לעניים בגורן מחצי קב חטים וקב שעורים · רבי מאיר אומר חצי קב · קב וחצי כוסמין · וקב גרוגרות · או מנה דבילה · רבי עקיבא אומר פרס · חצי לוג יין · רבי עקיבא אומר רביעית · רביעית שמן · רבי עקיבא אומר שמינית · ושאר כל הפירות · אמר אבא שאול · כדי שימכרם ויקח בהם מזון שתי סעודות:

ו מדה זו אמורה בכהנים ובלוים ובישראלים · היה מציל · נוטה מחצה ונותן מחצה · היה לו דבר מועט נותן לפניהם · והן מחלקין ביניהן:

ז אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום · מכפר בפונדיון · מארבע סאין בסלע · לן · נותנין לו פרנסת לינה · שבת · נותנין לו מזון שלש סעודות · מי שיש לו מזון שתי סעודות לא יטול מן התמחוי · מזון ארבע עשרה סעודות · לא יטול מן הקפה · והקפה נגבית בשנים · ומתחלקת בשלשה:

ח מי שיש לו מאתים זוז • לא יטול לקט שכחה ופאה
 ומעשר עני • היו לו מאתים חסר דינר • אפילו אלה
 נותנים לו כאחת • הרי זה יטול • היו ממשפנין לבעל
 חובו או לכתובת אשתו • הרי זה יטול • אין מחיבין אותו
 למכור את ביתו ואת כלי תשמישו:

ט מי שיש לו חמישים זוז והוא נושא ונותן בהם • הרי זה
 לא יטול • וכל מי שאינו צריך לטול ונוטל • אינו מת מן
 הזקנה עד שיצטרך לבריות • וכל מי שצריך לטול ואינו
 נוטל • אינו מת מן הזקנה עד שיפרנס אחרים משלו •
 ועליו הכתוב אומר ברוך הגבר אשר יבטח ביי ויהיה יי
 מבטחו • וכן דין שדן דין אמת לאמתו • וכל מי שאינו לא
 חגר • ולא סומא • ולא פסח • ועושה עצמו כאחד מהם •
 אינו מת מן הזקנה • עד שיהיה כאחד מהם שנאמר
 (ודורש רעה תבואנו • ונאמר) צדק צדק תרדוף • וכל
 דין שלוקח שוחד • ומטה את הדין אינו מת מן הזקנה •
 עד שיעניו כהות • שנאמר ושוחד לא תקח כי השחד
 יעור פקחים: סליק

מסכת דמאי

פרק א

הקלים שבדמאי השיתין והרמין והעוזרידין ובגנות
שוח ובגנות שקמה • ונובלות התמרה והגופנין
והנצפה • וביהודה האוג והחומץ (שביהודה) והפסבר •
רבי יהודה אומר כל השיתין פטורין חוץ משל דופרה •
כל הרימין פטורין חוץ מרימי שקמונה • כל בגנות שקמה
פטורות חוץ מן המוסטפות:

ב הדמאי • אין לו חומש • ואין לו ביעור • ונאכל לאוגן •
ונכנס לירושלים ויוצא (ונפדה •) ומאבדין את מיעוטו
בדרכים • ונותנו לעם הארץ • ויאכל כנגדו • ומחללין
אותו • כסף על כסף • נחושת על נחושת • כסף על
נחושת • ונחושת על הפירות • ובלבד שיחזור ויפדה את
הפירות • דברי רבי מאיר • וחכמים אומרים יעלו הפירות
ויאכלו בירושלים:

ג הלוקח לזרע ולבהמה קמח לעורות • שמן לנר • שמן
לסוד בו את הכלים • פטור מן הדמאי • מבזיב ולהלן
פטור מן הדמאי • חלת עם הארץ • והמדומע • והלקוח
בכסף מעשר שני • ושירי המנחות • פטורין מן הדמאי •
שמן ערב • בית שמאי מחיבין • ובית הלל פוטרין:

י' הַדְמָאִי • מַעֲרָבִין בּוֹ • וּמִשְׁתַּתְּפִין בּוֹ • וּמִבְּרָכִין עָלָיו •
וּמִזְמִין עָלָיו • וּמִפְּרִישֵׁין אוֹתוֹ עָרֶם • בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת • הָא
אִם הַקָּדִים מַעֲשֶׂה שְׁנֵי לְרֵאשׁוֹן • אֵין בְּכַד כָּלוּם • שְׁמֹן
שֶׁהַגִּרְדִּי סָדַ בְּאַצְבָּעוֹתָיו • חֵיִיב בַּדְמָאִי • וְשֶׁהַסּוֹרֵק נוֹתֵן
בְּצֶמֶר • פָּטוּר מִן הַדְמָאִי:

יום ב

פרק ב

וַיֵּאלֹ דְבָרִים מִתְעַשְׂרִין דְּמָאִי בְּכָל מְקוֹם • הַדְבִּילָה
וְהַתְמָרִים וְהַחֲרוּבִין הָאוֹרֶז וְהַכַּמּוֹן • הָאוֹרֶז
שֶׁבַחֲוָצָה לְאַרְץ כָּל הַמִּשְׁתַּמֵּשׁ מִמֶּנּוּ פָּטוּר:

ב' הַמִּקְבֵּל עָלָיו לִהְיוֹת נֶאֱמָן • מַעֲשֶׂה אֶת שֶׁהוּא אוֹכֵל •
וְאֶת שֶׁהוּא מוֹכֵר • וְאֶת שֶׁהוּא לוֹקַח • וְאִינוֹ מִתְאַרַח
אֶצֶל עִם הָאָרֶץ • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִף הַמִּתְאַרַח אֶצֶל
עִם הָאָרֶץ נֶאֱמָן • אָמְרוּ לוֹ • עַל עֲצָמוֹ אִינוֹ נֶאֱמָן • כִּי־צַד
יֵהָא נֶאֱמָן עַל שֵׁל אַחֲרִים:

ג' הַמִּקְבֵּל עָלָיו לִהְיוֹת חֵבֶר • אִינוֹ מוֹכֵר לְעַם הָאָרֶץ לַח
וְיָבֵשׁ • וְאִינוֹ לוֹקַח מִמֶּנּוּ לַח • וְאִינוֹ מִתְאַרַח אֶצֶל עִם
הָאָרֶץ • וְלֹא מֵאֲרָחוֹ אֶצֶל בְּכִסּוֹתוֹ • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִף
לֹא יִגְדֵּל בְּהֶמָּה דִּקָּה • וְלֹא יֵהָא פְרוּץ בַּנְּדָרִים וּבִשְׁחֹק •
וְלֹא יֵהָא מְטֵמָא לְמַתִּים • וּמִשְׁמֵשׁ בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ • אָמְרוּ
לוֹ לֹא בָּאוּ אֵלָיו לְכָלֵּל:

י הַנְּחִתוּמִים · לֹא חִיבוּ אוֹתָם חֻכְמִים לְהַפְרִישׁ · אֶלֶּא כְּדִי
תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר וְחֻלָּה · הַחֲנוּנִים אֵינָן רִשְׁאִין לְמַכּוֹר אֶת
הַדְּמָאִי · כָּל הַמְּשַׁפִּיעִין בְּמִדָּה גְּסָה · רִשְׁאִין לְמַכּוֹר אֶת
הַדְּמָאִי · אֵלּוּ הֵן הַמְּשַׁפִּיעִין בְּמִדָּה גְּסָה · כְּגוֹן הַסְּטוּנוֹת
וּמוֹכְרֵי תְּבוּאָה:

ה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אֶת שְׁדִּרְכוֹ לְהַמְדִּד בְּגִסָּה · וּמִדְּדוֹ
בְּדָקָה · טְפֵּלָה דָּקָה לְגִסָּה · אֶת שְׁדִּרְכוֹ לְהַמְדִּד בְּדָקָה ·
וּמִדְּדוֹ בְּגִסָּה · טְפֵּלָה גְּסָה לְדָקָה · אִי זֶה הִיא מִדָּה גְּסָה ·
בִּיבֵשׁ שְׁלִשָּׁה קַבִּין · וּבִלַּח דִּינָר · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר סְלִי
תָּאֲנִים · וְסְלִי עֲנָבִים · וְקָפוֹת שֶׁל יֶרֶק · כָּל זֶמֶן שֶׁהוּא
מוֹכֵרֵן אֶכְסָרָה פָּטוּר:

פרק ג

מֵאֲכִילִין אֶת הָעֲנִיִּים דְּמָאִי · וְאֶת הָאֶכְסִינְיָה דְּמָאִי ·
רַבִּן גַּמְלִיאֵל הָיָה מֵאֲכִיל אֶת פּוֹעֲלָיו דְּמָאִי ·
גָּבְאִי צְדָקָה בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים נוֹתֵנִין אֶת הַמְּעוֹשֵׁר
לְשֹׂאֵינוֹ מַעֲשֵׂר · וְאֶת שְׂאֵינוֹ מְעוֹשֵׁר לְמַעֲשֵׂר · גִּמְצָאוּ
כָּל הָאָדָם אוֹכְלִין מִתּוֹקָן · וְחֻכְמִים אוֹמְרִים גּוֹבִין סֶתֶם
וּמִחֻלְקִין סֶתֶם · וְהַרּוּצָה לְתַקּוֹן יִתְקַן:

ב הַרּוּצָה לְחֻזּוֹם עָלֵי יֶרֶק לְהַקֵּל מִמֶּשְׂאוֹ · לֹא יִשְׁלִיךְ עַד
שְׁיַעֲשֵׂר · הַלּוֹקֵחַ יֶרֶק מִן הַשּׁוּק וְנִמְלֵךְ לְהַחְזִיר · לֹא יִחְזִיר
עַד שְׁיַעֲשֵׂר · שְׂאֵינוֹ מְחוֹסֵר אֶלֶּא מִנֵּן · הָיָה עוֹמֵד וְלוֹקֵחַ

וְרָאָה טוֹעֵן אַחֵר יָפָה מִמֶּנּוּ · מוֹתֵר לְהַחֲזִיר מִפָּנֵי שְׁלֹא
מִשָּׂדֶּה:

ג' הַמוֹצֵא פִּירוֹת בַּדֶּרֶךְ וְנִטְלָן לְאוֹכְלָן וְנִמְלֵךְ לְהַצְנִיעַ ·
לֹא יִצְנִיעַ עַד שְׂיַעֲשֹׂר · וְאִם מִתְחִלָּה נִטְלָן בְּשִׁבִּיל שְׁלֹא
יֵאבְדוּ פָטוּר · כָּל דֶּבֶר שֶׁאֵין אָדָם רֹשֵׁי לְמַכְרוֹ דְּמָאֵי ·
לֹא יִשְׁלַח לְחֻבֵּירוֹ דְּמָאֵי · רַבִּי יוֹסִי מֵתִיר בּוֹדֵאֵי וּבִלְבָד
שִׂידִיעֵנו:

ד' הַמוֹלִיד חֲטִים לְטוֹחַן כּוֹתִי אוֹ לְטוֹחַן עִם הָאָרֶץ
בְּחֻזְקָתָן לְמַעֲשָׂרוֹת וְלִשְׁבִיעִית · לְטוֹחַן נָכְרִי דְּמָאֵי ·
הַמִּפְקִיד פִּירוֹתָיו אֶצֶל הַכוֹתִי אוֹ אֶצֶל עִם הָאָרֶץ ·
בְּחֻזְקָתָן לְמַעֲשָׂרוֹת וְלִשְׁבִיעִית · אֶצֶל הַנִּכְרִי כְּפִירוֹתָיו ·
רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר דְּמָאֵי:

ה' הַנּוֹתֵן לְפוֹנְדָקִית · מַעֲשֵׂר אֶת שֶׁהוּא נוֹתֵן לָהּ · וְאֶת
שֶׁהוּא נוֹטֵל מִמֶּנָּה · מִפָּנֵי שֶׁחֲשׂוּדָה לְחִלּוּף · אָמַר רַבִּי
יוֹסִי אֵין אָנוּ אַחֲרָאִין לְרַמָּאִים · אֵינוּ מַעֲשֵׂר · אֶלָּא מֵה
שֶׁהוּא נוֹטֵל מִמֶּנָּה בִּלְבָד:

ו' הַנּוֹתֵן לְחִמּוֹתָיו מַעֲשֵׂר אֶת שֶׁהוּא נוֹתֵן לָהּ · וְאֶת
שֶׁהוּא נוֹטֵל מִמֶּנָּה · מִפָּנֵי שֶׁהִיא חֲשׂוּדָה לְחִלּוּף אֶת
הַמִּתְקַלְקֵל · אָמַר רַבִּי יְהוּדָה רוֹצֶה הִיא בְּתַקְנַת בִּתָּהּ
וּבּוֹשָׁה מִחֲתָנָהּ · מוֹדָה רַבִּי יְהוּדָה בְּנוֹתָן לְחִמּוֹתָיו
שְׁבִיעִית · שֶׁאֵינָה חֲשׂוּדָה לְהַחֲלִיף · לְהֵאכִיל אֶת בִּתָּהּ
שְׁבִיעִית:

פרק ד

הַלּוֹקֵחַ פִּירוֹת מִמֵּי שְׂאִינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת • וְשִׁכַּח
 לְעֶשְׂרֹן וְשׂוֹאֲלוֹ בַּשַּׁבָּת • יֹאכֵל עַל פִּיו • חֲשֵׁכָה
 מוֹצָאֵי שַׁבָּת • לֹא יֹאכֵל עַד שְׁיַעֲשֹׂר • לֹא מִצָּאוֹ • אָמַר
 לוֹ אַחֵר שְׂאִינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת • מְעוֹשְׂרִין הֵן • אוֹכֵל
 עַל פִּיו • חֲשֵׁכָה מוֹצָאֵי שַׁבָּת • לֹא יֹאכֵל עַד שְׁיַעֲשֹׂר •
 תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דְּמָאֵי שְׁחִזְרָה לְמִקּוֹמָהּ • רַבִּי שִׁמְעוֹן
 שְׂזוּרִי אוֹמֵר אֵף בַּחֹל שׂוֹאֲלוֹ וְאוֹכְלוֹ עַל פִּיו:

^ב הַמְדִּיר אֶת חֲבִירוֹ שְׂיֹאכֵל אֶצְלוֹ • וְהוּא אֵינוֹ מֵאֲמִינוֹ
 עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת • אוֹכֵל עִמּוֹ בַּשַּׁבָּת הֲרֵאשׁוֹנָה • אֵף עַל
 פִּי שְׂאִינוֹ מֵאֲמִינוֹ עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת • וּבִלְבָד שְׂיֹאמַר לוֹ
 מְעוֹשְׂרִין הֵן • וּבַשַּׁבָּת שְׁנִיָּיה אֵף עַל פִּי שֶׁנִּדְד מִמֶּנּוּ
 הִנִּיָּיה • לֹא יֹאכֵל עַד שְׁיַעֲשֹׂר:

^ג רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אֵין אָדָם צָרִיךְ לִקְרוֹת שֵׁם לְמַעֲשֵׂר
 עָנִי שֶׁל דְּמָאֵי • וְחֲכָמִים אוֹמְרִים קוֹרֵא שֵׁם וְאֵינוֹ צָרִיךְ
 לְהַפְרִישׁ:

^ד מִי שֶׁקָּרָא שֵׁם לְתְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דְּמָאֵי • וְלַמַּעֲשֵׂר עָנִי
 שֶׁל וְדָאֵי לֹא יִטְלֵם בַּשַּׁבָּת • וְאִם הָיָה כֹהֵן אוֹ עָנִי לְמוֹדִים
 לְאָכּוֹל אֶצְלוֹ יָבוֹאוּ וְיֹאכְלוּ • וּבִלְבָד שְׂיִוְדִיעֵם:

^ה הָאוֹמֵר לְמִי שְׂאִינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת • קַח לִי מִמִּי
 שֶׁהוּא נֶאֱמָן וּמִמִּי שֶׁהוּא מַעֲשֵׂר • אֵינוֹ נֶאֱמָן • מֵאִישׁ פְּלוֹנִי

הרי זה נאמן · הלך לקח ממנו · ואמר לו לא מצאתיו ·
לקחתי לך מאחר שהוא נאמן · אינו נאמן:

^י הנכנס לעיר ואינו מכיר אדם שם · אמר · מי כאן
נאמן · מי כאן מעשר · אמר לו אחד אני · אינו נאמן ·
(אמר לו) איש פלוני נאמן · הרי זה נאמן · הלך לקח
ממנו אמר לו מי כאן מזכר ישן · ואמר לו מי ששלחך
אצלי · אף על פי שהן כגומלין זה את זה · הרי אלו
נאמנין:

^י החמרים שנכנסו לעיר · אמר אחד · שלי חדש ושל
חברי ישן · שלי אינו מתוקן · ושל חברי מתוקן · אינו
נאמנין · רבי יהודה אומר נאמנין:

פרק ה

הלוקח מן הנחתום כיצד הוא מעשר · נוטל כדי
תרומת מעשר וחלה ואומר · אחד ממאה
ממה שיש כאן · הרי (בצד) זה מעשר · ושאר מעשר
סמוך לו · זה שעשיתי מעשר · עשוי תרומת מעשר
עליו · והשאר חלה · ומעשר שני בצפון או בדרום ·
ומחלל על המעות:

^ב הרוצה להפריש תרומה ותרומת מעשר כאחת · נוטל
אחד משלשים ושלש ושלש · ואומר אחד ממאה ממה
שיש כאן · הרי זה בצד זה חולין · והשאר תרומה על

הכל · ומאה חולין שיש כאן · הרי זה בצד זה מעשר ·
 ושאר מעשר סמוך לו · זה שעשיתי מעשר עשוי תרומת
 מעשר עליו · ומעשר שני בצפון או בדרום · ומחלל על
 המעות:

ג הלוקח מן הנחתום · מעשר מן החמה על הצוננת · ומן
 הצוננת על החמה · אפילו מטפוסין הרבה · דברי רבי
 מאיר · רבי יהודה אוסר · שאני אומר חטים של אמש
 היו משל אחד · ושל היום היו משל אחר · רבי שמעון
 אוסר בתרומת מעשר ומתיר בחלה:

ד הלוקח מן הפלטר · מעשר מכל טפוס וטפוס דברי
 רבי מאיר · רבי יהודה אומר מאחת על הכל · מודה
 רבי יהודה בלוקח מן המנפול · שהוא מעשר מכל אחד
 ואחד:

ה הלוקח מן העני · וכן העני שנתנו לו פרוסות פת ·
 או פלחי דבילה · מעשר מכל אחד ואחד · ובתמרים
 ובגרוגרות בולל ונוטל · אמר רבי יהודה אימתי בזמן
 שמתנה מרבה · אבל בזמן שמתנה מועטת · מעשר
 מכל אחד ואחד:

ו הלוקח מן הסיטון וחזר ולקח ממנו שניה לא יעשר מזה
 על זה · אפילו מאותו הסוג · אפילו מאותו המין · נאמן
 הסיטון לומר משל אחד הם:

י הלוקח מבעל הבית וְחִזֵּר וְלָקַח מִמֶּנּוּ שְׁנִיָּהּ · מַעֲשֵׂר
מִזֶּה עַל זֶה · אֲפִילוּ מִשְׁתֵּי קָפוֹת · אֲפִילוּ מִשְׁתֵּי עֵיירוֹת ·
בְּעַל הַבֵּית שֶׁהָיָה מוֹכֵר יֶרֶק בְּשׁוּק · בְּזֶמֶן שֶׁמִּבִּיאִין
לוֹ מִגְנוֹתָיו · מַעֲשֵׂר מֵאֶחָד עַל הַכֹּל · וּמִגְנוֹת אַחֲרוֹת ·
מַעֲשֵׂר מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד:

י" הלוקח טָבֵל מִשְׁנֵי מְקוֹמוֹת · מַעֲשֵׂר מִזֶּה עַל זֶה · אִף
עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ אֵין אָדָם רִשְׁאִי לְמִכּוֹר טָבֵל אֶלָּא לְצוּרָד:
ט מַעֲשִׂרִין מִשָּׁל יִשְׂרָאֵל עַל שָׁל גּוֹיִם · מִשָּׁל גּוֹיִם עַל
שָׁל יִשְׂרָאֵל · מִשָּׁל יִשְׂרָאֵל עַל שָׁל כּוֹתִים · מִשָּׁל כּוֹתִים
עַל שָׁל כּוֹתִים · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר מִשָּׁל כּוֹתִים עַל שָׁל
כוֹתִים:

י' עֲצִין נָקוֹב הָרִי זֶה כְּאֶרֶץ · תָּרַם מִהָאֶרֶץ עַל עֲצִין נָקוֹב ·
מַעֲצִין נָקוֹב עַל הָאֶרֶץ · תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה · מִשְׁאִינוֹ נָקוֹב
עַל הַנָּקוֹב · תְּרוּמָה וְיִחְזוֹר וְיִתְרוֹם · מִן הַנָּקוֹב עַל שְׁאִינוֹ
נָקוֹב · תְּרוּמָה וְלֹא תֹאכַל · עַד שִׁיּוּצִיא עָלֶיהָ תְּרוּמוֹת
וּמַעֲשָׂרוֹת:

י" תָּרַם מִן הַדְּמָאִי עַל הַדְּמָאִי · מִדְּמָאִי עַל הַדְּמָאִי ·
תְּרוּמָה וְיִחְזוֹר וְיִתְרוֹם · מִן הַדְּמָאִי עַל הַדְּמָאִי · תְּרוּמָה
וְלֹא תֹאכַל · עַד שִׁיּוּצִיא עָלֶיהָ תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת:

פרק ו

הַמִּקְבֵּל שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל · מִן הַנֶּכְרִי · מִן הַבּוֹתֵי · יִחַלֵּק
 לַפְּנִיָּהֶם · הַחוֹכֵר שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל · תּוֹרֵם וְנוֹתֵן
 לוֹ · אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֵימָתִי בְּזִמְנֵי שְׁנוֹתָן לוֹ מֵאוֹתוֹ הַשְּׂדֵה
 וּמֵאוֹתוֹ הַמִּין · אֲבָל אִם נָתַן לוֹ מִשְׂדֵּה אַחֶרֶת אוֹ מִמִּין
 אַחֵר · מַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן לוֹ:

^ב הַחוֹכֵר שְׂדֵה מִן הַנֶּכְרִי · מַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן לוֹ · רַבִּי יְהוּדָה
 אוֹמֵר אִף הַמִּקְבֵּל שְׂדֵה אֲבוֹתָיו מִן הַגּוֹי · מַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן
 לוֹ:

^ג כֹּהֵן וְלוֹי שֶׁקִּבְּלוּ שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל · כָּשֶׁם שֶׁחֹלְקִין בְּחוּלִין
 כֹּךְ חֹלְקִין בְּתֵרוּמָה · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אִף הַמַּעֲשָׂרוֹת
 שֶׁלָּהֶן · שֶׁעַל מַנֶּת כֵּן בָּאוּ:

^ד יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבְּלָה מִכֹּהֵן וּמִלוֹי · הַמַּעֲשָׂרוֹת לַבְּעָלִים · רַבִּי
 יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר הַקֶּרְתָּנִי שֶׁקִּבְּלָה שְׂדֵה מִירוּשָׁלַיִם · מַעֲשֵׂר
 שְׁנֵי שָׁל יְרוּשָׁלַיִם · וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים יָכוֹל הוּא הַקֶּרְתָּנִי ·
 לַעֲלוֹת וּלְאוֹכְלוֹ בִּירוּשָׁלַיִם:

^ה הַמִּקְבֵּל זֵתִים לְשֶׁמֶן · כָּשֶׁם שֶׁחֹלְקִין בְּחוּלִין כֹּךְ חֹלְקִין
 בְּתֵרוּמָה · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבְּלָה מִכֹּהֵן וּמִלוֹי
 זֵתִים לְשֶׁמֶן לְמַחְצִית שֶׁכֶּר · הַמַּעֲשָׂרוֹת לַבְּעָלִים:

י בית שמאי אומרים לא ימכור אדם זיתיו אלא לחבר ·
בית הלל אומרים אף למעשר · וצנועי בית הלל היו נוהגין
כדברי בית שמאי:

י שנים שבצרו את כרמיהם לתוך גת אחת · אחד
מעשר · ואחד שאינו מעשר · המעשר מעשר את שלו ·
וחלקו בכל מקום שהוא:

ח שנים שקבלו שדה באריסות · או שירשו או
שנשתתפו · יכול הוא לומר לו · טול אתה חטים
שבמקום פלוני · ואני חטים שבמקום פלוני · אתה יין
שבמקום פלוני · ואני יין שבמקום פלוני · אבל לא יאמר
לו טול אתה חטים · ואני שעורים · טול אתה יין · ואני
(אטול) שמן:

ט חבר ועם הארץ שירשו את אביהם עם הארץ · יכול
הוא לומר לו · טול אתה חטים שבמקום פלוני · ואני
חטים שבמקום פלוני · אתה יין שבמקום פלוני · ואני יין
שבמקום פלוני · אבל לא יאמר לו טול אתה חטים ואני
שעורים · טול אתה הלח ואני (אטול את) היבש:

י גר וגוי שירשו את אביהם גוי · יכול הוא לומר לו · טול
אתה עבודה זרה · ואני מעות · אתה יין · ואני פירות ·
ואם משבאו לרשות הגר אסור:

י" המזכר פירות בסוריא ואמר . משל ארץ ישראל הן
חייב לעשר . מעשרין הן נאמן . שהפה שאסר הוא
הפה שהתיר . משלי הן חייב לעשר . מעשרין הן נאמן .
שהפה שאסר הוא הפה שהתיר . ואם ידוע שיש לו
שדה אחר בסוריא . חייב לעשר :

י"ב עם הארץ שאמר לחבר . קח לי אגודת ירק . קח לי
גלוסקן אחד . לזקח סתם ופטור . ואם אמר שלי זה .
וזה של חברי ונתערבו . חייב לעשר . ואפילו הן מאה :

פרק ז

המזמין את חבריו שיאכל אצלו . והוא אינו מאמינו
על המעשרות . אומר מערב השבת . מה
שאני עתיד להפריש מחר . הרי הוא מעשר . ושאר
מעשר סמוך לו . זה שעשיתי מעשר . עשוי תרומת
מעשר עליו . ומעשר שני בצפון או בדרום . ומחולל
על המעות :

ב' מזגו לו את הכוס . אומר מה שאני עתיד לשייר בשולי
הכוס . הרי הוא מעשר . ושאר מעשר . סמוך לו . זה
שעשיתי מעשר . עשוי תרומת מעשר עליו . ומעשר שני
בפיו . ומחולל על המעות :

ג' פועל שאינו מאמין לבעל הבית . נוטל גרוגרת אחת
ואומר . זו ותשע הבאות אחריה . עשיוות מעשר על

תשעים שאני אוכל • זו עשויה תרומת מעשר עליהן •
 ומעשר שני באחרונה • ומחולל על המעות • וחושף
 גרוגרת אחת • רבן שמעון בן גמליאל אומר לא יחשוף •
 מפני שהוא ממעט מלאכתו של בעל הבית • רבי יוסי
 אומר לא יחשוף • מפני שהוא תנאי בית דין:

ד הלוקח יין מבין הכותים אומר • שני לוגין שאני עתיד
 להפריש • הרי הן תרומה ועשרה מעשר (ראשון) •
 ותשעה מעשר שני • מיחל ושזתה:

ה היו לו תאנים של טבל בתוך ביתו • והוא בבית המדרש
 או בשדה • אומר שתי תאנים שאני עתיד להפריש •
 הרי הן תרומה • ועשר מעשר ראשון • ותשע מעשר
 שני • היו דמאי אומר • מה שאני עתיד להפריש למחר •
 הרי הוא מעשר • ושאר מעשר סמוך לו • זה שעשיתי
 מעשר • עשוי תרומת מעשר עליו • ומעשר שני בצפוננו
 או בדרומו • ומחולל על המעות:

ו היו לפניו שתי כלכלות של טבל • ואמר מעשרות
 זו בזו • הראשונה מעשרת • של זו בזו ושל זו בזו •
 הראשונה מעשרת • מעשרותיהן מעשרות • כלכלה
 בחברתה • קרא שם:

ז מאה טבל מאה חולין • נוטל מאה ואחד • מאה טבל
 מאה מעשר • נוטל מאה ואחד • מאה חולין מתוקנין
 מאה מעשר • נוטל מאה ועשר • מאה טבל תשעים

מַעֲשֵׂר • תִּשְׁעִים טָבֵל וְשִׁמּוֹנִים מַעֲשֵׂר • לֹא הִפְסִיד
 כָּלוּם • זֶה הִכְלָל • כָּל זֶמֶן שֶׁהֵטֵבֵל מְרַבֶּה • לֹא הִפְסִיד
 כָּלוּם:

ח מי שֶׁהָיוּ לוֹ עֶשֶׂר שׁוּרוֹת • שֶׁל עֶשֶׂר עֶשֶׂר כִּדֵּי יֵין • וְאָמַר
 שׁוּרָה הַחִיצוֹנָה אַחַת מַעֲשֵׂר • וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה הִיא • נוֹטֵל
 שְׁתֵּי חֲבִיּוֹת לֹכֶסֶן • חֲצִי שׁוּרָה הַחִיצוֹנָה אַחַת מַעֲשֵׂר •
 וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה הִיא • נוֹטֵל אַרְבַּע חֲבִיּוֹת מֵאַרְבַּע זָוִיּוֹת •
 שׁוּרָה אַחַת מַעֲשֵׂר וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה הִיא • נוֹטֵל שׁוּרָה אַחַת
 לֹכֶסֶן • חֲצִי שׁוּרָה אַחַת מַעֲשֵׂר וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה הִיא •
 נוֹטֵל שְׁתֵּי שׁוּרוֹת לֹכֶסֶן • חֲבִית אַחַת מַעֲשֵׂר • וְאֵין יָדוּעַ
 אִי זֶה הִיא • נוֹטֵל מִכָּל חֲבִית וְחֲבִית: סליק

מסכת כלאים

פרק א

החטים והזוגין אינן כלאים זה בזה. השעורים
והשבולת שועל. הכסמים והשיפון. הפול
והספיר. הפרקדן והטופח. ופול הלבן והשעועית.
אינם כלאים זה בזה:

ב הקשות והמלפפון. אינם כלאים זה בזה. רבי יהודה
אומר כלאים. חזרת וחזרת גלים. עולשין ועולשי
שדה. כרישין וכרישי שדה. כוסבר וכוסבר שדה.
חרדל וחרדל מצרי. ודלעת המצרי וחרמוצה. ופול
מצרי והחרוב. אינם כלאים זה בזה:

ג הלפת והנפון והכרוב והתרובתור. התרדים
והלעונים. אינם כלאים זה בזה. הוסיף רבי עקיבא
השום והשומנית. הבצל והבצלצול. והתורמוס
והפלסלוס. אינן כלאים זה בזה:

ד ובאילן האגסים והקרוסתמלין. והפרישים
והעוזרדים. אינן כלאים זה בזה. התפוח והחזרד.
הפרסקים והשקדין. השיזפין והרימין. אף על פי
שדומין זה לזה כלאים זה בזה:

ה' הַצָּנוֹן וְהַנְּפוּץ · הַחֲרָדֵל וְהַלֶּפֶסן · וְדִלְעַת יוֹנִית עִם
הַמַּצְרִית · וְהַרְמוּצָה · אֵף עַל פִּי שְׂדוּמִין זֶה לָזֶה · כִּלְאִים
זֶה בָּזֶה:

י' הַזֶּאֵב וְהַכֶּלֶב · כָּלֵב הַכּוֹפְרִי וְהַשּׁוֹעֵל · הָעֵזִים
וְהַעֲבָאִים · הַיְעֵלִים וְהַרְחֵלִים · הַסּוֹס וְהַפֶּרֶד · הַפֶּרֶד
וְהַחֲמֹר · הַחֲמֹר וְהָעֶרֶד · אֵף עַל פִּי שְׂדוּמִין זֶה לָזֶה ·
כִּלְאִים זֶה בָּזֶה:

י' אֵין מְבִיאִין אֵילָן בְּאֵילָן · יֵרֶק בְּיֵרֶק · וְלֹא אֵילָן בְּיֵרֶק ·
וְלֹא יֵרֶק בְּאֵילָן · רַבִּי יְהוּדָה מֵתִיר יֵרֶק בְּאֵילָן:

ח' אֵין נוֹטְעִין יֵרֶקוֹת בְּתוֹךְ סֵדֵן שֶׁל שְׁקֵמָה · אֵין מְרַכִּיבִין
פִּיגָם עַל גְּבִי קֶדֶה לְבָנָה · מִפְּנֵי שֶׁהוּא יֵרֶק בְּאֵילָן · אֵין
נוֹטְעִין יָחֹר שֶׁל תְּאֵנָה לְתוֹךְ הַחֲצוּב שֶׁיְהִי מִקִּירוֹ · אֵין
תּוֹחֲבִין זְמוּרָה שֶׁל גֶּפֶן לְתוֹךְ הָאֲבֵטִיחַ · שֶׁתִּהְיֶה זוֹרֶקֶת
מִימֶיהָ לְתוֹכוֹ · מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֵילָן בְּיֵרֶק · אֵין נוֹתְנִין זֶרַע
דִּלְעַת לְתוֹךְ הַחֲלָמִית שֶׁתִּהְיֶה מְשֻׁמְרָתוֹ · מִפְּנֵי שֶׁהוּא יֵרֶק
בְּיֵרֶק:

ט' הַטּוֹמֵן לֶפֶת וְצִנּוֹנוֹת תַּחַת הַגֶּפֶן · אִם הָיוּ מִקְצֵת
הָעֵלִין מְגוּלִין · אֵינּוּ חוֹשֵׁשׁ לֹא מְשׁוּם כִּלְאִים · וְלֹא מְשׁוּם
שְׂבִיעִית · וְלֹא מְשׁוּם מַעֲשְׂרוֹת · וְנִטְלִין בְּשֶׁבֶת · הַזּוֹרֵעַ
חֶטָּה וְשַׁעוֹרָה בְּאַחַת · הֲרִי זֶה כִּלְאִים · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר
אֵינּוּ כִלְאִים עַד שֶׁיְהִי שְׁתֵּי חֲטִים וְשַׁעוֹרָה · אוֹ חֶטָּה וּשְׁתֵּי
שַׁעוֹרִים · אוֹ חֶטָּה וְשַׁעוֹרָה וְכוּסְמָת:

פרק ב

כָּל סָאָה שֵׁשׁ בּוֹ רוֹבַע מִמִּין אַחֵר יִמָּעַט רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר יָבוֹר בֵּין מִמִּין אֶחָד בֵּין מְשֻׁנֵּי מִינִין רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר לֹא אָמְרוּ אֵלָּא מִמִּין אֶחָד וַחֲכָמִים אוֹמְרִים כָּל שֶׁהוּא כְּלָאִים בְּסָאָה מִצְטָרֵף לְרוֹבַע:

^ב בְּמָה דְּבָרִים אָמּוּרִים תְּבוּאָה בְּתִבּוּאָה וְקִטְנִית בְּקִטְנִית תְּבוּאָה בְּקִטְנִית וְקִטְנִית בְּתִבּוּאָה בְּאַמָּת אָמְרוּ זִרְעוּנִי גִנָּה שְׂאִינִן נֶאֱכָלִין מִצְטָרְפִין אֶחָד מִמַּעֲשֵׂרִים וְאַרְבַּע בְּנוֹפֵל לְבֵית סָאָה רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר כֶּשֶׁם שֶׁאָמְרוּ לְהַחֲמִיר כֶּךָ אָמְרוּ לְהַקֵּל הַפֶּשֶׁתָּן בְּתִבּוּאָה מִצְטָרֶפֶת אֶחָד מִמַּעֲשֵׂרִים וְאַרְבַּע בְּנוֹפֵל לְבֵית סָאָה:

^ג הֵייתָה שְׂדֵהוּ זִרְעָה חֲטִים וְנִמְלָךְ לְזִזְרָעָה שְׁעוֹרִין יִמָּתִין לָהּ עַד שֶׁתִּתְּלִיעַ וַיּוֹפֵךְ וְאַחֵר כֶּךָ יִזְרַע אִם צִמְחָה לֹא יֹאמֵר אֶזְרַע וְאַחֵר כֶּךָ אוֹפֵךְ אֵלָּא הוֹפֵךְ וְאַחֵר כֶּךָ זִזְרַע כִּמָּה יִהְיֶה חוֹרֵשׁ כִּתְלָמִי הִרְבִּיעָה אֲבָא שְׂאוּל אוֹמֵר כֶּדֶי שְׁלֹא יִשְׁייר רוֹבַע לְבֵית סָאָה:

^ד זִרְעָה וְנִמְלָךְ לְנוֹטָעָה לֹא יֹאמֵר אָטַע וְאַחֵר כֶּךָ אוֹפֵךְ אֵלָּא הוֹפֵךְ וְאַחֵר כֶּךָ נוֹטֵעַ נְטוּעָה וְנִמְלָךְ לְזִזְרָעָה לֹא יֹאמֵר אֶזְרַע וְאַחֵר כֶּךָ אֲשֶׁרֶשׁ אֵלָּא מְשֻׁרֵשׁ וְאַחֵר כֶּךָ זִזְרַע אִם רָצָה גּוֹמֵם עַד פְּחוֹת מִטֶּפֶח זִזְרַע וְאַחֵר כֶּךָ מְשֻׁרֵשׁ:

ה' הִיָּתָה שְׂדֵהוּ זְרוּעָה קִנְבוֹס אוֹ לֹף . לֹא יֵהָא זֹרַע וּבָא
עַל גְּבִיָּהֶם . שְׂאִינָן עוֹשִׂין אֶלָּא לְשֹׁלֵשׁ שָׁנִים . תְּבוּאָה
שְׁעָלוּ בָּהּ סְפִיחֵי אֶסְטִיס . וְכֵן מְקוֹם הַגִּרְנוֹת שְׁעָלוּ בָּהֶן
מִיָּנִין הֶרְבֵּה . וְכֵן תִּלְתָּן שְׁהַעֲלָה מִיָּנִי עֲשׂוּבִים . אֵין מַחֲבִין
אוֹתוֹ לְנֶכֶשׁ . אִם נָכֵשׁ אוֹ כֶּסֶח . אוֹמְרִים לוֹ עֲקוֹר אֵת
הַכֹּל . חוּץ מִמִּין אֶחָד:

י' הָרוּצָה לַעֲשׂוֹת שְׂדֵהוּ מֶשֶׁר מֶשֶׁר מִכָּל מִין . בֵּית שְׁמַאי
אוֹמְרִים שְׁלֹשָׁה תִּלְמִים שֶׁל פְּתִיחַ . וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים
מְלֵא הָעוֹל הַשְּׂרוּנִי . וְקִרְוִבִין דְּבָרֵי אֱלוֹ לַהֲיוֹת כְּדַבְּרֵי אֱלוֹ:

י' הָיָה רֹאשׁ תוֹר חֲטִים . נִכְנָס בְּתוֹךְ שֶׁל שְׁעוֹרִים מוֹתָר .
מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִרְאָה כְּסוֹף שְׂדֵהוּ . שֶׁלֹּ חֲטִים וְשֶׁל חֲבִירוֹ
מִין אַחֵר . מוֹתָר לְסִמּוּךְ לוֹ מֵאוֹתוֹ הַמִּין . שֶׁלֹּ חֲטִים וְשֶׁל
חֲבִירוֹ חֲטִים . מוֹתָר לְסִמּוּךְ לוֹ תֵּלֶם שֶׁל פֶּשֶׁתָּן . וְלֹא תֵּלֶם
שֶׁל מִין אַחֵר . רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אֶחָד זֶרַע פֶּשֶׁתָּן וְאֶחָד
כָּל הַמִּיָּנִין . רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר . אֶף בְּאַמְצַע שְׂדֵהוּ . מוֹתָר
לְבִדּוֹק בְּתֵלֶם שֶׁל פֶּשֶׁתָּן:

ח' אֵין סוּמְכִין לַשְּׂדֵה תְּבוּאָה חֲרָדֵל וְחָרִיעַ . אֲבָל סוּמְכִים
לַשְּׂדֵה יִרְקוֹת חֲרָדֵל וְחָרִיעַ . וְסוּמָךְ לְבוּר וְלָגִיר וְלִגְפָה
וְלִדְרָךְ . וְלִגְדֵר שֶׁהוּא גְבוּהָ עֲשָׂרָה טַפְחִים . וְלִחְרִיץ
שֶׁהוּא עֲמוֹק עֲשָׂרָה וְרַחֵב אַרְבָּעָה . וְלֵאֵילָן שֶׁהוּא מִסֹּף
עַל הָאָרֶץ . וְלִסְלַע שֶׁהוּא גְבוּהָ עֲשָׂרָה וְרַחֵב אַרְבָּעָה:

ט הַרוּצָה לַעֲשׂוֹת שְׂדֵהוּ • קִרְחַת קִרְחַת מִכָּל מִין • עוֹשֶׂה עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה קִרְחוֹת לְבֵית סָאָה • מִקְרַחַת לְבֵית רוֹבֵעַ • וְזוֹרֵעַ בְּתוֹכָהּ כָּל מִין שִׁירְצָה • הֵיטָהּ קִרְחַת אַחַת אוֹ שְׁתֵּים • זוֹרֵעַם חֲרָדֵל • שָׁלֹשׁ לֹא יִזְרְעוּם חֲרָדֵל • מִפְּנֵי שֶׁהֵיא נִרְאִית כְּשֵׂדָה חֲרָדֵל • דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר • וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים תִּשַׁע קִרְחוֹת מוֹתְרוֹת • עֶשֶׂר אֲסוּרוֹת • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר אֲפִילוּ כָּל שְׂדֵהוּ בֵּית כּוֹר • לֹא יַעֲשֶׂה בְּתוֹכָהּ • חוּץ מִקְרַחַת אַחַת:

י כָּל שֶׁהוּא בְּתוֹךְ בֵּית רוֹבֵעַ • עוֹלָה בְּמִדַּת בֵּית רוֹבֵעַ • אֲכִילַת הַגֶּפֶן וְהַקֶּבֶר וְהַסֵּלַע • עוֹלִין בְּמִדַּת בֵּית רוֹבֵעַ • תְּבוּאָה בְּתִבּוּאָה בֵּית רוֹבֵעַ • יֵרֶק בִּירְק שֶׁשָּׂה טְפָחִים • תְּבוּאָה בִּירְק • יֵרֶק בְּתִבּוּאָה • בֵּית רוֹבֵעַ • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר יֵרֶק בְּתִבּוּאָה שֶׁשָּׂה טְפָחִים:

יא תְּבוּאָה נוֹטָה עַל גִּבִּי תְּבוּאָה • יֵרֶק עַל גִּבִּי יֵרֶק • תְּבוּאָה עַל גִּבִּי יֵרֶק • יֵרֶק עַל גִּבִּי תְּבוּאָה • הַכֹּל מוֹתֵר • חוּץ מִדִּלְעַת יוֹנִית • רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אִף הַקְּשׁוֹת וּפּוֹל הַמִּצְרֵי • וְרוֹאֶה אֲנִי אֶת דְּבָרֵיהֶם מִדְּבָרֵי:

פרק ג

עֲרוּגָה שֶׁהִיא שְׂשֵׁה טְפָחִים עַל שְׂשֵׁה טְפָחִים · זֹרְעִים
 בַּתּוֹכָה חֲמִשָּׁה זֵרְעוֹנִים · אַרְבָּעָה בְּאַרְבָּעָה
 רוּחוֹת הָעֲרוּגָה · וְאַחַד בְּאַמְצָע · הִיא לָהּ גָּבּוּל גָּבּוּל
 טֶפַח · זֹרְעִין בַּתּוֹכָה שְׁלֹשָׁה עָשָׂר · שְׁלֹשָׁה עַל כָּל גָּבּוּל
 וּגָבּוּל · וְאַחַד בְּאַמְצָע · לֹא יֵטַע רֹאשׁ הַלֵּפֶת בַּתּוֹךְ
 הַגָּבּוּל · מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְמַלְאֶהוּ · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שִׂשָּׁה
 בְּאַמְצָע:

בִּכְל מִין זֵרְעִים אֵין זֹרְעִין בְּעֲרוּגָה · וְכָל מִין יִרְקוֹת זֹרְעִין
 בְּעֲרוּגָה · חֲרָדֵל וְאַפּוֹנִים הַשּׁוֹפִין מִין זֵרְעִים · אַפּוֹנִים
 הַגְּמָלָנִים מִין יֶרֶק · גָּבּוּל שֶׁהִיא גָּבּוּל טֶפַח וְנִתְמַעֵט ·
 כָּשֵׁר · שֶׁהִיא כָּשֵׁר מִתְחַלְתּוֹ · הַתֵּלֶם וְאַמַּת הַמַּיִם שֶׁהִם
 עֲמוּקִים טֶפַח · זֹרְעִים לְתוֹכָן שְׁלֹשָׁה זֵרְעוֹנִין · אֶחָד מִכָּאן
 וְאַחַד מִכָּאן · וְאַחַד בְּאַמְצָע:

הִיא רֹאשׁ תּוֹר יֶרֶק נִכְנָס לְתוֹךְ שְׂדֵה יֶרֶק אַחֵר מוֹתֵר ·
 מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִרְאָה כְּסוּף שְׂדֵהוּ · הֵיתָה שְׂדֵהוּ זְרוּעָה
 יֶרֶק · וְהוּא מִבִּקֵּשׁ לִטַּע בַּתּוֹכָה · שׁוּרָה שֶׁל יֶרֶק אַחֵר ·
 רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵאל אוֹמֵר עַד שֶׁיִּהְיֶה הַתֵּלֶם מִפְּלֵשׁ · מֵרֹאשׁ
 הַשְּׂדֵה וְעַד רֹאשׁוֹ · רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר אֲרֹךְ שְׂשֵׁה טְפָחִים
 וְרוֹחֵב מְלֹאוֹ · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר רוֹחֵב כְּמֵלֶא רוֹחֵב
 הַפְּרָסָה:

ד' הנוטע שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל קְשׁוּאִין · שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל דְּלוּעִים · שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל פּוֹל הַמַּצְרִי · מוֹתֵר · שׁוּרָה שֶׁל קְשׁוּאִין · שׁוּרָה שֶׁל דְּלוּעִים · שׁוּרָה שֶׁל פּוֹל הַמַּצְרִי אָסוּר · שׁוּרָה שֶׁל קְשׁוּאִין · שׁוּרָה שֶׁל דְּלוּעִים · שׁוּרָה שֶׁל פּוֹל הַמַּצְרִי · וְשׁוּרָה שֶׁל קְשׁוּאִים · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מֵתִיר · וְחֲכָמִים אוֹסְרִין:

ה' נוטע אָדָם קִישׁוֹת וְדֹלַעַת לְתוֹךְ גּוֹמָא אַחַת · וּבִלְבָד שְׁתֵּיהֶּא זֶה נוטע לְצַד זֶה · וְזוֹ נוטע לְצַד זֶה · (וְנוטֵה שְׁעָר שֶׁל זֶה לְכָאן · וְשְׁעָר שֶׁל זֶה לְכָאן · שְׁכָל מָה שְׁאָסְרוּ חֲכָמִים לֹא גָזְרוּ אֲלֵא מִפְּנֵי מֵרְאִית הָעֵין):

ו' הִיתָה שְׂדֵהוּ זְרוּעָה בְּצִלִּים · וּמִבֶּקֶשׁ לִטַּע בְּתוֹכָהּ שׁוּרוֹת שֶׁל דְּלוּעִים · רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵאל אוֹמֵר עוֹקֵר שְׁתֵּי שׁוּרוֹת וְנוטֵעַ שׁוּרָה אַחַת · וּמַנִּיחַ קָמַת בְּצִלִּים בְּמָקוֹם שְׁתֵּי שׁוּרוֹת · וְעוֹקֵר שְׁתֵּי שׁוּרוֹת · וְנוטֵעַ שׁוּרָה אַחַת · רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר עוֹקֵר שְׁתֵּי שׁוּרוֹת · וְנוטֵעַ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת · וּמַנִּיחַ קָמַת בְּצִלִּים בְּמָקוֹם שְׁתֵּי שׁוּרוֹת · וְעוֹקֵר שְׁתֵּי שׁוּרוֹת · וְנוטֵעַ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת · וְחֲכָמִים אוֹמְרִים אִם אֵין בֵּין שׁוּרָה לַחֲבֵרְתָּהּ שְׁתֵּים עָשָׂרָה אַמָּה · לֹא יִקְיִים אֶת הַזֶּרַע שֶׁל בְּנֵתִים:

ז' דֹּלַעַת בִּירְק בִּירְק · וּבִתְבוּאָה נֹתֵנִין לָהּ בֵּית רוֹבַע · הִיתָה שְׂדֵהוּ זְרוּעָה תְּבוּאָה · וּבִקֵּשׁ לִטַּע לְתוֹכָהּ · שׁוּרָה שֶׁל דְּלוּעִין · נֹתֵנִין לָהּ לַעֲבוֹדָתָהּ שֶׁשָּׁה טַפָּחִים · וְאִם

הגדילה יַעֲקֹר מִלְפָּנֶיהָ · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר נוֹתֵנִין לָהּ
 עֲבוֹדָתָה אַרְבַּע אַמּוֹת · אָמְרוּ לוֹ הִתְחַמֵּיר זֶה מִן הַגֶּפֶן ·
 אָמַר לָהֶן מְצִינוּ שְׂזוֹ חֲמוּרָה מִן הַגֶּפֶן · שְׁלֹגָן יְחִידִית
 נוֹתֵנִין לָהּ עֲבוֹדָתָה שְׁשֶׁה טַפָּחִים · וְלִדְלַעַת יְחִידִית נוֹתֵנִין
 לָהּ בֵּית רוֹבַע · רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל
 כָּל שְׁלֹשָׁה דְלוּעִין לְבֵית סָאָה · לֹא יָבִיא זֶרַע לְתוֹךְ בֵּית
 סָאָה · רַבִּי יוֹסִי בֶן הַחוּטָף אֶפְרָתִי אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי
 יִשְׁמַעְאֵל כָּל שְׁלֹשָׁה דְלוּעִין לְבֵית כּוֹר · לֹא יָבִיא זֶרַע
 לְתוֹךְ בֵּית כּוֹר:

פרק ד

קִרְחַת הַכֶּרֶם · בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים
 אַמּוֹת · וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים שֵׁשׁ עָשָׂרָה אַמָּה ·
 מִחוּל הַכֶּרֶם · בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים שֵׁשׁ עָשָׂרָה אַמָּה ·
 וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים שְׁתֵּים עָשָׂרָה אַמָּה · וְאִיזוֹ הִיא קִרְחַת
 הַכֶּרֶם · כֶּרֶם שֶׁחָרַב מֵאֲמָצְעוֹ · אִם אֵין שֵׁם שֵׁשׁ עָשָׂרָה
 אַמָּה · לֹא יָבִיא זֶרַע לְשֵׁם · הָיוּ שֵׁם שֵׁשׁ עָשָׂרָה אַמָּה ·
 נוֹתֵנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ · וְזוֹרַע אֶת הַמוֹתֵר:

^ב אִי זֶה הִיא מִחוּל הַכֶּרֶם · בֵּין כֶּרֶם לְגֵדֵר · אִם אֵין שֵׁם
 שְׁתֵּים עָשָׂרָה אַמָּה · לֹא יָבִיא זֶרַע לְשֵׁם · הָיוּ שֵׁם שְׁתֵּים
 עָשָׂרָה אַמָּה · נוֹתֵנִין לוֹ עֲבוֹדָתוֹ וְזוֹרַע אֶת הַמוֹתֵר:

^ג רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵין זֶה אֶלָּא גֵדֵר הַכֶּרֶם · וְאִי זֶה הוּא
 מִחוּל הַכֶּרֶם · בֵּין שְׁנֵי הַכְּרָמִים · וְאִי זֶה הוּא גֵדֵר שֶׁהוּא

גְבוּהָ עֶשְׂרֵה טַפְחִים • וְחָרִיץ שֶׁהוּא עָמוּק עֶשְׂרֵה וָרֹחַב
אַרְבָּעָה:

ד' מַחֲצִית הַקָּנִים • אִם אֵין בֵּין קִנָּה לַחֲבִירוֹ שְׁלֹשָׁה טַפְחִים
כְּדִי שְׂיִכְנֶס הַגָּדִי • הָרִי זֶה כְּמַחֲצִיָּה • וְגֵדֵר שֶׁנִּפְרָץ עַד
עֶשְׂרֵה אַמּוֹת הָרִי הִיא כִּפְתָּח • יֵתֵר מִכֵּן כְּנֶגֶד הַפְּרָצָה
אָסוּר • נִפְרָצוּ בּוֹ פְּרָצוֹת הַרְבֵּה • אִם הָעוֹמֵד מְרַבֶּה
עַל הַפְּרוּץ מוֹתֵר • וְאִם הַפְּרוּץ מְרַבֶּה עַל הָעוֹמֵד כְּנֶגֶד
הַפְּרָצָה אָסוּר:

ה' הַנוֹטֵעַ שׁוֹרֶה שֶׁל חֲמֵשׁ גִּפְנִים • בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים
כֶּרֶם • וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים אֵינוֹ כֶּרֶם • עַד שֶׁיְהִי שֵׁם שְׁתֵּי
שׁוֹרוֹת • לְפִיכֵךְ הַזֹּרֵעַ אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁבְּכֶרֶם • בֵּית שְׁמַאי
אוֹמְרִים קֹדֵשׁ שׁוֹרֶה אַחַת • וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים קֹדֵשׁ שְׁתֵּי
שׁוֹרוֹת:

ו' הַנוֹטֵעַ שְׁתֵּים כְּנֶגֶד שְׁתֵּים • וְאַחַת יוֹצֵאת זָנָב • הָרִי זֶה
כֶּרֶם • שְׁתֵּים כְּנֶגֶד שְׁתֵּים וְאַחַת בְּנִתִּים • אוֹ שְׁתֵּים כְּנֶגֶד
שְׁתֵּים • וְאַחַת בְּאַמְצַע אֵינוֹ כֶּרֶם • עַד שֶׁיְהִי שְׁתֵּים נֶגֶד
שְׁתֵּים • וְאַחַת יוֹצֵאת זָנָב:

ז' הַנוֹטֵעַ שׁוֹרֶה אַחַת בְּתוֹךְ שְׁלֹו • וְשׁוֹרֶה אַחַת בְּתוֹךְ
שֶׁל חֲבִירוֹ • וְדֶרֶךְ הַיָּחִיד וְדֶרֶךְ הָרַבִּים בְּאַמְצַע • וְגֵדֵר
שֶׁהוּא נִמּוֹךְ מֵעֶשְׂרֵה טַפְחִים הָרִי אֵלּוֹ מִצְטַרְפוֹת • גְבוּהָ
מֵעֶשְׂרֵה טַפְחִים אֵינֶן מִצְטַרְפוֹת • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם
עָרְסָן מִלְמַעְלָה הָרִי אֵלּוֹ מִצְטַרְפוֹת:

ה' הנוטע שתי שורות · אם אין ביניהם שמונה אמות לא יביא זרע לשם · ה'יו שלש · אם אין בין שורה לחברתה שש עשרה אמה · לא יביא זרע לשם · רבי אליעזר בן יעקב אומר משום חנניה בן חכינאי אפילו חרבה האמצעית · ואין בין שורה לחברתה שש עשרה אמה · לא יביא זרע לשם · שאלו מתחלה נטען · היה מותר בשמונה אמות:

ט' הנוטע את פרמו על שש עשרה (אמה) שש עשרה אמה · מותר להביא זרע לשם · אמר רבי יהודה מעשה בצלמון · באחד שנטע את פרמו על שש עשרה · שש עשרה אמה · והיה הופך שער שתי שורות לצד אחד · וזרע את הניר · ובשנה האחרת היה הופך את השער למקום אחר וזרע את הבור · ובא מעשה לפני חכמים והתירו · רבי מאיר ורבי שמעון אומרים אף הנוטע את פרמו על (שמונה) שמונה אמות מותר:

פרק ה

כָּרֶם שְׁחָרַב · אִם יֵשׁ בּוֹ לִלְקֹט עֵשֶׂר גִּפְנִים לְבֵית
 סֵאָה · וְנִטְוְעוֹת כְּהִלְכֶתָן · הֲרִי זֶה נִקְרָא כָּרֶם דָּל ·
 כָּרֶם (דָּל) שֶׁהוּא נִטְוֶעַ עֲרַבְבֵיָא · אִם יֵשׁ בּוֹ לְכוּיִן שְׁתִּים
 כְּגַגְד שְׁלֹשׁ · הֲרִי זֶה כָּרֶם · וְאִם לֹא אֵינוֹ כָּרֶם · רַבִּי
 מֵאִיר אֹמֵר הוּאִיל וְהוּא נִרְאָה כְּתַבְנִית הַכְּרָמִים · הֲרִי
 זֶה כָּרֶם:

^ב כָּרֶם שֶׁהוּא נִטְוֶעַ עַל פְּחוֹת פְּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת · רַבִּי
 שְׁמַעוֹן אֹמֵר אֵינוֹ כָּרֶם · וְחֻכְמִים אֹמְרִים כָּרֶם · וְרוֹאִין
 אֶת הָאֻמָּצְעִיּוֹת · כְּאֵלוֹ אֵינָן:

^ג חֲרִיץ שֶׁהוּא עוֹבֵר בְּכָרֶם · עֲמוֹק עֲשָׂרָה וָרֹחַב אַרְבָּעָה ·
 רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אֹמֵר אִם הָיָה מְפֹלֵשׁ מֵרֹאשׁ
 הַכָּרֶם וְעַד סוּפוֹ · הֲרִי זֶה נִרְאָה כְּבֵין שְׁנֵי כְרָמִים זוֹרְעִים
 בְּתוֹכוֹ · וְאִם לֹא הֲרִי הוּא כְּגֵת · וְהִגֵּת שְׁבַכְכָּרֶם עֲמוּקָה
 עֲשָׂרָה וָרֹחַב אַרְבָּעָה · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר זוֹרְעִים
 בְּתוֹכָהּ · וְחֻכְמִים אֹסְרִים · שׁוּמִירָה שְׁבַכְכָּרֶם גְּבוּהָה
 עֲשָׂרָה וָרֹחַב אַרְבָּעָה · זוֹרְעִין בְּתוֹכָהּ · וְאִם הָיָה שְׁעָר
 בֹּתֵשׁ אֲסוּר:

^ד גִּפֶּן שֶׁהִיא נִטְוְעָה בִּגְתָּ אוֹ בְּנִקְעָה · נוֹתֵנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ
 זוֹרְעָה אֶת הַמּוֹזָר · רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר אִם אֵין שָׁם אַרְבַּע
 אַמּוֹת לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם · וְהַבֵּית שְׁבַכְכָּרֶם זוֹרְעִים בְּתוֹכוֹ:

ה' הנוטע ירק בכרם או מקיים · הרי זה מקדש ארבעים
 וחמש גפנים · (אימתי) בזמן שהיו נטועות על ארבע
 ארבע · או על חמש חמש · היו נטועות על שש שש ·
 או על שבע שבע · הרי זה מקדש שש עשרה אמה לכל
 רוח · עגולות ולא מרבעות:

י' הרוואה ירק בכרם ואמר · כשאגיע לו אלקטנו מותר ·
 כשאחזור אלקטנו · אם הוסיף במאתים אסור:

י' היה עובר בכרם ונפלו ממנו זרעים · או שיצאו עם
 הזבלים או עם המים · הזורע וסערתו הרוח לאחוריו
 מותר · סערתו הרוח לפניו · רבי עקיבא אומר אם
 עשבים יופך · ואם אביב ינפץ · ואם הביאה דגן תדלק:

ח' המקיים קוצים בכרם · רבי אליעזר אומר קדש ·
 וחכמים אומרים לא קדש · אלא דבר שפמוהו מקיימין ·
 האירוס והקיסוס · ושושנת המלך · וכל (מיני) זרעים ·
 אינן בלאים בכרם · הקנבוס רבי טרפון אומר אינו
 בלאים · וחכמים אומרים בלאים · והקנרס בלאים
 בכרם:

פרק ו

אֵיזְהוּ עָרִיס • הַנוֹטֵעַ שׁוֹרָה שֶׁל חֲמֵשׁ גִּפְּנִים • בְּצַד
הַגָּדֵר • שֶׁהוּא גְבוּהָ עֲשָׂרָה טַפָּחִים • אוֹ בְּצַד
חֲרִיץ • שֶׁהוּא עָמוּק עֲשָׂרָה טַפָּחִים וְרוֹחֵב אַרְבַּע • נוֹתֵנִין
לוֹ עֲבוּדָתוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת • בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים מוֹדִדִין
אַרְבַּע אַמּוֹת מֵעֵקֶר הַגִּפְּנִים לַשָּׂדֶה • וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים
מִן הַגָּדֵר לַשָּׂדֶה • אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נּוּרִי • טוֹעִין כָּל
הָאוֹמְרִים כֵּן • אֲלֵא אִם יֵשׁ שָׁם אַרְבַּע אַמּוֹת מֵעֵקֶר גִּפְּנִים
וְלַגָּדֵר • נוֹתֵנִין לוֹ אֶת עֲבוּדָתוֹ • וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתֵר • וְכַמָּה
הִיא עֲבוּדַת הַגֶּפֶן • שֶׁשָּׂה טַפָּחִים לְכָל רוּחַ • רַבִּי עֲקִיבָא
אוֹמֵר שְׁלֹשָׁה:

^ב עָרִיס שֶׁהוּא יוֹצֵא מִן הַמְּדִרְגָּה • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן
יַעֲקֹב אוֹמֵר אִם עוֹמֵד בָּאָרֶץ וּבּוֹצֵר אֶת כָּלֹ • הָרִי זֶה
אוֹסֵר אַרְבַּע אַמּוֹת בַּשָּׂדֶה • וְאִם לֹא אֵינוֹ אוֹסֵר אֲלֵא
כִּנְגֻדּוֹ • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אִף הַנוֹטֵעַ אַחַת בָּאָרֶץ וְאַחַת
בַּמְּדִרְגָּה • אִם גְּבוּהָ מִן הָאָרֶץ עֲשָׂרָה טַפָּחִים אֵינָה
מַצְטַרֶּפֶת עִמָּה • וְאִם לֹא הָרִי זֶה מַצְטַרֶּפֶת עִמָּה:

^ג הַמְּדִלָּה אֶת הַגֶּפֶן עַל מִקְצַת אֲפִיפִירוֹת • לֹא יֵבִיא זֶרַע
אֶל תַּחַת הַמּוֹתֵר • וְאִם הֵבִיא לֹא קֹדֵשׁ • וְאִם הֵלֵךְ הַחֲדָשׁ
אֲסוּר • וְכֵן הַמְּדִלָּה עַל מִקְצַת אֵילָן סָרֵק:

^ד הַמְּדִלָּה אֶת הַגֶּפֶן עַל מִקְצַת אֵילָן מֵאֲכָל • מִתֵּר לְהֵבִיא
זֶרַע אֶל תַּחַת הַמּוֹתֵר • אִם הֵלֵךְ הַחֲדָשׁ יַחֲזִירָנוּ • מַעֲשֵׂה

שְהֵלֶךְ רַבִּי יְהוֹשֻעַ אֵצֶל רַבִּי יִשְמָעֵאל לְכַפֵּר עֲזִיזִי
וְהִרְאֵהוּ גִפֶּן מוֹלְדָה עַל מְקַצֵּת תְּאֵנָה · אָמַר לוֹ מָה אָנִי
לְהָבִיא זֶרַע אֶל תַּחַת הַמוֹתֵר · אָמַר לוֹ מוֹתֵר · וְהִעֲלֵהוּ
מִשֵּׁם לְבֵית הַמִּגְנִיָּה · וְהִרְאֵהוּ גִפֶּן שֶׁהוּא מוֹדֵלָה עַל
מְקַצֵּת הַקּוֹרֶה · וְסֻדָּן שֶׁל שְׁקָמָה · וְבוֹ קוֹרוֹת הַרְבֵּה ·
אָמַר לוֹ תַּחַת הַקּוֹרֶה זֶה אֲסוּר · וְהִשְׁאֵר מוֹתֵר:

ה' אֵיזָהוּ אֵילָן סָרֶק · כָּל שֶׁאִינוֹ עוֹשֶׂה פִּירוֹת · רַבִּי מֵאִיר
אוֹמֵר הַכֹּל אֵילָן סָרֶק · חוּץ מִן הַזֵּית וְהַתְּאֵנָה · רַבִּי יוֹסִי
אוֹמֵר כָּל שֶׁאִין כְּמוֹהוּ נוֹטְעִין שְׂדוֹת שְׁלֵמוֹת · הֲרִי זֶה
אֵילָן סָרֶק:

י פְּסָקֵי עָרִיס שְׂמוּנָה אֲמוֹת וְעוֹד · וְכָל מְדוֹת שֶׁאָמְרוּ
חֲכָמִים בְּכֶרֶם אֵין בָּהֶם וְעוֹד · חוּץ מִפְּסָקֵי עָרִיס · אֵלוֹ הֵן
פְּסָקֵי עָרִיס · עָרִיס שֶׁחָרַב מֵאֲמָצְעוֹ · וְנִשְׁתִּירָוּ בּוֹ חֲמֵשׁ
גִּפְנִים מִכָּאן וְחֲמֵשׁ גִּפְנִים מִכָּאן · אִם יֵשׁ שֵׁם שְׂמוּנָה
אֲמוֹת לֹא יָבִיא זֶרַע לְשֵׁם · שְׂמוּנָה אֲמוֹת וְעוֹד · נוֹתֵנִין
לוֹ כְּדֵי עֲבוֹדָתוֹ · וְזוֹרֵעַ אֶת הַמוֹתֵר:

י' עָרִיס שֶׁהוּא יוֹצֵא מִן הַכוֹתֵל מִתּוֹךְ הַקֶּרֶן וְכֻלָּה · נוֹתֵנִין
לוֹ עֲבוֹדָתוֹ וְזוֹרֵעַ אֶת הַמוֹתֵר · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אִם אֵין שֵׁם
אַרְבַּע אֲמוֹת · לֹא יָבִיא זֶרַע לְשֵׁם:

ח' הַקִּנִּים הַיוֹצְאִים מִן הָעָרִיס · וְחֵס עֲלֵיהֶם לְפָסְקוֹן · כְּנֻגָּד
מוֹתֵר · עֲשָׂאן כְּדֵי שִׁיְהֵלֶךְ עֲלֵיהֶן הַחֹדֶשׁ אֲסוּר:

ט הפּרַח הַיּוֹצֵא מִן הָעֵרִיס · רֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלוֹ מְטוּטָלָת
תְּלוּיָהּ בּוֹ · כְּנִגְדּוֹ אָסוּר · וְכֵן בְּדִלִית · הַמּוֹתֵחַ זְמוּרָה
מֵאִילָן לְאִילָן תַּחְתֶּיהָ אָסוּר · סִפְקָהּ בְּחֶבֶל אוֹ בְּגָמִי ·
תַּחַת הַסְּפּוֹק מוֹתֵר · עֲשָׂאָה כְּדִי שִׁיהְלֵךְ עָלָיו הַחֹדֶשׁ
אָסוּר:

פרק ז

הַמְּבַרִּיד אֶת הַגֶּפֶן בְּאַרְץ · אִם אֵין עֵפֶר עַל גְּבֵה
שֶׁלְשָׁה טַפְחִים · לֹא יָבִיא זֶרַע עָלֶיהָ · אֲפִילוּ
הַבְּרִיכָה בְּדִלְעַת אוֹ בְּסִילוֹן · הַבְּרִיכָה בְּסַלַע · אֵף עַל פִּי
שָׂאִין עֵפֶר עַל גְּבֵה אֲלֹא שְׁלֹשׁ אַצְבָּעוֹת · מוֹתֵר לְהַבִּיא
זֶרַע עָלֶיהָ · הָאֲרֻכָּה שְׁבַגְפָּן · אֵין מוֹדֵדִין לָהּ אֲלֹא מִן
הָעֵיקָר הַשֵּׁנִי:

ב הַמְּבַרִּיד שְׁלֹשׁ גִּפְנִים וְעֻקְרֵיהֶם נִרְאִים · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּר
צְדוֹק אוֹמֵר אִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶם מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד שְׁמוֹנֶה ·
הָרִי אֵלּוֹ מִצְטָרְפוֹת · וְאִם לֹא אֵינָן מִצְטָרְפוֹת · גֶּפֶן
שִׁיבְשָׁה · אָסוּרָה וְאִינָהּ מְקַדָּשֶׁת · רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אֵף
צֹמֵר גֶּפֶן אָסוּר וְאִינוֹ מְקַדָּשׁ · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּר צְדוֹק אוֹמֵר
מִשְׁמוֹ · אֵף עַל גְּבֵי הַגֶּפֶן · אָסוּר וְאִינוֹ מְקַדָּשׁ:

ג אֵלּוֹ אוֹסְרִין וְלֹא מְקַדָּשִׁין · מוֹתֵר חֶרְבֵּן הַכֶּרֶם · מוֹתֵר
מִחוּל הַכֶּרֶם · מוֹתֵר פְּסָקֵי עָרִיס · מוֹתֵר אֲפִיפִירוֹת · אֲבֵל
תַּחַת הַגֶּפֶן וְעִבּוּדַת הַגֶּפֶן · וְאַרְבַּע אַמּוֹת שְׁבַבְכֶּרֶם · הָרִי
אֵלּוֹ מְקַדָּשׁוֹת:

י' המספך את גפנו על גבי תבואתו של חבירו • הרי זה קדש וחייב באחריותו • רבי יוסי ורבי שמעון אומרים אין אדם מקדש דבר שאינו שלו:

ה' אמר רבי יוסי מעשה באחד שזרע את כרמו בשביעית • ובא מעשה לפני רבי עקיבא • ואמר אין אדם מקדש דבר שאינו שלו:

י' האנס שזרע את הכרם ויצא מלפניו • קוצרו אפילו במועד • עד כמה הוא נותן לפועלים עד שליש • יתר מכאן קוצר כדרכו והולך • אפילו לאחר המועד • מאימתי הוא נקרא אנס משישקע:

י' הרוח שעלעלה את הגפנים על גבי תבואה יגדור מיד • אם ארעו אנס • מותר • תבואה שהיא נוטה תחת הגפן • וכן בירק • מחזיר ואינו מקדש • מאימתי תבואה מתקדשת • משתשריש • וענבים משיעשו כפול הלבן • תבואה שיבשה כל צרכה • וענבים שבשלו כל צרכן • אינן מתקדשות:

ה' עציץ נקוב מקדש בכרם • ושאינו נקוב אינו מקדש • ורבי שמעון אומר זה וזה אוסרין ולא מקדשין • המעביר עציץ נקוב בכרם • אם הוסיף במאתים אסור:

פרק ח

בְּלֵאֵי הַכֶּרֶם • אֲסוּרִין מִלְזָרֹעַ וּמִלְקַיִים • וְאֲסוּרִין
 בַּהֲנָאָה • בְּלֵאֵי זֵרַעִים • אֲסוּרִין מִלְזָרֹעַ וּמִלְקַיִים •
 וּמוֹתְרִין בְּאֲכִילָה • וְכָל שֹׁפֵן בַּהֲנָאָה • בְּלֵאֵי בְּגָדִים •
 מוֹתְרִין בְּכָל דָּבָר • וְאִינָן אֲסוּרִין אֶלָּא מִלְּבֹושׁ • בְּלֵאֵי
 בַּהֲמָה מוֹתְרִים לְגִדֹּל וְלַקְיִים • וְאִינָן אֲסוּרִים אֶלָּא
 מִלְּהֲרִבֵּיעַ • בְּלֵאֵי בַּהֲמָה אֲסוּרִים זֶה בְּזֶה:

בַּבַּהֲמָה עִם בַּהֲמָה • וְחִיָּה עִם חִיָּה • בַּבַּהֲמָה עִם חִיָּה •
 וְחִיָּה עִם בַּהֲמָה • טִמְאָה עִם טִמְאָה • וְטְהוֹרָה עִם
 טְהוֹרָה • טִמְאָה עִם טְהוֹרָה • וְטְהוֹרָה עִם טִמְאָה •
 אֲסוּרִין לְחֵרוֹשׁ וְלִמְשׁוֹךְ וְלִהְנִהיג:

גַּהֲמָנְהִיג • סוֹפֵג אֶת הָאֲרָבָעִים • וְהַיּוֹשֵׁב בִּקְרוֹן • סוֹפֵג
 אֶת הָאֲרָבָעִים • רַבִּי מֵאִיר פּוֹטֵר • וְהַשְּׁלִישִׁית שֶׁהִיא
 קְשׁוּרָה לְרִצּוּעוֹת אֲסוּרָה:

דַּאִין קוֹשְׁרִין אֶת הַסּוֹס • לֹא לְצַדִּי הַקְרוֹן • וְלֹא לְאַחַר
 הַקְרוֹן • וְלֹא אֶת הַלְבָדָקִים לְגַמְלִים • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כָּל
 הַנוֹלָדִים מִן הַסּוֹס אֶף עַל פִּי שְׁאֲבִיָּהּ חֲמוֹר מִתְרִין זֶה
 עִם זֶה • וְכֵן הַנוֹלָדִים מִן הַחֲמוֹר אֶף עַל פִּי שְׁאֲבִיָּהּ סוֹס
 מִתְרִין זֶה עִם זֶה • אֲבָל הַנוֹלָדִים מִן הַסּוֹס עִם הַנוֹלָדִים
 מִן הַחֲמוֹר • אֲסוּרִים זֶה עִם זֶה:

ה' הפרוטיות אסורות · והרמך מתר · ואדני השדה חיה ·
 רבי יוסי אומר מטמאות באהל באדם · הקופד · וחולדת
 הסניים חיה · חולדת הסניים רבי יוסי אומר בית שמאי
 אומרים מטמא כזית במשא וכעדשה במגע:

י' שזר בר מין בהמה · ורבי יוסי אומר מין חיה · כלב מין
 חיה · רבי מאיר אומר מין בהמה · החזיר מין בהמה ·
 הערוד מין חיה · הפיל והקוף מין חיה · ואדם מתר עם
 כלם · למשוך ולחרוש (ולהנהיג):

פרק ט

אין אסור משום כלאים · אלא צמר ופשתים · ואינו
 מטמא בנגעים אלא צמר ופשתים · אין הכהנים
 לזבשין לשמש בבית המקדש · אלא צמר ופשתים ·
 צמר גמלים וצמר רחלים שטרפן זה בזה · אם רוב
 מן הגמלים מתר · ואם רוב מן הרחלים אסור · מחצה
 למחצה אסור · וכן הפשתן והקנבוס · שטרפן זה בזה:

ב' השירים והפלך אין בהם משום כלאים · אבל אסורים
 מפני מראית העין · הכרים והכסתות אין בהם משום
 כלאים · ובלבד שלא יהיה בשרו נוגע בהם · אין עראי
 לכלאים · ולא ילבש כלאים · אפילו על גבי עשרה ·
 אפילו לגנוב את המקס:

ג מטפחות הידים • מטפחות הספרים • מטפחות הספג •
 אין בהם משום כלאים • רבי אליעזר אוסר • ומטפחות
 הספרים • אסורות משום כלאים:

ד תכריכי המת ומרדעת של חמור • אין בהם משום
 כלאים • לא יתן המרדעת על כתפו • אפילו להוציא
 עליה זבל:

ה מוכרי כסות • מוכרין בדרך • ובלבד שלא יתכוננו •
 בחמה • מפני החמה • ובגשמים • מפני הגשמים •
 והצנועים מפשילין במקל לאחוריהן:

ו תופרי כסות • תופרין בדרך • ובלבד שלא יתכוננו •
 בחמה • מפני החמה • ובגשמים • מפני הגשמים •
 והצנועים תופרין בארץ:

ז הבריסין והברדסין • והדלמטיקיון • ומנעלות הפינון •
 לא ילבש בהן עד שיבדוק • רבי יוסי אומר הבאים מחוץ
 הים וממדינות הים • אינן צריכים בדיקה • מפני שחזקתן
 בקנבוס • ומנעל של זרד אין בו משום כלאים:

ח אין אסור משום כלאים אלא טווי וארוג • שנאמר לא
 תלבש שעטנז • דבר שהוא שוע טווי וגוז • רבי שמעון בן
 אלעזר אומר גלז • ומליז הוא את אביו שבשמים עליו:

ט לבדים אסורים מפני שהם שועים • פיו של צמר בשל
 פשתן אסור • מפני שהם חוזרין באריג • רבי יוסי אומר

משיחות של ארגמן אסורות • מפני שהוא מולל עד שלא
קושר • לא יקשור סרט של צמר בשל פשתן • לחגור בו
את מתניו • אף על פי שהרצועה באמצע:

• אותות הגרדין ואותות הכובסין • אסורות משום
כלאים • התוכף תכיפה אחת אינה חבור • ואין בה
משום כלאים • והשומטה בשבת פטור • עשה שני
ראשיה לצד אחד • חבור ויש בה משום כלאים •
והשומטה בשבת חייב • רבי יהודה אומר עד שישלש •
השק והקפה מצטרפין לכלאים: סליק

מסכת שביעית

פרק א

עד אימתי חורשין בשדה האילן ערב שביעית · בית
שמאי אומרים כל זמן שהוא יפה לפרי · ובית הלל
אומרים עד העצרת · וקרובין דברי אלו · להיות בדברי
אלו:

א איזהו שדה האילן · כל שלשה אילנות לבית סאה · אם
ראויין לעשות כפר דבלה · של ששים מנה באיטלקי ·
חורשים כל בית סאה בשבילן · פחות מכאן · אין חורשין
להם אלא מלא האורה · וסלו חוצה לו:

ב אחד אילן סרק · ואחד אילן מאכל · רואין אותן כאלו
הם תאנים · אם ראויין לעשות כפר דבלה · של ששים
מנה באיטלקי · חורשין כל בית סאה בשבילן · פחות
מכאן · אין חורשין להן אלא לצרכן:

ג היתה אחד עושה כפר דבלה ושנים אין עושין · או שנים
עושין ואחד אינו עושה · אין חורשין להן אלא לצרכן ·
עד שיהיו משלשה ועד תשעה · היו עשרה · מעשרה
ולמעלה · בין עושין בין שאינן עושין · חורשין כל בית
סאה בשבילן · שנאמר בחריש ובקציר תשבות · אין
צריך לומר חריש וקציר של שביעית · אלא חריש של
ערב שביעית שהוא נכנס בשביעית · וקציר של שביעית

שהוא יוצא למוצאי שביעית · רבי ישמעאל אומר מה
חריש רשות אף קציר רשות · יצא קציר העומר:

^ה שלשה אילנות של שלשה אנשים הרי אלו מצטרפין ·
וחורשין כל בית סאה בשבילן · וכמה יהא ביניהם · רבן
(שמעון בן) גמליאל אומר כדי שיהא הבקר עובר בכליו:

^י עשר נטיעות מפוזרות בתוך בית סאה · חורשין כל
בית סאה בשבילן · עד ראש השנה · היו עשויות שורה
ומוקפות עטרה · אין חורשין להם אלא לצרכן:

^י הנטיעות והדלועים מצטרפין לתוך בית סאה · רבן
שמעון בן גמליאל אומר כל עשרה דלועים לבית סאה ·
חורשין כל בית סאה עד ראש השנה:

^ח עד אימתי נקראו נטיעות · רבי אלעזר בן עזריה
אומר עד שיחולו · רבי יהושע אומר בת שבע
שנים · רבי עקיבא אומר נטיעה כשמה · אילן שנגמם
והוציא חליפין · מטפח ולמטה כנטיעה · מטפח ולמעלה
כאילן · דברי רבי שמעון:

פרק ב

עַד אֵימָתִי חוֹרְשִׁין בְּשָׂדֶה לָבֵן עָרֵב שְׁבִיעִית · עַד
שֶׁתְּכַלֶּה הַלִּיחָה · כָּל זֶמֶן שֶׁבָּנִי אָדָם חוֹרְשִׁין לִטַּע
בַּמִּקְשָׁאוֹת וּבַמְדֻלָּעוֹת · אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן נָתַתְּ תוֹרַת כָּל
אֶחָד וְאֶחָד בִּידּוֹ · אֲלֹא בְּשָׂדֶה הַלָּבֵן עַד הַפֶּסַח · וּבְשָׂדֶה
הָאֵילָן עַד עֲצָרַת:

ב מְזַבְלִין וּמַעֲדָרִין בַּמִּקְשָׁאוֹת וּבַמְדֻלָּעוֹת עַד רֹאשׁ
הַשָּׁנָה · וְכֵן בְּבֵית הַשְּׁלָחִים · מִיִּבְלִין מִפְּרָקִין מֵאֲבָקִין
מִעֲשָׁנִין עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה · רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אֵף נוֹטֵל הוּא
אֶת הָעֵלָה מִן הָאֲשָׁכּוֹל בְּשְׁבִיעִית:

ג מִסְקָלִין עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה · מִקְרָסְמִין מְזַרְדִּין מִפְּסָלִין עַד
רֹאשׁ הַשָּׁנָה · רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר כְּזֵרוּדָה וּכְפִסּוּלָה שֶׁל
חֲמִישִׁית בְּדָ שֶׁל שְׁשִׁית · רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר כָּל זֶמֶן שֶׁאֲנִי
רֹשֵׁאִי בַעֲבוּדַת הָאֵילָן רֹשֵׁאִי אֲנִי בַפִּסּוּלוֹ:

ד מְזַהְמִין אֶת הַנְּטִיעוֹת וְכוֹרְכִין אוֹתָן וְקוֹטְמִין אוֹתָן ·
וְעוֹשִׂין לָהֶם בָּתִּים · וּמַשְׁקִין אוֹתָן עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה ·
רַבִּי אֱלֵעָזָר בֶּר צְדוֹק אוֹמֵר אֵף מְשָׁקָה הוּא אֶת הַנוֹף
בְּשְׁבִיעִית · אֲבָל לֹא אֶת הָעֵקֶר:

ה סָכִין אֶת הַפָּגִים וּמִנְקָבִים אוֹתָם עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה · פָּגִי
עָרֵב שְׁבִיעִית שֶׁנִּכְנְסוּ לְשְׁבִיעִית · וְשֶׁל שְׁבִיעִית שֶׁיֵּצְאוּ
לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית · לֹא סָכִין וְלֹא מִנְקָבִין אוֹתָן · רַבִּי יְהוּדָה

אומר מקום שנהגו לסוד אינן סכין מפני שהיא עבודה ·
מקום שנהגו שלא לסוד סכין · רבי שמעון מתיר באילן ·
מפני שהוא רשאי בעבודת האילן:

^י אין נוטעין · ואין מבריכין · ואין מרכיבין · ערב
שבועית · פחות משלשים יום לפני ראש השנה · ואם
נטע או הבריך או הרכיב יעקור · רבי יהודה אומר
כל הרבה שאינה קולטת לשלשה ימים · שוב אינה
קולטת · רבי יוסי ורבי שמעון אומרים לשתי שבתות:

^י האורז והדוחן והפרגין והשומשמין שהשרישו לפני
ראש השנה · מתעשרין לשעבר ומתירין בשביעית · ואם
לאו אסורין בשביעית · ומתעשרין לשנה הבאה:

^ח רבי שמעון שזורי אומר פול המצרי שזרעו
לזרע בתחלה כיוצא בהן · רבי שמעון אומר אפונין
הגמלונין כיוצא בהן · רבי אלעזר אומר אפונין הגמלונין
משתרמלו לפני ראש השנה:

^ט הבצלים הסריסים ופול המצרי · שמנע מהם מים
שלשים יום לפני ראש השנה · מתעשרין לשעבר
ומתרים בשביעית · ואם לאו אסורין בשביעית ·
ומתעשרין לשנה הבאה · ושל בעל שמנע מהם מים שתי
עונות דברי רבי מאיר · וחכמים אומרים שלש:

הַדְּלוּעִין שְׁקִיּוֹמָן לְזֶרַע . אִם הִקְשׁוּ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה
וְנִפְסְלוּ מֵאֹכֶל אָדָם . מִתֵּר לְקִיּוֹמָן בְּשִׁבְעִית . וְאִם
לֹא אָסוּר לְקִיּוֹמָן בְּשִׁבְעִית . הַתְּמָרוֹת שֶׁלֹּהֶם אָסוּרוֹת
בְּשִׁבְעִית . וּמִרְבִּיצִין בְּעֶפֶר לֶבֶן . דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן . רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹסֵר . מִמָּרְסִין בְּאוֹרֵז בְּשִׁבְעִית . רַבִּי
שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אָבֵל אֵין מִכֶּסְחִין:

פרק ג

מֵאִימַתִּי מוֹצִיאִין זְבָלִים לְאַשְׁפֹּתוֹת . מְשִׁיפְסִיקוּ עוֹבְרֵי
עֲבִירָה . דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר . רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר
מְשִׁיבֵשׁ הַמֶּתוֹק . רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר מְשִׁיק־שׁוֹר:

בַּעַד כַּמָּה מְזַבְּלִין . עַד שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ אַשְׁפֹּתוֹת לְבֵית סָאָה .
שֶׁל עֶשֶׂר עֶשֶׂר מִשְׁפָּלוֹת . שֶׁל לֶתֶד לֶתֶד . מוֹסִיפִין עַל
הַמִּשְׁפָּלוֹת . וְאֵין מוֹסִיפִין עַל הָאַשְׁפֹּתוֹת . רַבִּי שְׁמַעוֹן
אוֹמֵר אֵף עַל הָאַשְׁפֹּתוֹת:

ג עוֹשֶׂה אָדָם אֶת שְׂדֵהוּ שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ אַשְׁפֹּתוֹת לְבֵית
סָאָה . יֵתֵר מִכֵּן מִחֲצִיב . דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן . וְחֲכָמִים
אוֹסְרִין עַד שִׁיעֲמִיק שְׁלֹשָׁה אוֹ עַד שִׁיגְבִיָּה שְׁלֹשָׁה .
עוֹשֶׂה אָדָם אֶת זְבֻלוֹ אוֹצֵר . רַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר עַד שִׁיעֲמִיק
שְׁלֹשָׁה אוֹ עַד שִׁיגְבִיָּה שְׁלֹשָׁה . הִיָּה לוֹ דְּבָר מוֹנֵט מוֹסִיף
עָלָיו וְהוֹלֵךְ . רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹסֵר עַד שִׁיעֲמִיק
שְׁלֹשָׁה . אוֹ עַד שִׁיגְבִיָּה שְׁלֹשָׁה . אוֹ עַד שִׁיתָן עַל הַסֹּלַע:

י המדייר שדהו · עושה סהר לבית סאתים · עוקר שלש רוחות ומניח את האמצעית · נמצא מדייר בית ארבע סאין · רבן שמעון בן גמליאל אומר בית שמונה סאין · היתה כל שדהו בית ארבע סאין · משייר ממנה מקצת מפני מראית העין · ומוציא מן הסהר · ונותן לתוך שדהו בדרך המזבלין:

ה לא יפתח אדם מחצב בתחלה לתוך שדהו · עד שיהיו בו שלש מרביות · שהם שלש על שלש על רום שלש · שיעורן עשרים ושבעה אבנים:

י גדר שיש בו עשרה אבנים · של משאוי שנים שנים · הרי אלו ינטלו · שיעור גדר עשרה טפחים · פחות מכן מחצב וגוממו · עד פחות מהארץ טפח · במה דברים אמורים מתוך שלו · אבל מתוך של חבירו · מה שהוא רוצה יטול · במה דברים אמורים בזמן שלא התחיל בו מערב שביעית · אבל אם התחיל בו מערב שביעית · מה שהוא רוצה נוטל:

י אבנים שזעזעטן המחרישה · או שהיו מכוסות ונתגלו · אם יש בהם שתיים של משאוי שנים שנים · הרי אלו ינטלו · המסקל את שדהו · נוטל את העליונות · ומניח את הנוגעות בארץ · וכן גרגר של צרורות או גל של אבנים · נוטל את העליונות · ומניח את הנוגעות בארץ · אם יש תחתיהן סלע או קש · הרי אלו ינטלו:

ח אין בוגין מדרגות על פי הגאיות ערב שביעית משפסקו
הגשמים • מפני שהוא מתקנן לשביעית • אבל בונה הוא
בשביעית משפסקו גשמים • מפני שהוא מתקנן למוצאי
שביעית • ולא יסמוך בעפר • אבל עושה הוא חייץ • כל
אבן שהוא יכול לפשוט את ידו ולטלה • הרי זו תנטל:

ט אבני כתר באות מכל מקום • והקבלן מביא מכל
מקום • ואלו הם אבני כתר • כל שאינה יכולה להנטל
באחת יד • דברי רבי מאיר • רבי יוסי אומר אבני כתר
כשמן • כל שהן נטלות שתיים שלש על הכתר:

י הבונה גדר בינו ובין רשות הרבים • מתר להעמיק
עד הסלע • מה יעשה בעפר • צוברו ברשות הרבים
ומתקנו • דברי רבי יהושע • רבי עקיבא אומר כדרך
שאין מקלקלין ברשות הרבים • כך לא יתקנו • מה יעשה
בעפר • צוברו בתוך שדהו כדרך המזבלים • וכן החופר
בור ושיח ומערה:

יום ג

פרק ד

בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים מִלֶּקֶט אָדָם עֲצִים וְאֲבָנִים
וַעֲשָׁבִים מִתּוֹךְ שָׁלוֹ · בְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא מִלֶּקֶט
מִתּוֹךְ שֶׁל חֲבִירוֹ · אֶת הַגָּס הַגָּס · מִשְׁרְבוּ עוֹבְרֵי עֲבִירָה ·
הַתְּקִינוּ שֶׁיְהֵא זֶה מִלֶּקֶט מִתּוֹךְ שֶׁל זֶה · וְזֶה מִלֶּקֶט מִתּוֹךְ
שֶׁל זֶה · שְׁלֹא בְטוֹבָה · וְאֵין צָרִיד לֹאמַר שֶׁיִּקְצֹץ לָהֶם
מִזֹּנוֹת:

ב שָׂדֶה שֶׁנִּתְקַוָּצָה תִּזְרַע בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית · שֶׁנִּשְׁטִיבָהּ אוֹ
שֶׁנִּדְיָיָהּ · לֹא תִזְרַע בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית · שָׂדֶה שֶׁנִּשְׁטִיבָהּ ·
בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים אֵין אוֹכְלִין פִּירוֹתֶיהָ בְּשְׁבִיעִית ·
וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים אוֹכְלִין · בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים אֵין
אוֹכְלִין פִּירוֹת שְׁבִיעִית בְּטוֹבָה · וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים אוֹכְלִין
בְּטוֹבָה וְשְׁלֹא בְטוֹבָה · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר חֲלוּף הַדְּבָרִים
זוֹ · מִקּוּלֵי בֵּית שְׁמַאי וּמִחוּמְרֵי בֵּית הֵלֵל:

ג חוֹכְרִין גִּרְיָן מִן הַגּוֹזִים בְּשְׁבִיעִית אָבֵל לֹא מִיִּשְׂרָאֵל ·
וּמִחֲזִיקִים יְדֵי גּוֹזִים בְּשְׁבִיעִית אָבֵל לֹא יְדֵי יִשְׂרָאֵל ·
וְשׂוֹאֲלִין בְּשִׁלּוּמָן מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם:

ד הַמִּדֵּל בִּזְיָתִים בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים יְגוֹס · וּבֵית הֵלֵל
אוֹמְרִים יִשְׁרַשׁ · וּמוֹדִים בַּמַּחְלִיק עַד שֶׁיְגוֹס · אִי זֶה הוּא
הַמִּדֵּל · אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם · הַמַּחְלִיק · שְׁלֹשָׁה זֶה בְּצַד זֶה ·

במה דברים אמורים מתוך שלו · אבל מתוך של חבירו ·
אף המחליק ישרש:

ה המבקיע בית · לא יחפהו בעפר · אבל מכסה הוא
באבנים או בקש · הקוצץ קורות שקמה · לא יחפהו
בעפר · אבל מכסה הוא באבנים או בקש · אין קוצצין
בתולת שקמה בשביעית · מפני שהיא עבודה · רבי
יהודה אומר כדרך אסור · אלא או מגביה עשרה
טפחים · או גומם מעל הארץ:

י המזנב בגפנים והקוצץ קנים · רבי יוסי הגלילי אומר
ירחיק טפח · רבי עקיבא אומר קוצת כדרך בקרדום ·
או במגל ובמגירה · ובכל מה שירצה · אילן שנפסח
קוצרין אותו בשביעית · לא שיעלה אלא שלא יוסיף:

ז מאימתי אוכלין פירות האילן בשביעית · הפגים
משזריחו אוכל בהם פתו בשדה · בחלו כונס לתוך
ביתו · וכן פוצא בהם בשאר שני שבוע · חייב
במעשרות:

ח הבוסר משהביא מים · אוכל בו פתו בשדה · הבאיש
כונס לתוך ביתו · וכן פוצא בהם בשאר שני שבוע ·
חייב במעשרות:

ט זיתים משיכניסו רביעית לסאה · פוצע ואוכל בשדה ·
הכניסו חצי לוג · כותש וסך בשדה · הכניסו שליש ·

כֹּוֹתֵשׁ בַּשָּׂדֶה וְכוֹנֵס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ • וְכֵן פּוֹצֵא בָהֶם • בַּשָּׂאֵר
שְׁנֵי שָׁבוּעַ חַיִּיבִים בַּמַּעֲשֹׂרוֹת • וּשְׂאֵר כָּל פִּירוֹת הָאֵילָן •
בְּעוֹנָתָן לַמַּעֲשֹׂרוֹת כִּד עוֹנָתָן לַשְּׁבִיעִית:

• מֵאִמָּתִי אֵין קוֹצֵצִין הָאֵילָן בַּשְּׁבִיעִית • בֵּית שְׁמָאִי
אוֹמְרִים כָּל הָאֵילָן מְשִׁיזִיא • בֵּית הֵלֵל אוֹמְרִים הַחֲרוּבִין
מְשִׁישָׁלְשָׁלוּ • וְהַגָּפְנִים מְשִׁיגְרָעוּ • וְהַזֵּיתִים מְשִׁינְצוּ •
וּשְׂאֵר כָּל אֵילָן מְשִׁיזִיא • וְכָל אֵילָן כִּיּוֹן שָׁבָא לְעוֹנַת
הַמַּעֲשֹׂרוֹת מוֹתֵר לְקוֹצְצוֹ • כַּמָּה יֵהָא בֵּיתָא וְלֹא יְקוֹצְנוּ
רוֹבַע • רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר הַכֹּל לְפִי הַזֵּית:

פרק ה

בְּנוֹת שׁוּחַ שְׁבִיעִית שְׁלֶהֶן שְׁנִיָּה • שֶׁהֵן עוֹשׂוֹת לְשִׁלְשׁ
שָׁנִים • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הַפְּרָסָאוֹת • שְׁבִיעִית
שְׁלֶהֶן מוֹצְאֵי שְׁבִיעִית • שֶׁהֵן עוֹשׂוֹת לְשִׁתֵּי שָׁנִים • אָמְרוּ
לֹא לֹא אָמְרוּ אֶלָּא בְּנוֹת שׁוּחַ:

^ב הַטּוֹמֵן אֶת הַלּוֹף בַּשְּׁבִיעִית • רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר לֹא יִפְחוֹת
מִסָּאֲתִים • עַד גּוֹבֶה שְׁלִשָּׁה טַפָּחִים • וְטַפַּח עֶפֶר עַל
גִּבּוֹ • וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים לֹא יִפְחוֹת מֵאַרְבָּעָה קָבִים עַד
גּוֹבֶה טַפַּח • וְטַפַּח עֶפֶר עַל גִּבּוֹ • וְטוֹמְגוֹ בְּמִקּוֹם דְּרִיסַת
אָדָם:

^ג לּוֹף שֶׁעָבְרָה עָלָיו שְׁבִיעִית רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אִם לָקְטוּ
הָעֲנָנִים אֶת עָלָיו לָקְטוּ • וְאִם לֹא יַעֲשֶׂה חֶשְׁבּוֹן עִם

הַעֲנִיִּים · רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר אִם לִקְטוּ הָעֲנִיִּים אֶת עָלְיוֹ
לִקְטוּ · וְאִם לֹא אֵין לָעֲנִיִּים עָלְיוֹ חֲשָׁבוֹן:

ד' לֹף שֶׁל עֶרֶב שְׁבִיעִית שֶׁנִּכְנָס לְשְׁבִיעִית · וְכֵן בְּצֻלִים
הַקִּיצוֹנִים · וְכֵן פּוֹאָה שֶׁל עֵידִית · בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים
עוֹקְרִין אוֹתָן בְּמַאֲרופוֹת שֶׁל עֵץ · וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים
בְּקֶרְדּוּמוֹת שֶׁל מִתְּכַת · וּמוֹדִים בְּפּוֹאָה שֶׁל צִלְעוֹת ·
שֶׁעוֹקְרִין אוֹתָהּ בְּקֶרְדּוּמוֹת שֶׁל מִתְּכַת:

ה' מַאֲמִיתִי מוֹתֵר אָדָם לִקַּח לֹף בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית · רַבִּי
יְהוּדָה אוֹמֵר מִיד · וְחֻכְמִים אוֹמְרִים מִשִּׁירְבָּה הַחֹדֶשׁ:

ו' אֵלּוּ כָּלִים שֶׁאֵין הָאוֹמֵן רֹשָׁאֵי לְמִכְרָם בְּשְׁבִיעִית ·
מַחְרִישָׁה וְכָל בְּלִיָּה · הָעוֹל וְהַמְזֶרֶה וְהַדֶּקֶר · אֲבָל מוֹכֵר
הוּא מִגֵּל יָד וּמִגֵּל קָצִיר · וְעִגְלָה וְכָל בְּלִיָּה · זֶה הַכֶּלֶל ·
כָּל שֶׁמִּלְאכְתּוֹ מִיּוֹחֶדֶת לְעִבְיָהּ אֲסוּר · לְאֲסוּר וּלְהִתֵּר
מוֹתֵר:

ז' הַיּוֹצֵר מוֹכֵר חֲמִשָּׁה כַּדֵּי שֶׁמֶן · וְחֲמִשָּׁה עֶשֶׂר כַּדֵּי יֶיֶן ·
שֶׁכֵּן דֶּרֶכּוֹ לְהִבְיֹא מִן הַהֶפְקֵר · וְאִם הִבְיֹא יוֹתֵר מִכָּאן ·
מוֹתֵר · וּמוֹכֵר לְגוֹי בְּאַרְץ · וּלְיִשְׂרָאֵל בְּחוּצָה לְאַרְץ:

ח' בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים לֹא יִמְכּוֹר לוֹ פָּרָה חוֹרֶשֶׁת
בְּשְׁבִיעִית · וּבֵית הִלֵּל מַתִּירִין · מִפְּנֵי שֶׁהוּא יָכוֹל
לְשַׁחֲטָהּ · מוֹכֵר לוֹ פִּירוֹת (אֲפִילוֹ) בְּשַׁעַת הַזֶּרַע ·
וּמִשְׁאֵל לוֹ סֵאתוֹ · אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שִׁישׁ לוֹ גֹּרֶן ·

וּפּוֹרֵט לוֹ מַעוֹת אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ פּוֹעֲלִים ·
וְכֵלֶן בְּפִירוֹשׁ אֲסוּרִין:

ט מִשְׁאֲלַת אִשָּׁה לַחֲבֵרְתָּהּ הַחֲשׂוּדָה עַל הַשְּׂבִיעִית ·
נָפָה · וּכְבָּרָה · וְרַחֲמִים · וְתִנּוֹר · אֲבָל לֹא תְבוֹר וְלֹא תִטְחַן
עֲמָה · אִשֶּׁת חֵבֶר מִשְׁאֲלַת לְאִשֶּׁת עִם הָאָרֶץ · נָפָה ·
וּכְבָּרָה · וּבּוֹרֶרֶת וְטוֹחֶנֶת וּמִרְקָדֶת עֲמָה · אֲבָל מִשְׁתַּטִּיל
אֶת הַמֵּים לֹא תִגַּע אֲצֵלָהּ · שָׂאִין מִחֲזִיקִין יְדֵי עוֹבְרֵי
עֲבִירָה · וְכֵלֶן לֹא אָמְרוּ אֱלָא מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם · וּמִחֲזִיקִין
יְדֵי גוֹיִם בַּשְּׂבִיעִית · אֲבָל לֹא יְדֵי יִשְׂרָאֵל · וְשׂוֹאֲלִין
בְּשְׁלוֹמָן מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם:

פרק ו

שֶׁלֹּשׁ אֲרָצוֹת לְשְׂבִיעִית · כָּל שֶׁחֲזִיקוּ עוֹלֵי בָּבֶל מֵאֲרָץ
יִשְׂרָאֵל וְעַד כְּזִיב · לֹא נֶאֱכָל וְלֹא נִעְבָּד · וְכָל
שֶׁחֲזִיקוּ עוֹלֵי מִצְרַיִם מִכְּזִיב וְעַד הַנֶּהָר וְעַד אֲמֹנָה ·
נֶאֱכָל אֲבָל לֹא נִעְבָּד · מִן הַנֶּהָר וּמֵאֲמֹנָה וְלִפְנֵים · נֶאֱכָל
וְנִעְבָּד:

ב עוֹשִׂין בְּתֵלוֹשׁ בְּסוּרְיָא · אֲבָל לֹא בַמַּחְבֵּר · דָּשִׁין וְזוֹרִין
וְדוֹרְכִין וּמַעֲמָרִין · אֲבָל לֹא קוֹצְרִין וְלֹא בּוֹצְרִין וְלֹא
מוֹסְקִין · כָּלֵל אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא כָּל שֶׁפּוֹצֵא בּוֹ מוֹתֵר
בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל · עוֹשִׂין אוֹתוֹ בְּסוּרְיָא:

ג בְּצֵלִים שִׁירְדוּ עֲלֵיהֶם גְּשָׁמִים וַצִּמְחוּ • אִם הָיוּ הָעֵלִין
שָׁלְהֵן שְׁחוּרִין • אֲסוּרִין • הוֹרִיקוּ • הָרִי אֵלוֹ מוֹתְרִין • רַבִּי
חֲנִינָא בֶן אֲנָטִיגְנוֹס אוֹמֵר אִם (אֵינֶם) יְכוּלִין לְהַתְּלֹשׁ
בְּעֵלִין שָׁלְהֵן אֲסוּרִין • וּכְנָגַד כֵּן • מוֹצְאֵי שְׁבִיעִית מוֹתְרִין:

ד מֵאִימָתִי מוֹתֵר אָדָם לֶקַח יָרֵק בְּמוֹצְאֵי שְׁבִיעִית •
מְשִׁיעֵשָׁה כִּיּוֹצֵא בּוֹ • עֲשֵׂה הַבְּכִיר הַתֵּר הָאֶפֶל • רַבִּי
הַתִּיר לֶקַח יָרֵק בְּמוֹצְאֵי שְׁבִיעִית מִיָּד:

ה אֵין מוֹצִיאִין שָׁמֶן שְׂרָפָה וּפִירוֹת שְׁבִיעִית מֵהָאָרֶץ
לְחוּצָה לָאָרֶץ • אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁמַעְתִּי בְּפִירוֹשׁ
שְׁמוֹצִיאִין לְסוּרְיָא • וְאֵין מוֹצִיאִין לְחוּצָה לָאָרֶץ:

ו אֵין מְבִיאִין תְּרוּמָה מִחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ • אָמַר רַבִּי
שְׁמַעוֹן שְׁמַעְתִּי בְּפִירוֹשׁ שְׁמִבִּיאִין מִסוּרְיָא • וְאֵין מְבִיאִין
מִחוּצָה לָאָרֶץ:

פרק ז

כָּלֵל גָּדוֹל אָמְרוּ בְּשְׁבִיעִית • כָּל שֶׁהוּא מֵאֵכֶל אָדָם
וּמֵאֵכֶל בְּהֵמָה • וּמִמֵּין הַצּוֹבְעִים • וְאֵינוּ מִתְּקִיִּים
בָּאָרֶץ • יֵשׁ לוֹ שְׁבִיעִית • וּלְדָמִיו שְׁבִיעִית • יֵשׁ לוֹ בִיעוּר •
וּלְדָמִיו בִיעוּר • וְאִיזָה • זֶה עֵלָה הַלּוֹף הַשּׁוֹטָה • וְעֵלָה
הַדְּנִדְנָה • הָעוֹלְשִׁין • וְהַפְּרִישִׁין • וְהַרְגִּילָה • וְגַן הַחֶלֶב •
וּמֵאֵכֶל בְּהֵמָה • הַחוֹחִים וְהַדְּרָדִרִים • וּמִמֵּין הַצּוֹבְעִים •

סְפִיחֵי אֶסְטִיס וְקוֹצֶה · יֵשׁ לָהֶם שְׁבִיעִית · וּלְדַמְיָהּ
שְׁבִיעִית · יֵשׁ לָהֶם בִּיעוּר · וּלְדַמְיָהּ בִּיעוּר:

ב · וְעוֹד כָּלֵל אַחֵר אָמְרוּ · כָּל שְׂאִינוּ מֵאֵכֶל אָדָם ·
וּמֵאֵכֶל בְּהֵמָה · וּמִמֵּין הַצּוֹבְעִין · וּמִתְקִיִּים בְּאֶרֶץ · יֵשׁ
לוֹ שְׁבִיעִית · וּלְדַמְיוֹ שְׁבִיעִית · אֵין לוֹ בִּיעוּר וְאֵין לְדַמְיוֹ
בִּיעוּר · וְאֵיזָה · זֶה עֵקֶר הַלּוֹף הַשּׁוֹטֵה · וְעֵקֶר הַדִּנְדָּנָה ·
וְהַעֲקָרְבָּנִין · וְהַחֲלָבִצִין · וְהַבּוֹכְרִיא · וּמִמֵּין הַצּוֹבְעִין ·
הַפּוֹאָה וְהַרְכָּפָא · יֵשׁ לָהֶם שְׁבִיעִית וּלְדַמְיָהּ שְׁבִיעִית ·
אֵין לָהֶם בִּיעוּר וְלֹא לְדַמְיָהּ בִּיעוּר · רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר
דַּמְיָהּ מִתְבַּעְרִין עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה · אָמְרוּ לוֹ לֵהֵן אֵין
בִּיעוּר · קֵל וְחוֹמֶר לְדַמְיָהּ:

ג · קְלִיפֵי רִמּוֹן וְהַנֵּץ שָׁלוֹ · קְלִיפֵי אֶגְזִיזִים וְהַגֶּרְעִינִין · יֵשׁ
לָהֶם שְׁבִיעִית וּלְדַמְיָהּ שְׁבִיעִית · הַצֶּבַע צוֹבֵעַ לְעֶצְמוֹ ·
וְלֹא יִצְבַּע בְּשֹׁכֶר · שְׂאִין עוֹשִׂין סְחוּרָה בְּפִירוֹת שְׁבִיעִית ·
וְלֹא בְּבִכּוּרוֹת · וְלֹא בְּתֵרוֹמוֹת · וְלֹא בְּנִבְלוֹת · וְלֹא
בְּטֵרְפוֹת · וְלֹא בְּשִׁקְצִים · וְלֹא בְּרִמָּשִׁים · וְלֹא יִהְיֶה לוֹקָח
יִרְקוֹת שְׂדֵה וּמוֹכֵר בְּשׁוּק · אֲבָל הוּא לוֹקָח וּבָנוּ מוֹכֵר עַל
יָדוֹ · לָקַח לְעֶצְמוֹ וְהוֹתִיר · מוֹתֵר לְמִכְרָן:

ד · לָקַח בְּכוֹר לְמִשְׁתָּה בָנוּ אוֹ לְרֶגֶל · וְלֹא צָרִיד לוֹ ·
מוֹתֵר לְמִכְרוֹ · צָדִי חֵיָה עוֹפּוֹת וְדָגִים · שֶׁנִּדְמְנוּ לָהֶם מִיָּי
טְמֵאִין · מוֹתֵר לְמִכְרָן · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵף מִי שֶׁנִּתְמַנָּה

לֹא לְפִי דְרָכוֹ • לֹקַח וּמוֹכֵר • וּבִלְבָד שֶׁלֹא תִהְיֶה אוֹמְנוּתוֹ
בְּכֶד • וְחֻכָּמִים אוֹסְרִין:

ה' לֹלְבֵי זֵרְדִים וְהַחְרוּבִין • יֵשׁ לָהֶם שְׁבִיעִית וּלְדַמְיָהּ
שְׁבִיעִית • יֵשׁ לָהֶם בִּיעוּר וּלְדַמְיָהּ בִּיעוּר • לֹלְבֵי
הָאֵלֶּה וְהַבְּטָנָה וְהָאֶטְדִין • יֵשׁ לָהֶם שְׁבִיעִית • וּלְדַמְיָהּ
שְׁבִיעִית • אֵין לָהֶם בִּיעוּר וְלֹא לְדַמְיָהּ בִּיעוּר • אָבֵל לַעֲלִין
יֵשׁ בִּיעוּר • מִפְּנֵי שְׁנוּשְׁרִין מֵאֲבִיהֶן:

י' הוֹרֵד וְהַכְפֵּר וְהַקְטֹף וְהַלּוֹטִם • יֵשׁ לָהֶם שְׁבִיעִית •
וּלְדַמְיָהּ שְׁבִיעִית • רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אֵין לְקַטֵּף שְׁבִיעִית •
מִפְּנֵי שְׁאִינוֹ פָּרִי:

י' וְרָד חֹדֶשׁ שֶׁכָּבָשׁוּ בְשֵׁמֶן יֶשֶׁן • יִלְקֹט אֶת הַוֹרֵד • וַיֵּשֶׁן
בְּחֹדֶשׁ חֵיִיב בְּבִיעוּר • חֲרוּבִים חֹדָשִׁים שֶׁכָּבָשׁוּ בֵּין יֶשֶׁן •
וַיֵּשְׁנוּ בְּחֹדֶשׁ • חֵיִיבִין בְּבִיעוּר • זֶה הַכָּלָל • כָּל שֶׁהוּא
בְּנוֹתֵן טַעַם חֵיִיב לְבָעֵר • מִן בְּשֵׁאִינוֹ מִינוֹ • וּמִן בְּמִינוֹ
כָּל שֶׁהוּא • שְׁבִיעִית אוֹסֶרֶת כָּל שֶׁהוּא בְּמִינָה • וְשֶׁלֹא
בְּמִינָה בְּנוֹתֵן טַעַם:

פרק ח

כָּלֵל גָּדוֹל אָמְרוּ בִּשְׁבִיעִית · כָּל הַמְּיוֹחֵד לְמֵאֵכֶל אָדָם
 אֵין עוֹשִׂין מִמֶּנּוּ מְלֻגְמָא לְאָדָם · וְאֵין צָרִיד לֹמַר
 לְבִהְמָה · וְכָל שְׂאִינוֹ מְיוֹחֵד לְמֵאֵכֶל אָדָם עוֹשִׂין מִמֶּנּוּ
 מְלֻגְמָא לְאָדָם אֲבָל לֹא לְבִהְמָה · וְכָל שְׂאִינוֹ מְיוֹחֵד לֹא
 לְמֵאֵכֶל אָדָם וְלֹא לְמֵאֵכֶל בְּהֵמָה · חָשַׁב עָלָיו לְמֵאֵכֶל
 אָדָם וּלְמֵאֵכֶל בְּהֵמָה · נֹתֵנִין עָלָיו חֹמְרֵי אָדָם וְחֹמְרֵי
 בְּהֵמָה · חָשַׁב עָלָיו לְעֵצִים הָרִי הוּא כְּעֵצִים · כְּגֹזֶן הַסִּיּאָה
 וְהָאֵזוֹב וְהַקּוֹרְנִית:

^ב שְׁבִיעִית נִתְּנָה לְאֲכִילָה וּלְשִׁתִּיָּה וּלְסִיכָה · לְאֵכֹל דְּבַר
 שְׂדֵרְכוֹ לְאֵכֹל · (וּלְשִׁתּוֹת דְּבַר שְׂדֵרְכוֹ לְשִׁתּוֹת) · וְלִסְוֶה
 דְּבַר שְׂדֵרְכוֹ לְסוֹד · לֹא יְסוֹד יֵין וְחֹמֶץ · אֲבָל סֶדֶה הוּא אֶת
 הַשֶּׁמֶן · וְכֵן בְּתֵרוּמָה וּבִמְעֶשֶׂר שְׁנִי · קֵל מֵהֶם שְׁבִיעִית
 שְׁנִיתָנָה לְהַדְלִקַת הַנֵּר:

^ג אֵין מוֹכְרִין פִּירוֹת שְׁבִיעִית לֹא בְּמִידָה · וְלֹא בְּמִשְׁקָל ·
 וְלֹא בְּמִנְיָן · וְלֹא תֵּאֲנִים בְּמִנְיָן · וְלֹא יָרֵק בְּמִשְׁקָל · בֵּית
 שְׂמָאֵי אוֹמְרִים אֵף לֹא אֲגָדוֹת · וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים אֶת
 שְׂדֵרְכוֹ לְאֶגוֹד אוֹתוֹ בְּבֵית · אוֹגְדִין אוֹתוֹ בְּשׁוֹק כְּגֹזֶן
 הַכְּרִישִׁין וְגַן הַחֶלֶב:

^ד הָאוֹמֵר לְפֹעֵל הָאֵל לֶךְ אִיסֵר זֶה וְלִקֵּט לִי יָרֵק הַיּוֹם
 שְׂכָרוֹ מוֹתֵר · לִקֵּט לִי בּוֹ יָרֵק הַיּוֹם שְׂכָרוֹ אֶסוֹר · לִקַּח
 מִן הַנְּחִתּוֹם כֶּכֶר בְּפוֹנְדִּיּוֹן כְּשֶׁאֵלְקוֹט יָרְקוֹת שְׂדֵה אַבִּיא

לך מותר • לקח ממנו סתם לא ישלם לו מדמי שביעית •
שאין פורעין חוב מדמי שביעית:

ה אין נותנין לא לביר ולא לבלן ולא לספר ולא לספן •
אבל נותן הוא לביר לשתות • ולכלן הוא נותן מתנת חנם:

י תאנים של שביעית אין קוצין אותן במוקצה • אבל קוצה
הוא בחרבה • אין דורכין ענבים בגת • אבל דורד הוא
בעריבה • ואין עושין זיתים בבד ובקוטב • אבל כותש
הוא ומכניס לבודידה • רבי שמעון אומר אף טוחן הוא
בבית הבד ומכניס לבודידה:

י אין מבשלין ירק של שביעית בשמן של תרומה שלא
יביאנו לידי פסול • רבי שמעון מתיר • ואחרון אחרון
נתפש בשביעית • והפרי עצמו אסור:

ח אין לוקחים עבדים וקרקעות ובהמה טמאה מדמי
שביעית • ואם לקח יאכל כנגדן • אין מביאין קיני זבים •
וקיני זבות • וקיני יולדות • מדמי שביעית • ואם הביא
יאכל כנגדן • אין סכין פלים בשמן של שביעית • ואם
סד יאכל כנגדו:

ט עור שסכו בשמן של שביעית • רבי אליעזר אומר
ידלק וחכמים אומרים יאכל כנגדו • אמרו לפני רבי
עקיבא • אומר היה רבי אליעזר עור שסכו בשמן של

שְׂבִיעִית יִדְלֹק . אָמַר לָהֶם שְׁתּוֹקוּ לֹא אוֹמֵר לָכֶם מֵה
שָׂרְבִי אֲלִיעֶזֶר אוֹמֵר בּוֹ:

יְעוֹד אָמְרוּ לִפְנֵיו . אוֹמֵר הִיא רַבִּי אֲלִיעֶזֶר הָאוֹכֵל פֶּת
כּוֹתִים כְּאוֹכֵל בֶּשֶׂר חֲזִיר . אָמַר לָהֶם שְׁתּוֹקוּ לֹא אוֹמֵר
לָכֶם מֵה שָׂרְבִי אֲלִיעֶזֶר אוֹמֵר בּוֹ:

” מְרַחֵץ שֶׁהִסְקָה בְּתֵבָן אוֹ בִקֵּשׁ שֶׁל שְׂבִיעִית מוֹתֵר
לְרַחוּץ בָּהּ . וְאִם מִתְחַשֵּׁב הוּא הֵרִי זֶה לֹא יִרְחֹץ:

פרק ט

הַפִּיגָם וְהִירְבּוּזִין הַשּׁוּטִים וְהַחֲלָלוֹגוֹת . כּוֹסֶבֶר
שְׂבֵהָרִים . וְהַכֶּרֶפֶס שְׂבֵנְהָרוֹת . וְהַגִּרְגֵר שֶׁל
אֶפֶר . פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת . וְנִלְקָחִין מִכָּל אָדָם
בְּשִׂבְעִית שָׂאִין כִּיּוֹצֵא בָהֶם נִשְׁמֵר . רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר
סְפִיחֵי חֲרָדֵל מוֹתְרִין שֶׁלֹּא נִחְשְׁדוּ עָלֵיהֶן עוֹבְרֵי עֲבִירָה .
רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר כָּל הַסְּפִיחִין מוֹתְרִין . חוּץ מִסְּפִיחֵי
כְּרוֹב שָׂאִין כִּיּוֹצֵא בָהֶם בִּירְקוֹת שָׂדֶה . וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים
כָּל הַסְּפִיחִין אֲסוּרִין:

בִּשְׁלֹשׁ אֶרְצוֹת לְבִיעוֹר . יְהוּדָה . וְעַבְרַת הִירְדֵן . וְהַגָּלִיל .
וְשְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ אֶרְצוֹת לְכָל אַחַת וְאַחַת . גָּלִיל הָעֲלִיּוֹן .
וְגָלִיל הַתַּחְתּוֹן . וְהָעֵמֶק . מִכָּפֶר חֲנַנְיָה וּלְמַעֲלָן כָּל שְׂאִינוֹ
מִגִּידֵל שְׁקָמִין גָּלִיל הָעֲלִיּוֹן . וּמִכָּפֶר חֲנַנְיָה וּלְמַטָּן כָּל שֶׁהוּא
מִגִּידֵל שְׁקָמִין גָּלִיל הַתַּחְתּוֹן . וְתַחֲסוּם טַבְרִיָּה הָעֵמֶק .

וביהודה ההר השפלה והעמק ושפלת לוד כשפלת
הדרום וההר שלה כהר המלך • מבית חורון ועד הים
מדינה אחת:

ג ולמה אמרו שלש ארצות שיהיו אוכלין בכל אחת ואחת
עד שיכלה האחרון שבה • רבי שמעון אומר לא אמרו
שלש ארצות אלא ביהודה • ושאר כל הארצות כהר
המלך • וכל הארצות כאחת לזיתים ולתמרים:

ד אוכלין על המפקר אבל לא על השמור • רבי יוסי מתיר
אף על השמור • אוכלין על הטפיחין ועל הדופרא אבל
לא על הסתוניות • רבי יהודה מתיר כל זמן שבבכרו עד
שלא יכלה הקיץ:

ה הכובש שלשה כבשים בחבית אחת • רבי אליעזר
אומר אוכלין על הראשון • רבי יהושע אומר אף על
האחרון • רבן גמליאל אומר כל שפלה מינו מן השדה
יבער מינו מן החבית (והלכה כדבריו) • רבי שמעון אומר
כל ירק אחד לביעור • אוכלין ברגילה עד שיכלו סגריות
מבקעת בית נטופה:

ו המלקט עשבים לחים עד שייבש המתוק • והמגבב
ביבש עד שתד רביעה שניה • עלי קנים • ועלי גפנים •
עד שישורו מאביהן • והמגבב ביבש עד שתד רביעה
שניה • רבי עקיבא אומר בכלן עד שתד רביעה שניה:

י כִּיּוֹצֵא בּוֹ הַמְשָׁכִיר בֵּית לַחֲבִירוֹ עַד הַגְּשָׁמִים · עַד שֶׁתֵּרֶד רְבִיעָה שְׁנִיָּה · הַמְדָּר הַנָּאָה מִחֲבִירוֹ עַד הַגְּשָׁמִים · עַד שֶׁתֵּרֶד רְבִיעָה שְׁנִיָּה · עַד אֵימָתִי עֲנִיִּים נִכְנָסִין לַפְּרָדָסוֹת עַד שֶׁתֵּרֶד רְבִיעָה שְׁנִיָּה · מֵאֵימָתִי נִהְנִין וְשׁוֹרְפִין בַּתֶּבֶן וּבִקֵּשׁ שֶׁל שְׁבִיעִית · מִשֶּׁתֵּרֶד רְבִיעָה שְׁנִיָּה:

ח מִי שֶׁהָיוּ לוֹ פִּירוֹת שְׁבִיעִית · וְהִגִּיעַ שַׁעַת הַבִּיעוּר · מִחֲלָק מְזוֹן שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד · וְעֲנִיִּים אוֹכְלִין אַחֵר הַבִּיעוּר · אָבֵל לֹא עֲשִׂירִים דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אֶחָד עֲנִיִּים וְאֶחָד עֲשִׂירִים אוֹכְלִין אַחֵר הַבִּיעוּר:

ט מִי שֶׁהָיוּ לוֹ פִּירוֹת שְׁבִיעִית שֶׁנִּפְּלוּ לוֹ בִּירוּשָׁה אוֹ שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ בְּמִתְּנָה · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר יִנָּתְנוּ לְאוֹכְלֵיהֶן · וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים אֵין הַחוּטָא נִשְׁכָּר אֶלָּא יִמָּכְרוּ לְאוֹכְלֵיהֶן · וְדַמִּיהֶם יִתְחַלְקוּ לְכָל אָדָם · הָאוֹכֵל מְעִיסַת שְׁבִיעִית עַד שֶׁלֹּא הוֹרְמָה חֻלְתָּהּ · חַיִּיב מִיתָה:

פרק י

שְׁבִיעִית מְשַׁמֶּטת אֶת הַמְּלוֹה בְּשֹׁטֶר וְשֹׁלָא בְּשֹׁטֶר ·
הַקֶּפֶת הַחֲנוּת אֵינָה מְשַׁמֶּטת · וְאִם עֲשָׂאָה
מְלוֹה הָרִי זֶה מְשַׁמֶּטת · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הָרִאשׁוֹן
הָרִאשׁוֹן מְשַׁמֶּט · שֹׁכֵר שְׂכִיר אֵינוֹ מְשַׁמֵּט · וְאִם עֲשָׂאֻ
מְלוֹה הָרִי זֶה מְשַׁמֵּט · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר כָּל מְלָאכָה
שֶׁפּוֹסְקֶת בְּשִׁבְעִית מְשַׁמֶּטת · וְשִׁאֵינָה פּוֹסְקֶת בְּשִׁבְעִית
אֵינָה מְשַׁמֶּטת:

^א הַשּׁוֹחֵט אֶת הַפֶּרֶה וְחִלְקָהּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה אִם הִיָּה
הַחֹדֶשׁ מֵעֶבֶר מְשַׁמֵּט · וְאִם לֹא אֵינוֹ מְשַׁמֵּט · הָאוֹנֵס
וְהַמִּפְתָּה וְהַמוֹצִיא שֵׁם רָע וְכָל מַעֲשֵׂה בֵּית דִּין אֵינֶן
מְשַׁמְטִין · הַמְּלוֹה עַל הַמִּשְׁכּוֹן וְהַמוֹסֵר שְׁטֵרוֹתָיו לְבֵית
דִּין אֵינֶן מְשַׁמְטִין:

^ג פְּרוֹזְבוֹל אֵינוֹ מְשַׁמֵּט · זֶה אֶחָד מִן הַדְּבָרִים שֶׁהִתְקִין
הַלֵּל הַזֶּקֶן · כְּשֶׁרָאָה שֶׁנִּמְנְעוּ הָעָם מִלְּהִלּוֹת זֶה אֶת זֶה ·
וְעוֹבְרִין עַל מֶה שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה הַשְּׁמֵר לְךָ פֶּן יִהְיֶה דְּבָר
עִם לִבְבְּךָ בְּלִיעַל וְגוֹמֵר · הִתְקִין הַלֵּל פְּרוֹזְבוֹל:

^ד זֶהוּ גּוֹפוֹ שֶׁל פְּרוֹזְבוֹל מוֹסֵר אֲנִי לָכֶם אִישׁ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי
הַדִּינִין שְׁבִמְקוֹם פְּלוֹנִי · שֶׁכָּל חוֹב שֵׁישׁ לִי שֶׁאֲגַבְנוּ כָּל
זְמַן שֶׁאֲרָצָה · וְהַדִּינִים חוֹתְמִין לְמָטָה אוֹ הָעֵדִים:

ה פְּרוּזְבוֹל הַמִּקְדָּם כָּשֶׁר וְהַמְּאוּחָר פָּסוּל · שְׁטָרִי
 חוּב הַמִּקְדָּמִים פָּסוּלִין וְהַמְּאוּחָרִין כָּשֵׁרִים · אֶחָד לִזֶּה
 מִחֲמַשָּׁה כּוֹתֵב פְּרוּזְבוֹל לְכָל אֶחָד וְאֶחָד · תִּמְשָׁה לְזוּיִן
 מֵאֶחָד אֵינוֹ כּוֹתֵב אֶלָּא פְּרוּזְבוֹל אֶחָד לְכֻלָּם:

י אֵין כּוֹתְבִין פְּרוּזְבוֹל אֶלָּא עַל הַקֶּרֶקַע · אִם אֵין לוֹ · מִזְכָּה
 הוּא בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ כָּל שֶׁהוּא · הֵיתָה לוֹ שְׂדֵהוּ מִמִּשְׁכַּנָּת
 בָּעִיר כּוֹתְבִים עָלֶיהָ פְּרוּזְבוֹל · רַבִּי חוּצְפִית אוֹמֵר כּוֹתְבִין
 לְאִישׁ עַל נִכְסֵי אִשְׁתּוֹ · וְלִיתְּוָמִים עַל נִכְסֵי אֶפְסָרוֹפִין:

י' כּוֹרֵת דְּבוּרִים רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר הָרִי הִיא כְּקֶרֶקַע ·
 וְכוֹתְבִין עָלֶיהָ פְּרוּזְבוֹל · וְאֵינָה מְקַבֶּלֶת טוּמְאָה
 בְּמִקְוָמָה · וְהִרְוֹדָה מִמֶּנָּה בְּשַׁבַּת חִיִּיב · וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים
 אֵינָה כְּקֶרֶקַע וְאֵין כּוֹתְבִין עָלֶיהָ פְּרוּזְבוֹל וּמְקַבֶּלֶת טוּמְאָה
 בְּמִקְוָמָה · וְהִרְוֹדָה מִמֶּנָּה בְּשַׁבַּת פָּטוּר:

י"ה הַמַּחֲזִיר חוּב בְּשִׁבְיעִית יֹאמֵר לוֹ מְשֻׁמֵּט אָנִי · אָמַר לוֹ
 אָף עַל פִּי כֵן יִקְבֹּל מִמֶּנּוּ שְׁנֵאמַר זֶה דְּבַר הַשְּׁמֵטָה ·
 כִּיּוֹצֵא בּוֹ רוֹצֵחַ שְׁגָלָה לְעִיר מְקֻלָּט וְרָצוּ אַנְשֵׁי הָעִיר
 לְכַבְּדוֹ · יֹאמֵר לָהֶם רוֹצֵחַ אָנִי · אָמְרוּ לוֹ אָף עַל פִּי כֵן
 יִקְבֹּל מֵהֶם שְׁנֵאמַר זֶה דְּבַר הַרוֹצֵחַ:

ט הַמַּחֲזִיר חוּב בְּשִׁבְיעִית רוּחַ חֻכָּמִים נוֹחָה הֵימָּנוּ · הַלּוּזָה
 מִן הַגֶּר שְׁנֵתִּגְרֶינָהּ בָּנִי עִמּוֹ לֹא יִחֲזִיר לְבָנִי · וְאִם הִחֲזִיר
 רוּחַ חֻכָּמִים נוֹחָה הֵימָּנוּ · כָּל הַמְּטַלְטְלִים נִקְנִין בַּמִּשְׁכָּה
 וְכָל הַמְּקִיִּים אֶת דְּבָרֵי רוּחַ חֻכָּמִים נוֹחָה הֵימָּנוּ: סליק

מסכת תרומה

פרק א

חמשה לא יתרמו • ואם תרמו אין תרומתן תרומה •
החרש והשוטה והקטן והתורם את שאינו
שלו • נכרי שתרים את של ישראל אפילו ברשות אין
תרומתו תרומה:

ב חרש המדבר ואינו שומע לא יתרם ואם תרים תרומתו
תרומה • חרש שדברו בו חכמים בכל מקום • שאינו לא
שומע ולא מדבר:

ג קטן שלא הביא שתי שערות רבי יהודה אומר תרומתו
תרומה • רבי יוסי אומר אם עד שלא בא לעזנת נדרים
אין תרומתו תרומה ומשבא לעזנת נדרים תרומתו
תרומה:

ד אין תורמין זיתים על השמן ולא ענבים על היין ואם
תרמו בית שמאי אומרים תרומת עצמן בהם • ובית הלל
אומרים אין תרומתן תרומה:

ה אין תורמין מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה ומן
ההפקר • ולא ממעשר ראשון (שנטלה תרומתו) ולא
ממעשר שני והקדש (שנפדו) ולא מן החייב על הפטור
ולא מן הפטור על החייב • ולא מן התלוש על המחבר
ולא מן המחבר על התלוש ולא מן החדש על הישן ולא

מן הישן על החדש · ולא מפירות הארץ על פירות חוצה
 לארץ ולא מפירות חוצה לארץ על פירות הארץ · ואם
 תרמו אין תרומתן תרומה:

י חמשה לא יתרמו ואם תרמו תרומתן תרומה · האלם
 והשכור והערום והסומא ובעל קרי לא יתרמו ואם
 תרמו תרומתן תרומה:

י אין תורמין לא במדה ולא במשקל ולא במנין · אבל
 תורם הוא את המדוד ואת השקול ואת המנוי · אין
 תורמין בסל ובקפה שהם של מדה · אבל תורם הוא
 בהן חציין ושלישן · לא יתרום בסאה חציה · שחציה
 מדה:

י"א אין תורמין שמן על זיתים הנכתשין ולא יין על ענבים
 הנדרכות · ואם תרם תרומתו תרומה ויחזור ויתרום ·
 הראשונה מדמעת בפני עצמה וחיביבין עליה חומש אבל
 לא שניה:

י"ב ותורמין שמן על זיתים הנכתשין · ויין על ענבים
 לעשותן צמוקין · הרי שתירם שמן על זיתים לאכילה
 וזיתים על זיתים לאכילה ויין על ענבים לאכילה וענבים
 על ענבים לאכילה · ונמלך לדורכן · אינו צריך לתרום:

י"ג אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו · על דבר שלא
 נגמרה מלאכתו · ולא מדבר שלא נגמרה מלאכתו ·

עַל דְּבַר שֶׁנִּגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ • וְלֹא מִדְּבַר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה
מְלֹאכְתּוֹ עַל דְּבַר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלֹאכְתּוֹ • וְאִם תִּרְמוּ
תְּרוּמַתְן תְּרוּמָה:

פרק ב

אֵין תּוֹרְמִין מִטְּהוֹר עַל הַטָּמֵא • וְאִם תִּרְמוּ תְּרוּמַתְן
תְּרוּמָה • בְּאַמַּת אָמְרוּ הָעֶגּוּל שֶׁל דְּבִילָה שֶׁנִּטְמָא
מִקְצָתוֹ • תּוֹרֵם מִן הַטְּהוֹר שֵׁישׁ בּוֹ עַל הַטָּמֵא שֵׁישׁ
בּוֹ • וְכֵן אֶגְדָּה שֶׁל יָרֵק וְכֵן עֶרְמָה • הֵיוּ שְׁנֵי עֶגּוּלִין שְׁתֵּי
אֶגְדּוֹת • שְׁתֵּי עֶרְמוֹת • אַחַת טָמְאָה וְאַחַת טְהוֹרָה • לֹא
יִתְרוֹם מִזֶּה עַל זֶה • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר תּוֹרְמִין מִן הַטְּהוֹר
עַל הַטָּמֵא:

^ב אֵין תּוֹרְמִין מִן הַטָּמֵא עַל הַטְּהוֹר • וְאִם תִּרְם שׁוּגִג
תְּרוּמַתוֹ תְּרוּמָה • וּמִזִּיד לֹא עֲשֶׂה כְּלוּם • וְכֵן בֶּן לִוִּי שֶׁהָיָה
לֹא מַעֲשֹׂר טָבֵל הָיָה מִפְּרִישׁ עָלָיו וְהוֹלֵךְ • שׁוּגִג מֶה שֶׁעֲשָׂה
עָשׂוֹי • מִזִּיד לֹא עֲשֶׂה כְּלוּם • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עִם הָיָה
יֹדֵעַ בּוֹ בַּתְּחִלָּה • אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא שׁוּגִג לֹא עֲשֶׂה כְּלוּם:

^ג הַמִּטְבִּיל כְּלִים בְּשַׁבַּת שׁוּגִג יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם • מִזִּיד לֹא
יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם • הַמַּעֲשֹׂר וְהַמִּבְשֵׁל בְּשַׁבַּת • שׁוּגִג יֹאכֵל •
מִזִּיד לֹא יֹאכֵל • הַנוֹטֵעַ בְּשַׁבַּת • שׁוּגִג יִקְיִים • מִזִּיד יַעֲקוֹר
וּבְשִׁבְעִית בֵּין שׁוּגִג בֵּין מִזִּיד יַעֲקוֹר:

ד אין תורמין ממין על שאינו מינו • ואם תרם אין תרומתו תרומה • כל מין חטים אחד • כל מין תאנים וגרוגרות ודבילה אחד • ותורם מזה על זה • כל מקום שיש כהן תורם מן היפה • וכל מקום שאין כהן תורם מן המתקנים • רבי יהודה אומר לעולם הוא תורם מן היפה:

ה תורמין בצל קטן שלם ולא חצי בצל גדול • רבי יהודה אומר לא כי אלא חצי בצל גדול • וכן היה רבי יהודה אומר תורמין בצלים מבני המדינה על הכופרים • אבל לא מן הכופרים על בני המדינה • מפני שהוא מאכל פוליטיקין:

ו ותורמין זיתי שמן על זיתי כבש • ולא זיתי כבש על זיתי שמן • וזין שאינו מבשל על המבשל • ולא מן המבשל על שאינו מבשל • זה הכלל כל שהוא בלאים בחבירו לא יתרום מזה על זה • אפילו מן היפה על הרע • וכל שאינו בלאים בחבירו תורם מן היפה על הרע • אבל לא מן הרע על היפה • ואם תרם מן הרע על היפה תרומתו תרומה • חוץ מן הזוגין על החטים שאינן אכל • והקישות • והמלפפון • מין אחד • רבי יהודה אומר שני מינין:

פרק ג

הַתּוֹרֵם קִישוֹת · וְנִמְצְאָת מָרָה · אֲבִטִיחַ וְנִמְצְאָת
 סְרוּחָה · תְּרוּמָה וַיַּחְזֹר וַיִּתְּרוֹם · הַתּוֹרֵם חֲבִית
 שֶׁל יַיִן וְנִמְצְאָת שֶׁל חֹמֶץ · אִם יָדוּעַ שֶׁהִיְתָה שֶׁל חֹמֶץ עַד
 שֶׁלֹּא תִרְמָה אֵינָה תְּרוּמָה · אִם מִשְׁתַּרְמָה הִתְמִיצָה הָרִי
 זֶה תְּרוּמָה · אִם סָפַק תְּרוּמָה וַיַּחְזֹר וַיִּתְּרוֹם · הָרִאשׁוֹנָה
 אֵינָה מְדַמְעֶת בִּפְנֵי עֲצָמָה · וְאִין חֵיבִין עָלֶיהָ חֹמֶשׁ · וְכֵן
 הַשְּׁנִיָּה:

^ב נִפְלָה אַחַת מֵהֶן לְתוֹךְ הַחֹלִין אֵינָה מְדַמְעֶתָן · נִפְלָה
 שְׁנִיָּה לְמָקוֹם אַחֵר אֵינָה מְדַמְעֶתָן · נִפְלוּ שְׁתֵּיהֶן לְמָקוֹם
 אֶחָד · מְדַמְעוֹת כִּקְטָנָה שֶׁבִּשְׁתֵּיהֶן:

^ג הַשְּׁתֵּפִין שֶׁתִּרְמוּ זֶה אַחֵר זֶה · רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר תְּרוּמַת
 שְׁנֵיהֶם תְּרוּמָה · וַחֲכָמִים אוֹמְרִים תְּרוּמַת הָרִאשׁוֹן
 תְּרוּמָה · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אִם תֵּרַם הָרִאשׁוֹן כְּשִׁיעוֹר אֵין
 תְּרוּמַת הַשְּׁנִי תְּרוּמָה · וְאִם לֹא תֵרַם הָרִאשׁוֹן כְּשִׁיעוֹר ·
 תְּרוּמַת הַשְּׁנִי תְּרוּמָה:

^ד בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֵׁלֹא דְבָר · אֲבָל הִרְשָׁה אֶת בֶּן
 בֵּיתוֹ · אוֹ אֶת עַבְדּוֹ · אוֹ אֶת שִׁפְחָתוֹ לְתֵרוֹם · תְּרוּמָתוֹ
 תְּרוּמָה · בְּטֹל · עִם עַד שֶׁלֹּא תֵרַם בְּטֹל · אֵין תְּרוּמָתוֹ
 תְּרוּמָה · וְאִם מִשְׁתַּרְם בְּטֹל תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה · הַפּוֹעֲלִים
 אֵין לָהֶם רְשׁוּת לְתֵרוֹם חוּץ מִן הַדְּרוּכוֹת שֶׁהֵן מִטְמְאִין
 אֶת הַגֶּת מִיָּד:

ה' האומר תרומת הכרי זה בתוכו · ומעשרותיו בתוכו
תרומת מעשר זה בתוכו · רבי שמעון אומר קרא שם ·
וחכמים אומרים עד שיאמר בצפון או בדרום · רבי
אלעזר חסמא אומר האומר תרומת הכרי ממנו עליו
קרא שם · רבי אליעזר בן יעקב אומר האומר עשור
מעשר זה עשוי תרומת מעשר עליו קרא שם:

י' המקדים תרומה לבכורים מעשר ראשון לתרומה ·
מעשר שני לראשון · אף על פי שהוא עובר בלא
תעשה · מה שעשה עשוי · שנאמר מלאתך ודמעת לא
תאחר:

י' ומנין שיקדימו הבכורים לתרומה · זה קרוי תרומה
וראשית · וזה קרוי תרומה וראשית · אלא יקדימו
הבכורים שהן בכורים לכל · ותרומה לראשון שהיא
ראשית · מעשר ראשון לשני שיש בו ראשית:

י"ה המתכוין לומר תרומה ואמר מעשר · מעשר ואמר
תרומה · עולה ואמר שלמים · שלמים ואמר עולה ·
שאיני נכנס לבית זה ואמר לזה · שאיני נהנה לזה ואמר
לזה · לא אומר כלום עד שיהו פיו ולבו שוין:

ט' הנכרי והביתי · תרומתן תרומה · ומעשרותיהן מעשר
וחקדשן הקדש · רבי יהודה אומר אין לנכרי כרם רבעי ·
וחכמים אומרים יש לו · תרומת הנכרי מדמעת וחייבין
עליה חמש · ורבי שמעון פוטר:

פרק ד

הַמִּפְּרִישׁ מִקְצַת תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂרוֹת מוֹצִיא מִמֶּנּוּ
תְּרוּמָה עָלָיו • אֲבָל לֹא לְמָקוֹם אֲחֵר • רַבִּי
מֵאִיר אֹמֵר אֵף מוֹצִיא הוּא לְמָקוֹם אֲחֵר תְּרוּמָה
וּמַעֲשֵׂרוֹת:

^ב מִי שֶׁהָיוּ פִּירוֹתָיו בַּמְּגוּרָה וְנָתַן סָאָה לְבֶן לִוי וְסָאָה
לְעַנִּי • מִפְּרִישׁ עַד שְׁמוֹנֶה סָאִין וְאוֹכְלֵן דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר •
וְחֻכָּמִים אֹמְרִים אֵינוֹ מִפְּרִישׁ אֶלָּא לְפִי חֶשְׁבוֹן:

^ג שִׁיעוֹר תְּרוּמָה עֵין יָפָה אֶחָד מֵאַרְבָּעִים • בֵּית
שְׁמַאי אֹמְרִים מְשַׁלְּשִׁים • וְהַבְּנוֹנִית מַחֲמִשִּׁים • וְהֶרְעָה
מְשֻׁשִׁים • תָּרֵם וְעָלָה בִידּוֹ אֶחָד מְשֻׁשִׁים תְּרוּמָה וְאֵינוֹ
צָרִיד לְתָרוּם • חֲזַר וְהוֹסִיף חֵיִב בַּמַּעֲשֵׂרוֹת • עָלָה בִידּוֹ
מְשֻׁשִׁים וְאֶחָד תְּרוּמָה וַיַּחֲזוֹר וַיִּתְרוֹם • כִּמוֹ שֶׁהוּא לְמוֹד
בַּמִּדָּה וּבַמֶּשְׁקָל וּבַמִּנְיָן • רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר אֵף שֶׁלֹּא מִן
הַמוֹקֵף:

^ד הָאֹמֵר לְשַׁלּוּחוֹ צֵא וְתָרוּם • תּוֹרֵם כִּדְעָתוֹ שֶׁל בַּעַל
הַבֵּית • אִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ דְּעָתוֹ שֶׁל בַּעַל הַבֵּית תּוֹרֵם
כַּבְּנוֹנִית • אַחַת מַחֲמִשִּׁים • פַּחַת עֲשָׂרָה אוֹ הוֹסִיף
עֲשָׂרָה תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה • אִם נִתְּכֹן לְהוֹסִיף אֶפִּילוֹ אַחַת
אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה:

ה' המרבה בתרומה רבי אליעזר אומר אחד מעשרה בתרומת מעשר יתר מכאן יעשה תרומת מעשר למקום אחר רבי ישמעאל אומר מחצה חולין ומחצה תרומה רבי טרפון ורבי עקיבא אומרים עד שישייר שם חולין:

י' בשלשה פרקים משערים את הכלכלה בבכורות ובסיפות ובאמצע הקיץ המונה משבח והמודד משבח ממנו והשוקל משבח משלשתן:

י' רבי אליעזר אומר תרומה עולה באחד ומאה רבי יהושע אומר במאה ועוד ועוד זה אין לו שיעור רבי יוסי בן משולם אומר ועוד קב למאה סאה שתות למדמע:

ח' רבי יהושע אומר תאנים שחורות מעלות את הלבנות והלבנות מעלות את השחורות עגולי דבילה הגדולים מעלים את הקטנים והקטנים מעלים את הגדולים העגולים מעלים את המלבנים והמלבנים מעלים את העגולים רבי אליעזר אוסר ורבי עקיבא אומר בידוע מה נפלה אין מעלות זו את זו וכשאינו ידוע מה נפלה מעלות זו את זו:

ט' כיצד חמשים תאנים שחורות וחמשים לבנות נפלה שחורה שחורות אסורות והלבנות מתרות נפלה לבנה לבנות אסורות ושחורות מתרות כשאינו ידוע

מה נפלה מעלות זו את זו • ובזו רבי אליעזר מחמיר ורבי יהושע מקל:

• ובזו רבי אליעזר מקל ורבי יהושע מחמיר • בדורס ליטרא קציעות על פי הכד ואינו יודע אי זו היא • רבי אליעזר אומר רואין אותן כאלו הם פרודות והתחתונות מעלות את העליונות • רבי יהושע אומר לא תעלה • עד שיהיו שם מאה כדים:

י" סאה תרומה שנפלה על פי מגורה וקפאה • רבי אליעזר אומר אם יש בקפוי (מאה סאה) תעלה באחד ומאה • רבי יהושע אומר לא תעלה • סאה תרומה שנפלה על פי מגורה יקפיאנה • ואם בן למה אמרו תרומה עולה באחת ומאה בשאינו ידוע אם בלולות הן או לאין נפלה:

י"ב שתי קופות ושתי מגורות שנפלה סאה תרומה לתוך אחת מהם • ואין ידוע לאיזו מהן נפלה • מעלות זו את זו • רבי שמעון אומר אפילו הם בשתי עיירות מעלות זו את זו:

י"ג אמר רבי יוסי מעשה בא לפני רבי עקיבא בחמשים אגדות של ירק שנפלה אחת מהן לתוך חציה תרומה • ואמרתי לפניו תעלה • לא שהתרומה עולה בחמשים ואחד • אלא שהיו שם מאה ושני חצאים:

פרק ה

סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה שֶׁנִּפְלָה לַפְּחוֹת מִמָּאָה חוֹלִין ·
 אוֹ לַמַּעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן · אוֹ לַמַּעֲשֵׂר שְׁנִי אוֹ לְהִקְדֵּשׁ
 בֵּין טְמֵאִין בֵּין טְהוֹרִים יִרְקְבוּ · וְאִם טְהוֹרָה הָיְתָה אוֹתָהּ
 הַסָּאָה יִמָּכְרוּ לַכֹּהֲנִים בְּדָמֵי תְּרוּמָה · חוּץ מִדָּמֵי אוֹתָהּ
 סָאָה · וְאִם לַמַּעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן נִפְלָה יִקְרָא שֵׁם לַתְּרוּמַת
 מַעֲשֵׂר · וְאִם לַמַּעֲשֵׂר שְׁנִי אוֹ לְהִקְדֵּשׁ נִפְלָה הָרִי אֵלּוֹ
 יִפְדּוּ · וְאִם טְמֵאִים הָיוּ אוֹתָן הַחוֹלִין יֵאָכְלוּ נְקוּדִים אוֹ
 קְלִיּוֹת אוֹ יִלוּשׁוּ בְּמֵי פִירוֹת אוֹ יִתְחַלְקוּ לְעֶסוֹת · כִּדִּי שְׁלֹא
 יִהְיֶה בַּמָּקוֹם אֶחָד כְּבִיצָה:

^א סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה שֶׁנִּפְלָה לְתוֹךְ מָאָה חוֹלִין טְהוֹרִין ·
 רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר תִּירוֹם וְתִשְׂרֹף שְׁאֵנִי אוֹמֵר סָאָה
 שֶׁנִּפְלָה הִיא סָאָה שְׁעֻלָּתָהּ · וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים תַּעֲלֶה
 וְתֵאָכֵל נְקוּדִים אוֹ קְלִיּוֹת אוֹ תִלוּשׁ בְּמֵי פִירוֹת · אוֹ
 תִתְחַלֵּק לְעֶסוֹת כִּדִּי שְׁלֹא יִהְיֶה בַּמָּקוֹם אֶחָד כְּבִיצָה:

^ב סָאָה תְּרוּמָה טְהוֹרָה שֶׁנִּפְלָה לַמָּאָה חוֹלִין טְמֵאִין תַּעֲלֶה
 וְתֵאָכֵל נְקוּדִים אוֹ קְלִיּוֹת · אוֹ תִלוּשׁ בְּמֵי פִירוֹת אוֹ
 תִתְחַלֵּק לְעֶסוֹת כִּדִּי שְׁלֹא יִהְיֶה בַּמָּקוֹם אֶחָד כְּבִיצָה:

^ג סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה שֶׁנִּפְלָה לַמָּאָה סָאָה תְּרוּמָה
 טְהוֹרָה · בֵּית שְׁמַאי אוֹסְרִים וּבֵית הַלֵּל מְתִירִין · אָמְרוּ
 בֵּית הַלֵּל לְבֵית שְׁמַאי הוּאִיל וְטְהוֹרָה אֲסוּרָה לְזָרִים
 וְטְמֵאָה אֲסוּרָה לַכֹּהֲנִים · מַה טְהוֹרָה עוֹלָה אֵף טְמֵאָה

תַּעֲלֶה · אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שְׁמַאי לֹא · אִם הָעֵלוּ הַחוּלִין
הַקָּלִים הַמִּתְרִין לְזָרִים אֶת הַטְּהוֹרָה · תַּעֲלֶה תְּרוּמָה
הַחֲמוּרָה הָאֶסוּרָה לְזָרִים אֶת הַטְּמֵאָה · לְאַחַר שֶׁהוּדוּ
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר תְּרוּם וְתִשְׂרֹף · וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים
אַבְדָּה בְּמִיעוּטָה:

^ה סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה הַגְּבִיָּה וְנִפְלָה לְמָקוֹם
אַחֵר · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מִדְּמַעַת כְּתְּרוּמָה וְדָאִי ·
וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים אֵינָה מִדְּמַעַת אֲלֵא לְפִי חֲשַׁבּוֹן:

^י סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְפָחוֹת מִמֵּאָה וְנִדְמָעוּ · וְנִפְלָה
מִן הַמְּדוּמָע לְמָקוֹם אַחֵר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מִדְּמַעַת
כְּתְּרוּמָה וְדָאִי · וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים אֵין הַמְּדוּמָע מִדְּמַעַת
אֲלֵא לְפִי חֲשַׁבּוֹן · וְאֵין הַמְּחַמֵּץ מְחַמֵּץ אֲלֵא לְפִי חֲשַׁבּוֹן ·
וְאֵין הַמֵּים שְׂאוּבִים פּוֹסְלִים אֶת הַמָּקוֹה אֲלֵא לְפִי חֲשַׁבּוֹן:

^י סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה הַגְּבִיָּה וְנִפְלָה אַחֲרֶת ·
הַגְּבִיָּה וְנִפְלָה אַחֲרֶת הָרִי זֶה מִתְּרַת עַד שֶׁתִּרְבֶּה תְּרוּמָה
עַל הַחוּלִין:

^ח סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה וְלֹא הִסְפִּיק לְהַגְבִּיָּה ·
עַד שֶׁנִּפְלָה אַחֲרֶת הָרִי זֶה אֶסוּרָה · רַבִּי שְׁמַעוֹן מֵתִיר:

^ט סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה וְטַחֲנָן וּפְחָתוּ · כָּשֶׁם
שֶׁפְּחָתוּ הַחוּלִין כִּד פְּחָתָה הַתְּרוּמָה וּמִתֵּר · סָאָה תְּרוּמָה
שֶׁנִּפְלָה לְפָחוֹת מִמֵּאָה וְטַחֲנָן וְהוֹתִירוּ כָּשֶׁם שֶׁהוֹתִירוּ

החולין כן הותירה התרומה ואסור • אם ידוע שהחטים
של חולין יפות משל תרומה מתר • סאה תרומה שנפלה
לפחות ממאה ואחר כן נפלו שם חולין • אם שוגג מתר •
ואם מזיד אסור:

פרק ו

האוכל תרומה שוגג משלם קרן וחומש • אחד
האוכל • ואחד השותה ואחד הסד • אחד
תרומה טהורה ואחד תרומה טמאה משלם חמשה
וחמש חמשה • אינו משלם תרומה אלא חולין מתקנים •
והם נעשין תרומה והתשלומין תרומה • אם רצה הכהן
למחול אינו מוחל:

^ב בת ישראל שאכלה תרומה ואחר כך נשאת לכהן • אם
תרומה שלא זכה בה כהן אכלה • משלמת קרן וחמש
לעצמה • ואם תרומה שזכה בה כהן אכלה משלמת קרן
לבטלים וחמש לעצמה • מפני שאמרו האוכל תרומה
משלם קרן לבטלים • וחמש לכל מי שירצה:

^ג המאכיל את פועליו ואת אורחיו תרומה • הוא משלם
את הקרן והם משלמין את החמש • דברי רבי מאיר •
וחכמים אומרים הם משלמין קרן וחמש • והוא משלם
להם דמי סעודתן:

ד' הגזיב תרומה ולא אכלה · משלם תשלומי כפל דמי תרומה · אכלה משלם שני קרנים וחמש · קרן וחמש מן החולין · וקרן דמי תרומה · גנב תרומת הקדש ואכלה משלם שני חומשין וקרן · שאין בהקדש תשלומי כפל:

ה' אין משלמין מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה ומן ההפקר ולא ממעשר ראשון (שנטלה תרומתו) ולא ממעשר שני והקדש (שנפדו) · שאין הקדש פודה את הקדש דברי רבי מאיר · וחכמים מתירין באלו:

י' רבי אליעזר אומר משלמין ממין על שאינו מינו ובלבד שישלם מן היפה על הרע · ורבי עקיבא אומר אין משלמין אלא ממין על מינו לפיכך אם אכל קשואין של ערב שביעית · ימתין לקשואין של מוצאי שביעית וישלם מהם · ממקום שרבי אליעזר מקל משם רבי עקיבא מחמיר · שנאמר ונתן לכהן את הקדש כל שהוא ראוי להיות קדש דברי רבי אליעזר · ורבי עקיבא אומר ונתן לכהן את הקדש קדש קדש שאכל:

פרק ז

הַאֹכֵל תְּרוּמָה מִזֵּיד • מְשֵׁלֵם אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם
אֶת הַחֲמֵשׁ • הַתְּשֻׁלוּמִין חֹלִין • אִם רָצָה הַכֹּהֵן
לְמַחֹל מִזֵּחַל:

בַּת כֹּהֵן שֶׁנִּשְׁאָת לְיִשְׂרָאֵל וְאַחֵר כֵּךְ אֵכָלָה תְּרוּמָה •
מְשַׁלֶּמֶת אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינָה מְשַׁלֶּמֶת אֶת הַחֲמֵשׁ • וּמִיתְתָּהּ
בְּשָׂרִיפָה • נִשְׁאָת לְאַחַד מִכָּל הַפְּסוּלִין מְשַׁלֶּמֶת קֶרֶן
וְחֲמֵשׁ • וּמִיתְתָּהּ בְּחֶנֶק דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר • וְחֻכְמִים
אוֹמְרִים זֶה זֶה מְשַׁלְּמוֹת אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינָן מְשַׁלְּמוֹת אֶת
הַחֲמֵשׁ וּמִיתְתָּן בְּשָׂרִיפָה:

הַמֵּאֲכִיל אֶת בָּנָיו קִטְנִים וְאֵת עֲבָדָיו בֵּין גְּדוּלִים בֵּין
קִטְנִים • הַאֹכֵל תְּרוּמָה חוּצָה לְאֶרֶץ • וְהַאֹכֵל פְּחוֹת
מִבֵּית תְּרוּמָה • מְשֵׁלֵם אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶת
הַחֲמֵשׁ • וְהַתְּשֻׁלוּמִין חֹלִין • אִם רָצָה הַכֹּהֵן לְמַחֹל מִזֵּחַל:

זֶה הַכֹּל כָּל הַמְּשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֲמֵשׁ הַתְּשֻׁלוּמִין תְּרוּמָה •
אִם רָצָה הַכֹּהֵן לְמַחֹל אֵינוֹ מִזֵּחַל • וְכָל הַמְּשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן
וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶת הַחֲמֵשׁ • הַתְּשֻׁלוּמִין חֹלִין • אִם רָצָה
הַכֹּהֵן לְמַחֹל מִזֵּחַל:

שְׁתֵּי קוֹפּוֹת • אַחַת שֶׁל תְּרוּמָה וְאַחַת שֶׁל חֹלִין •
שֶׁנִּפְּלָה סָאָה תְּרוּמָה • לְתוֹךְ אַחַת מֵהֶם וְאֵין יָדוּעַ לְאִיזוֹ
מֵהֶן נִפְּלָה • הֲרִי אֲנִי אוֹמֵר לְתוֹךְ שֶׁל תְּרוּמָה נִפְּלָה •

אָבֵל אִם אֵין יָדוּעַ אִי זֶה הִיא שֶׁל תְּרוּמָה וְאִי זֶה הִיא שֶׁל
חֹלִין · אָבֵל אַחַת מֵהֶן פָּטוּר · וְהַשְּׁנִייה נוֹהֵג בָּהּ בְּתֵרוּמָה
וְחֵיִיבֶת בַּחֲלָה דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר · רַבִּי יוֹסִי פּוֹטֵר · אָבֵל
אַחֵר אֶת הַשְּׁנִייה פָּטוּר · אָבֵל אֶחָד אֶת שְׁתֵּיהֶן מִשְׁלֵם
בְּקִטְנָה שְׁבַשְׁתִּיהֶן:

י נִפְלָה אַחַת מֵהֶן לְתוֹךְ הַחֹלִין אֵינָה מְדַמְעָתָן · וְהַשְּׁנִייה
נוֹהֵג בָּהּ בְּתֵרוּמָה וְחֵיִיבֶת בַּחֲלָה דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר · וְרַבִּי
יוֹסִי פּוֹטֵר · נִפְלָה שְׁנִייה לְמָקוֹם אַחֵר אֵינָה מְדַמְעָתָן ·
נִפְלוּ שְׁתֵּיהֶן לְמָקוֹם אֶחָד מְדַמְעוֹת בְּקִטְנָה שְׁבַשְׁתִּיהֶן:

י זָרַע אֶת אַחַת מֵהֶן פָּטוּר וְהַשְּׁנִייה נוֹהֵג בָּהּ בְּתֵרוּמָה ·
וְחֵיִיבֶת בַּחֲלָה דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר · וְרַבִּי יוֹסִי פּוֹטֵר · זָרַע
אַחֵר אֶת הַשְּׁנִייה פָּטוּר · זָרַע אֶחָד אֶת שְׁתֵּיהֶן בַּדָּבָר
שֶׁזָּרְעוּ כָּלָה מוֹתֵר · וּבַדָּבָר שֶׁאֵין זָרְעוּ כָּלָה אָסוּר:

פרק ח

הָאִשָּׁה שֶׁהִיָּתָה אוֹכֵלֶת בְּתֵרוּמָה · בָּאוּ וְאָמְרוּ לָהּ
מֵת בַּעֲלֶיךָ אוֹ גֵרֶשֶׁךָ · וְכֵן הֶעֱבֵד שֶׁהָיָה אוֹכֵל
בְּתֵרוּמָה · וּבָאוּ וְאָמְרוּ לוֹ מֵת רַבֶּךָ · אוֹ מִכְרָךְ לְיִשְׂרָאֵל
אוֹ נִתְּנָךְ בַּמִּתְנָה · אוֹ עֲשָׂאךָ בֶּן חוֹרִין · וְכֵן כֵּהֵן שֶׁהָיָה
אוֹכֵל בְּתֵרוּמָה · וְנוֹדַע שֶׁהוּא בֶּן גְּרוּשָׁה אוֹ בֶּן חִלּוּצָה
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּב קָרֵן וְחֵמֶשׁ · וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר · הָיָה
עוֹמֵד וּמִקְרִיב עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ · וְנוֹדַע שֶׁהוּא בֶּן גְּרוּשָׁה אוֹ
בֶּן חִלּוּצָה · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר כָּל הַקִּרְבָּנוֹת שֶׁהִקְרִיב עַל

גבי המזבח פסולים · ורבי יהושע מכשיר · נודע שהוא
בעל מום עבודתו פסולה:

ב וכלם שהיתה תרומה בתוך פיהם · רבי אליעזר אומר
יבלעו · ורבי יהושע אומר יפלוטו · אמרו לו נטמאת
ונטמאת תרומה · רבי אליעזר אומר יבלע · ורבי יהושע
אומר יפלוט · טמא היית וטמאה היתה תרומה · או
נודע שהוא טבל · ומעשר ראשון שלא נטלה תרומהו ·
ומעשר שני והקדש שלא נפדו · או שטעם טעם פשפש
לתוך פיו · הרי זה יפלוט:

ג הִיָּה אוֹכֵל בְּאֶשְׁכּוֹל · וְנִכְנַס מִן הַגֶּנֶז לַחֲצֵר · רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר יִגְמֹר · וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר לֹא יִגְמֹר ·
חֲשִׁיכָה לַיְלִי שָׁבַת · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר יִגְמֹר · וְרַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר לֹא יִגְמֹר:

ד יֵין שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּתְּגַלָּה יִשְׁפֹּךְ · וְאִין צָרִיךְ לֹאמַר שֶׁל
חֹלִין · שְׁלֹשָׁה מִשְׁקִין אֲסוּרִין מִשּׁוּם גְּלוּי · הַמֵּיִם וְהַיֵּין
וְהַחֵלֶב · וְשֹׁאֵר כָּל הַמִּשְׁקִין מוֹתְרִין · כִּמָּה יִשְׁהוּ וְיִהְיוּ
אֲסוּרִין · כְּדִי שִׁיֵּצֵא הָרַחֵשׁ מִמָּקוֹם קָרוֹב · וְיִשְׁתֶּה:

ה שִׁיעוֹר הַמֵּיִם הַמְּגוּלִין · כְּדִי שֶׁתֵּאבֹד בָּהֶם הַמָּרָה · רַבִּי
יוֹסִי אֹמֵר בְּכָלִים כָּל שֶׁהֵן · וּבִקְרָקְעוֹת אֲרֻבָּעִים סָאָה:

ו נְקוּרֵי תֵּאֲנִים וְעֵנָבִים וְקִשּׁוּאִין וְהִדְלוּעִים וְהָאֲבִטִּיחִים
וְהַמְּלַפְּנֹת · אֶפִּילוּ הֵם כֶּכֶר · אֶחָד גָּדוֹל וְאֶחָד קָטָן ·

אֶחָד תְּלוּשׁ וְאֶחָד מִחֶבֶר • כָּל שֵׁישׁ בּוֹ לִיחָה אָסוּר •
וְנִשְׂכֵּית הַנֶּחֱשׁ אָסוּרָה • מִפְּנֵי סִכָּנַת נַפְשׁוֹת:

י' הַמְשַׁמֶּרֶת שֶׁל יֵינן • אָסוּרָה מִשּׁוּם גְּלוּי • רַבִּי נַחֲמִיָּה
מֵתִיר:

ח' חֲבִית שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנּוֹלַד בָּהּ סֶפֶק טוּמְאָה • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
אוֹמֵר אִם הָיְתָה מוֹנַחַת בְּמָקוֹם תּוֹרְפָה • יִנְיַחָנָה בְּמָקוֹם
הַמְצָנֶע • וְאִם הָיְתָה מְגֵלָה יִכְסֶּנָּה • וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר אִם
הָיְתָה מוֹנַחַת בְּמָקוֹם מְצָנֶע יִנְיַחָנָה בְּמָקוֹם תּוֹרְפָה • וְאִם
הָיְתָה מְכֻסָּה יִגְלָנָה • וְרַבִּין גְּמְלִיאֵל אוֹמֵר אֵל יַחֲדֵשׁ בָּהּ
דָּבָר:

ט' חֲבִית שֶׁנִּשְׁפְּרָה בְּגַת הָעֲלִיּוֹנָה וְהַתַּחְתּוֹנָה טְמֵאָה •
מוֹדָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁאִם יָכוֹל לְהַצִּיל מִמֶּנָּה
רְבִיעִית בְּטָהֳרָה יִצִּיל • וְאִם לֹא • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר תֵּרֵד
וְתִטְמָא • וְאֵל יִטְמָאנָה בִּידִיו:

י' וְכֵן חֲבִית שֶׁל שֶׁמֶן שֶׁנִּשְׁפְּכָה • מוֹדָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ שֶׁאִם יָכוֹל לְהַצִּיל מִמֶּנָּה רְבִיעִית בְּטָהֳרָה יִצִּיל •
וְאִם לֹא • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר תֵּרֵד וְתִבָּלַע • וְאֵל יִבְלַעֲנָהּ
בִּידִיו:

יא' (וְעַל זֶה) וְעַל זֶה אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לֹא זֶה הִיא תְּרוּמָה
שֶׁאֲנִי מוֹזְהֵר עָלֶיהָ מִלְּטֻמְאָה • אֲלֵא מְלֹאכְלָה • וְכֵן
תִּטְמָאָה • כִּיצַד • הִיא עוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם • וְכַפֻּרוֹת

שֶׁל תְּרוּמָה בִּידּוֹ • אָמַר לוֹ נִכְרִי • תֵּן לִי אַחַת מֵהֶם
וְאַטְמָאָה • וְאִם לֹא הָרִי אֲנִי מְטַמֵּא אֶת כְּלָהּ • רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר יְטַמֵּא אֶת כְּלָהּ • וְאֵל יִתֵּן לוֹ אַחַת מֵהֶן
וְיְטַמֵּא • רַבִּי יְהוֹשֻעַ אוֹמֵר יֵנִיחַ לִפְנֵי אַחַת מֵהֶן • עַל
הַסֵּלַע:

^ב וְכֵן נָשִׁים שֶׁאָמְרוּ לָהֶם גּוֹיִם • תָּנוּ אַחַת מֵכֶם וְנִטְמָאָה •
וְאִם לֹא הָרִי אֲנִי מְטַמֵּאִים אֶת כְּלָכֶם • יְטַמְאוּ אֶת כָּלֶן •
וְאֵל יִמְסְרוּ לָהֶם • נָפֵשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל:

פרק ט

הַזֹּרֵעַ תְּרוּמָה • שׁוֹגֵג יוֹפֵד • וּמִזִּיד יִקְיִים • אִם הִבִּיֵּאָה
שְׁלִישׁ • בֵּין שׁוֹגֵג בֵּין מִזִּיד יִקְיִים • וּבִפְשָׁתָן מִזִּיד
יוֹפֵד:

^ב וְחִיִּיבַת בִּלְקָט וּבִשְׂכָחָה וּבִפְאָה • וְעֲנִי יִשְׂרָאֵל וְעֲנִי
כְּהֲנָנִים מִלְּקָטִים • וְעֲנִי יִשְׂרָאֵל מוֹכְרִין אֶת שְׁלָהֶם לַכְּהֲנָנִים
בְּדָמֵי תְּרוּמָה • וְהִדָּמִים שְׁלָהֶם • רַבִּי טְרַפּוֹן אוֹמֵר לֹא
יִלְקָטוּ אֶלָּא עֲנִי כְּהֲנָנִים • שְׁמָא יִשְׁכָּחוּ וְיִתְּנוּ לְתוֹדֵף פִּיהֶם •
אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא אִם כֵּן לֹא יִלְקָטוּ אֶלָּא טְהוֹרִים:

^ג וְחִיִּיבַת בְּמַעֲשֵׂרוֹת וּבְמַעֲשֵׂר עָנִי • וְעֲנִי יִשְׂרָאֵל • וְעֲנִי
כְּהֲנָנִים נוֹטְלִים • וְעֲנִי יִשְׂרָאֵל מוֹכְרִין אֶת שְׁלָהֶם לַכְּהֲנָנִים •
בְּדָמֵי תְּרוּמָה • וְהִדָּמִים שְׁלָהֶם • הַחוּבֵט מְשַׁבַּח • וְהִדָּשׁ
כִּיצַד יַעֲשֶׂה • תּוֹלָה כְּפִיפּוֹת בְּצוּאָרֵי בִּהְמָה • וְנוֹתֵן לְתוֹכָן

מאותו המין · נמצא לא זומם את הבהמה · ולא מאכיל
את התרומה:

ד גדולי תרומה תרומה · וגדולי גדולין חולין · אבל
הטבל ומעשר ראשון · וספיחי שביעית · ותרומת
חוצה לארץ · והמדמע והבכורין · גדוליהן חולין · גדולי
הקדש · ומעשר שני חולין · ופודה אותם בזמן זרעם:

ה מאה לגינה של תרומה · ואחד של חולין · כלן מותרים
בדבר שזרעו כלה · אבל בדבר שאין זרעו כלה · אפילו
מאה של חולין · ואחת של תרומה · כלן אסורין:

ו הטבל גדוליו מותרין · בדבר שזרעו כלה · אבל בדבר
שאין זרעו כלה · גדולי גדולין אסורין · איזהו דבר שאין
זרעו כלה · כגון הלוף והשום והבצלים · רבי יהודה אומר
השום בשעורים:

ז המנפש עם הנכרי בחסיות · אף על פי שפירותיו טבל ·
אוכל מהם עראי · שתילי תרומה שננטמאו · שתלן טהרו
מלטמא · ואסורין מלאכול · עד שיגום את האכל · רבי
יהודה אומר עד שיגום וישנה:

פרק י

בָּעֵל שֶׁנִּתְּנוּ בְּתוֹךְ עֲדָשִׁים • אִם שָׁלֵם מוֹתֵר • וְאִם חֲתָכוֹ
בְּנוֹתָן טַעַם • וְשָׂאֵר כָּל הַתְּבָשִׁיל • בֵּין שָׁלֵם בֵּין
מִחוּתָךְ בְּנוֹטָן טַעַם • רַבִּי יְהוּדָה מִתִּיר בְּצִחָה • שְׂאִינָה
אֵלָּא לְטוֹל אֶת הַזֹּהֶמָּא:

ב תַּפּוּחַ שֶׁרִסְקוֹ וְנִתְּנוּ לְתוֹךְ עֵסָה וְחֻמְצָה • הֲרִי זֶה
אֲסוּרָה • שְׁעוּרִים שֶׁנִּפְּלוּ לְתוֹךְ הַבּוֹר שֶׁל מִים • אֵף עַל
פִּי שֶׁהִבְאִישׁוּ מִמֶּיּוֹ • (מִימִיּוֹ) מוֹתָרִים:

ג הַרוּדָה פֶּת חֲמָה • וְנִתְּנָה עַל פִּי חֲבִית שֶׁל יֵין שֶׁל
תְּרוּמָה • רַבִּי מֵאִיר אֹסֵר • וְרַבִּי יְהוּדָה מִתִּיר • רַבִּי
יוֹסִי מִתִּיר בְּשֶׁל חֲטִין • וְאֹסֵר בְּשֶׁל שְׁעוּרִים • מִפְּנֵי
שֶׁהַשְּׁעוּרִים שׁוֹאֲבוֹת:

ד תַּנּוּר שֶׁהִסִּיקוֹ בְּכַמּוֹן שֶׁל תְּרוּמָה • וְאָפָה בּוֹ אֶת הַפֶּת •
הַפֶּת מוֹתֶרֶת • שְׂאִינּוֹ טַעַם כְּמוֹן אֵלָּא רֵיחַ כְּמוֹן:

ה תִּלְתָּן שֶׁנִּפְּלָה לְתוֹךְ הַבּוֹר שֶׁל יֵין • בְּתְרוּמָה וּבִמְעָשָׁר
שְׁנֵי • אִם יֵשׁ בְּזֶרַע כְּדֵי לִתֵּן טַעַם • אָבֵל לֹא בָּעֵץ •
בְּשִׁבְעִית וּבְכֻלָּי הַכֶּרֶם וְהַקֵּדֶשׁ • אִם יֵשׁ בְּזֶרַע וּבָעֵץ •
כְּדֵי לִתֵּן טַעַם:

ו מִי שֶׁהָיוּ לוֹ חֲבִילֵי תִלְתָּן שֶׁל כֻּלָּי הַכֶּרֶם יִדְּלָקוּ • הָיוּ
לוֹ חֲבִילֵי תִלְתָּן שֶׁל טָבֵל • כּוֹתֵשׁ וּמַחֲשֵׁב כְּמָה זֶרַע יֵשׁ
בָּהֶם • וּמִפְּרִישׁ אֶת הַזֶּרַע • וְאִינוֹ צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ אֶת

הָעֵץ · אִם הִפְרִישׁ לֹא יֹאמַר אֶכְתּוֹשׁ · וְאֵטוּל אֶת הָעֵץ ·
וְאַתָּן אֶת הַזֶּרַע · אֲלֹא נוֹתֵן הָעֵץ עִם הַזֶּרַע:

י' זִיתֵי חוֹלִין שֶׁכִּבְשׁוּ עִם זֵיתֵי תְרוּמָה · פְּצוּעֵי חוֹלִין עִם
פְּצוּעֵי תְרוּמָה · פְּצוּעֵי חוֹלִין עִם שְׁלִימֵי תְרוּמָה · אוֹ בְּמֵי
תְרוּמָה · אָסוּר · אֲבָל שְׁלִימֵי חוֹלִין עִם פְּצוּעֵי תְרוּמָה
מוֹתֵר:

ח' דָּג טָמֵא שֶׁכִּבְשׁוּ עִם דָּג טָהוֹר · כָּל גֶּרֶב שֶׁהוּא מַחֲזִיק
סָאתִים · אִם יֵשׁ בּוֹ מִשְׁקַל עֶשְׂרֵי זָוֹז בִּיהוּדָה · שֶׁהֵם חֲמִשׁ
סָלָעִים בְּגָלִיל · דָּג טָמֵא צִירוֹ אָסוּר · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר
רַבִּיעִית בְּסָאתִים · וְרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אֶחָד מִשְׁשֶׁה עֶשְׂרֵי בּוֹ:

ט' חֲגָבִים טָמְאִים שֶׁנִּכְבְּשׁוּ עִם חֲגָבִים טָהוֹרִים · לֹא פָּסְלוּ
אֶת צִירָם · הָעִיד רַבִּי צְדוֹק עַל צִיר חֲגָבִים טָמְאִים ·
שֶׁהוּא טָהוֹר:

י' כָּל הַנִּכְבְּשִׁים זֶה עִם זֶה מוֹתָרִים · אֲלֹא עִם הַחֲסִית ·
חֲסִית חוֹלִין עִם חֲסִית שֶׁל תְרוּמָה · יֵרֶק שֶׁל חוֹלִין עִם
חֲסִית שֶׁל תְרוּמָה אָסוּר · אֲבָל חֲסִית שֶׁל חוֹלִין עִם יֵרֶק
שֶׁל תְרוּמָה מוֹתֵר:

י"א רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר כָּל הַנִּשְׁלָקִים עִם הַתְּרָדִים אָסוּרִים ·
מִפְּנֵי שֶׁהֵם נוֹתְנִין אֶת הַטֶּעֶם · רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר כְּרוּב
שֶׁל שְׁקִיָּא עִם כְּרוּב שֶׁל בַּעַל אָסוּר · מִפְּנֵי שֶׁהוּא בּוֹלֵעַ ·
רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר כָּל הַמִּתְבַּשְּׁלִין זֶה עִם זֶה מוֹתָרִים ·

אָלֵא עִם הַבֶּשֶׂר • רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר הַכֶּבֶד אוֹסֶרֶת
וְאֵינָהּ נֶאֱסֶרֶת • מִפְּנֵי שֶׁהִיא פּוֹלָטֶת וְאֵינָהּ בּוֹלַעֶת:

^{יב} בִּיעָה שֶׁנִּתְבַּלָּה בַּתְּבָלִין (אֲסוּרִים) • אָפִילוּ חֶלְמוֹן שְׁלֵה
אֲסוּר • מִפְּנֵי שֶׁהוּא בּוֹלַע • מִי שֶׁלֶקוֹת • וּמִי כִבָּשִׁים שֶׁל
תְּרוּמָה • אֲסוּרִים לְזָרִים:

פרק יא

אֵין נוֹתֵנִין דְּבִילָה וּגְרוּגֶרֶת לְתוֹךְ הַמּוֹרִיִּים • מִפְּנֵי שֶׁהוּא
מֵאֲבָדֵן • אֲבָל נוֹתֵנִין אֶת הַיֵּין לַמּוֹרִיִּים • וְאֵין מִפֶּטֶםִּין
אֶת הַשֶּׁמֶן • אֲבָל עוֹשִׂין אֶת הַיֵּין יֵינוּמָלִין • אֵין מִבְּשָׁלִים
יֵין שֶׁל תְּרוּמָה • מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִמַּעֲיטוֹ • רַבִּי יְהוּדָה מֵתִיר
מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְשַׁבֵּיחוֹ:

^ב דָּבַשׁ תִּמְרִים וַיֵּין תְּפוחִים וְחֶמֶץ סְתוּנִיּוֹת • וְשֶׁאֵר כָּל
מִי פִירוֹת שֶׁל תְּרוּמָה • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּב קֶרֶן וְחֶמֶשׁ •
וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר • וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַמֵּא מִשּׁוּם מִשְׁקָה •
אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לֹא מָנוּ חֲכָמִים שִׁבְעָה מִשְׁקִין בְּמוֹנֵי
פֶּטֶמִים • אֲלֵא אָמְרוּ שִׁבְעָה מִשְׁקִין טַמְאִים • וְשֶׁאֵר כָּל
הַמִּשְׁקִין טְהוֹרִים:

^א אֵין עוֹשִׂין תִּמְרִים דָּבַשׁ • וְלֹא תְּפוחִים יֵין • וְלֹא סְתוּנִיּוֹת
חֶמֶץ • וְשֶׁאֵר כָּל הַפִּירוֹת • אֵין מְשַׁנִּין אוֹתָם מִבְּרִייתָן
בַּתְּרוּמָה וּבִמְעֶשֶׂר שְׁנֵי • אֲלֵא זִיתִים וְעִנְבִים בְּלֶבֶד • אֵין
סוֹפְגִין אַרְבָּעִים מִשּׁוּם עֶרְלָה • אֲלֵא עַל הַיּוֹצֵא מִן הַזִּיתִים

ומן העֲנָבִים · ואִין מְבִיאִין בְּכוֹרִים מִשְׁקִין · אֵלָּא הַיּוֹצֵא
 מִן הַזֵּיתִים ומן העֲנָבִים · ואִינוּ מְטַמֵּא מִשּׁוּם מִשְׁקָה ·
 אֵלָּא הַיּוֹצֵא מִן הַזֵּיתִים ומן העֲנָבִים · ואִין מְקַרִּיבִין עַל
 גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ · אֵלָּא הַיּוֹצֵא מִן הַזֵּיתִים ומן העֲנָבִים:

י עֹזְקֵי תֹאנִים וּגְרוּגְרוֹת הַפְּלִיסִים וְהַחֲרוּבִין שֶׁל תְּרוּמָה ·
 אֲסוּרִים לְזָרִים:

ה גִּרְעִי תְּרוּמָה בְּזֶמֶן שֶׁהוּא מְכַנִּסֵּן אֲסוּרוֹת · ואם
 הַשְּׁלִיכֵן מוֹתְרוֹת · וְכֵן עֲצָמוֹת הַקֹּדְשִׁים · בְּזֶמֶן שֶׁהוּא
 מְכַנִּסֵּן אֲסוּרִין · ואם הַשְּׁלִיכֵן מוֹתְרִין · הַמּוֹרֶסֶן מוֹתֵר ·
 סוֹבֵין שֶׁל חֲדָשׁוֹת אֲסוּרוֹת · וְשֶׁל יִשְׁנוֹת מוֹתְרוֹת · וְנוֹהֵג
 בַּתְּרוּמָה כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא נוֹהֵג בַּחֹלִין · הַמְּסִלֵּת קֵב אוֹ
 קֵבִים לְסֵאָה · לֹא יֵאבֹד אֶת הַשְּׂאָר · אֵלָּא יִנְיַחוּ בַּמָּקוֹם
 הַמְּצֻנֶּה:

י מגוֹרָה שֶׁפָּנָה מִמֶּנָּה חֲטִי תְּרוּמָה · אִין מְחִיבִים אוֹתוֹ
 לְהִיּוֹת יוֹשֵׁב וּמִלְקֹט אַחַת אַחַת · אֵלָּא מְכַבֵּד כְּדֶרְכּוֹ וְנוֹתֵן
 לְתוֹכָהּ חוֹלִין:

י וְכֵן חֲבִית שֶׁל שֶׁמֶן שֶׁנִּשְׁפְּכָה אִין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְהִיּוֹת
 יוֹשֵׁב וּמִטְפֹּחַ · אֵלָּא נוֹהֵג בָּהּ כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא נוֹהֵג בַּחֹלִין:

ח הַמַּעֲרָה מִכַּד לְכַד וְנוֹטֵף שְׁלֹשׁ טַפִּים נוֹתֵן לְתוֹכָהּ
 חוֹלִין · הַרְכִּינָה וּמִצָּה הָרִי זוֹ תְּרוּמָה · וְכַמָּה תִּהְיֶה

בְּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דָּמָאֵי וַיּוֹלִיכָנָה לִכְהֵן . אֶחָד מִשְׁמוֹנָה
לְשִׁמְיָנִית:

ט בְּרִשְׁיָנִי תְרוּמָה מֵאֲכִלִּין אוֹתָם לְבִהְמָה וְלַחִיָּה
וְלַתְּרַגְוִלִּים . יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׂכַר פָּרָה מִכֶּהֶן מֵאֲכִילָה בְּרִשְׁיָנִי
תְרוּמָה . וְכֵהֶן שֶׁשָּׂכַר פָּרָה מִיִּשְׂרָאֵל אַף עַל פִּי
שְׁמֻזּוֹנוֹתֶיהָ עָלְיוּ לֹא יֵאָכִלָנָה בְּרִשְׁיָנִי תְרוּמָה . יִשְׂרָאֵל
שֶׁשָּׂם פָּרָה מִכֶּהֶן לֹא יֵאָכִלָנָה בְּרִשְׁיָנִי תְרוּמָה . וְכֵהֶן
שֶׁשָּׂם פָּרָה מִיִּשְׂרָאֵל מֵאֲכִילָה בְּרִשְׁיָנִי תְרוּמָה:

י מְדֻלֵּקִין שָׁמֶן שְׂרִיפָה בְּבִתִּי כְּנִסְיוֹת וּבְבִתִּי מְדֻרְשׁוֹת
וּבִמְבֹאֹת הָאֶפְלִין וְעַל גְּבֵי הַחֻזְלִין בְּרִשְׁוֹת כֶּהֶן . בֵּית
יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁאֵאת לִכְהֵן וְהִיא לְמוֹדָה (לָבֵא) אֶצֶל אָבִיהָ .
אָבִיהָ מְדֻלֵּיק בְּרִשְׁוֹתָהּ . מְדֻלֵּיקִין בְּבֵית הַמִּשְׁתָּה אֲבָל
לֹא בְּבֵית הָאֲבֵל דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה . וְרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר בְּבֵית
הָאֲבֵל אֲבָל לֹא בְּבֵית הַמִּשְׁתָּה . רַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר כָּאֵן
וְכָאֵן . רַבִּי שְׁמַעוֹן מֵתִיר כָּאֵן וְכָאֵן: סליק

מסכת מעשרות

יום ד

פרק א

כָּלֵל אָמְרוּ בַּמַּעֲשֹׂרוֹת כֹּל שֶׁהוּא אָכַל וְנִשְׁמַר וְגִדּוּלָיו מִן הָאָרֶץ חֵיִיב בַּמַּעֲשֹׂרוֹת וְעוֹד כָּלֵל אַחֵר אָמְרוּ כֹּל שֶׁתַּחֲלָתוֹ אָכַל וְסוּפוֹ אָכַל אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא שׁוֹמְרוֹ לְהוֹסִיף אָכַל חֵיִיב קֶטֶן וְגִדּוֹל וְכֹל שֶׁאֵין תַּחֲלָתוֹ אָכַל אָבֵל סוּפוֹ אֵינוֹ חֵיִיב עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה אָכַל:

ב מאימתי הפירות חייבין
בַּמַּעֲשֹׂרוֹת הֵתְאֵנִים מְשִׁיב־חִילוֹ הָעֲנָבִים וְהָאֲבִשִּׁים
מִשֶּׁהִבֵּאִישׁוֹ הָאוֹג וְהַתּוֹתִים מְשִׁיב־אֲדִימוֹ וְכֹל הָאֲדוּמִים
מְשִׁיב־אֲדִימוֹ הָרְמוֹנִים מְשִׁימָסוֹ הַתְּמָרִים מְשִׁיטִילוֹ
שְׁאוּר הָאֲפֹרֶסְקִים מְשִׁיטִילוֹ גִּידִים הָאֲגֻזִּים מְשִׁיעֵשׂוֹ
מְגוֹנָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הָאֲגֻזִּים וְהַשְּׁקָדִים מְשִׁיעֵשׂוֹ
קְלִיפָה:

ג החרובין משינן קדו וכל השחורין משינן קדו האגסים
והקרסטומלין והפרישין והעוזרדים משיקרחו וכל
הלבנים משיקרחו התלתן משתצמח התבואה והזתים
משיכניסו שליש:

ד ובירק הקשואים והדלועים והאבטיחים והמלפפונות
התפוחים והאתרוגין חייבים גדולים וקטנים רבי שמעון

פּוֹטֵר אֶת הָאֶתְרוּגִין בְּקִטְנָן · הַחַיִּיב בַּשְּׂקָדִים הַמָּרִים
פְּטוֹר בַּמַּתּוּקִים · הַחַיִּיב בַּמַּתּוּקִים פְּטוֹר בַּמָּרִים:

ה' אֵיזוֹהוּ גֶרֶן לַמַּעֲשֵׂרוֹת · הַקְּשׁוּאִים וְהַדְּלוּעִים מִשִּׁיפָקְסוּ ·
וְאִם אֵינוֹ מִפֶּקֶס מִשִּׁיעֵמִיד עֲרִימָה · אֲבֵטִיחַ מִשִּׁישְׁלֵק
וְאִם אֵינוֹ מִשְׁלֵק עַד שִׁיעֵשָׁה מִקְצָה · יֵרֶק הַנֶּאֱגָד
מִשִּׁיאֲגָד · אִם אֵינוֹ אֲוִגָד עַד שִׁימְלֵא אֶת הַפְּלִי · וְאִם
אֵינוֹ מִמְּלֵא אֶת הַפְּלִי · עַד שִׁילְקֹט כָּל צָרְכוֹ · כֹּלְכֵלָה
עַד שִׁיחֲפָה · וְאִם אֵינוֹ מִחֲפָה עַד שִׁימְלֵא אֶת הַפְּלִי ·
וְאִם אֵינוֹ מִמְּלֵא אֶת הַפְּלִי · עַד שִׁילְקוֹט כָּל צָרְכּוֹ · בְּמָה
דְּבָרִים אֲמֹרִים בְּמוֹלִיד לְשׁוֹק · אֲבָל בְּמוֹלִיד לְבֵיתוֹ ·
אוֹכֵל מֵהֶם עָרָא עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ לְבֵיתוֹ:

י' הַפֶּרֶד וְהַצְמוּקִין וְהַחֲרוּבִין מִשִּׁיעֵמִיד עֲרִימָה · הַבְּצָלִים
מִשִּׁיפָקֵל · וְאִם אֵינוֹ מִפֶּקֶל · מִשִּׁיעֵמִיד עֲרִימָה · הַתְּבוּאָה
מִשִּׁימְרַח · וְאִם אֵינוֹ מִמְרַח עַד שִׁיעֵמִיד עֲרִימָה ·
הַקִּטְנִיּוֹת מִשִּׁיכְבוֹר וְאִם אֵינוֹ כּוֹבֵר עַד שִׁימְרַח · אֵף עַל
פִּי שִׁמְרַח נוֹטֵל מִן הַקּוֹטְעִים וּמִן הַצֹּדְדִים · וּמִמָּה שֶׁבִּתּוֹךְ
הַתֶּבֶן וְאוֹכֵל:

י' הֵיזֵן מִשִּׁיקָפָה אֵף עַל פִּי שִׁקָּפָה קוֹלֵט מִן הַגֶּת הָעֲלִיזָה ·
וּמִן הַצִּנּוֹר וְשׁוֹתָהּ · הַשֶּׁמֶן מִשִּׁירֵד לְעֹזָקָה · אֵף עַל פִּי
שִׁירֵד נוֹטֵל מִן הָעֵקֶל וּמִבֵּין הַמָּמֶל וּמִבֵּין הַפָּצִין · וְנוֹתֵן
לְחֻמָּטָה וּלְתַמְחוּי · אֲבָל לֹא יִתֵּן לְקִדְרָה וְלִלְפָס כְּשֶׁהֵן

רוֹתְחִין · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר לְכָל הוּא נוֹתֵן חוּץ מִדְּבַר שֵׁשׁ
בּוֹ חֶמֶץ וְצִיר:

ח הָעֵגוּל מְשִׁיחִלִּיקֵנוּ · מַחֲלִיקִים בְּתֵאֲנִים וּבַעֲנָבִים שֶׁל
טָבֵל · רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר · הַמַּחֲלִיק בְּעֵנָבִים לֹא הֵכֶשֶׁר ·
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הֵכֶשֶׁר · הַגְּרוּגְרוֹת מְשִׁידוֹשׁ · וּמְגוּרָה
מְשִׁיעָגֵל · הִיא דָּשׁ בְּחִבִּית וּמַעְגָּל בְּמְגוּרָה · נִשְׁבְּרָה
הַחִבִּית וְנִפְתָּחָה הַמְּגוּרָה לֹא יֹאכַל מֵהֶם עָרָאִי · רַבִּי יוֹסִי
מֵתִיר:

פרק ב

הָיָה עוֹבֵר בְּשׂוּק וְאָמַר טָלוּ לָכֶם תֵּאֲנִים אוֹכְלִין
וּפְטוּרִין · לְפִיכָךְ אִם הִכְנִיסוּ לְבִתְיָהֶם מִתְקָנִים
וְדֹאִי · טָלוּ וְהִכְנִיסוּ לְבִתְיָכֶם לֹא יֹאכְלוּ מֵהֶם עָרָאִי ·
לְפִיכָךְ אִם הִכְנִיסוּ לְבִתְיָהֶם אֵינָן מִתְקָנִין אֲלֵא דְמָאִי:

ב הָיוּ יוֹשְׁבֵין בַּשַּׁעַר אוֹ בַּחֲנוֹת · וְאָמַר טָלוּ לָכֶם תֵּאֲנִים
אוֹכְלִין וּפְטוּרִין · וּבַעַל הַשַּׁעַר וּבַעַל הַחֲנוֹת חַיִּיבִין · רַבִּי
יְהוּדָה פּוֹטֵר עַד שְׂיַחֲזִיר אֶת פָּנָיו · אוֹ עַד שְׂיִשְׁנָה מְקוֹם
יִשְׁיבָתוֹ:

ג הַמַּעֲלָה פִּירוֹת מִן הַגָּלִיל לַיהוּדָה אוֹ עוֹלָה לִירוּשָׁלַיִם ·
אוֹכַל מֵהֶם עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ לְמָקוֹם שֶׁהוּא הוֹלֵךְ ·
וְכֵן בַּחֲזָרָה · רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ לְמָקוֹם
הַשְּׁבִיתָה · וְהוֹכְלִין הַמַּחֲזִירִין בַּעֲיֵירוֹת אוֹכְלִים עַד

שְׁמַגִּיעִים לַמָּקוֹם הַלֵּינָהּ רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הַבֵּית
הָרָאוּשׁוֹן הוּא בֵּיתוֹ:

י פִּירוֹת שֶׁתֵּרְמָן עַד שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מִלֵּאכָתָן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
אוֹסֵר מִלֵּאכֹל מֵהֶם עָרָאִי וְחֻכָּמִים מִתִּירִין חוּץ מִכֻּלְפֶּלֶת
תָּאֲנִים כֻּלְפֶּלֶת תָּאֲנִים שֶׁתֵּרְמָהּ רַבִּי שִׁמְעוֹן מִתִּיר
וְחֻכָּמִים אוֹסְרִין:

ה האומר לחבירו הילך איסר זה ונתן לי בו חמש
תָּאֲנִים לֹא יֹאכַל עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה דְבָרֵי רַבִּי מֵאִיר רַבִּי
יְהוּדָה אוֹמֵר אוֹכֵל אַחַת אַחַת וּפְטוּר וְאִם צֶרֶף חַיִּיב
אָמַר רַבִּי יְהוּדָה מַעֲשֶׂה בְּגִנַּת וְרָדִים שֶׁהֵיְתָה בִּירוּשָׁלַם
וְהָיוּ תָּאֲנִים נִמְכָּרוֹת מְשֻׁלָּשׁ וּמֵאַרְבַּע בְּאִסָּר וְלֹא הוֹפְרָשׁ
מִמֶּנָּה תְּרוּמָה וּמַעֲשֶׂה מַעֲוָלִים:

ו האומר לחבירו הילך איסר זה בעשר תָּאֲנִים שְׁאָבוּר
לִי בּוֹרֵר וְאוֹכֵל בְּאֶשְׁכּוֹל שְׁאָבוּר לִי מִגֶּרֶגֶר וְאוֹכֵל
בְּרֵמוֹן שְׁאָבוּר לִי פֹרֵט וְאוֹכֵל בְּאַבְטִיחַ שְׁאָבוּר לִי סוּפֹת
וְאוֹכֵל אֲבָל אִם אָמַר לוֹ בְּעֶשְׂרִים תָּאֲנִים אֵלּוּ בִשְׁנֵי
אַשְׁכְּלוֹת אֵלּוּ בִשְׁנֵי רֵמוֹנִים אֵלּוּ בִשְׁנֵי אַבְטִיחִים אֵלּוּ
אוֹכֵל כְּדָרְכוֹ וּפְטוּר מִפְּנֵי שֶׁקֵּנָה בְּמַחְבֵּר לַקֶּרֶקַע:

ז השוכר את הפועל לַקְצוֹת עֲמוֹ בַּתָּאֲנִים אָמַר לוֹ עַל
מִנַּת שְׁאוּכֵל תָּאֲנִים אוֹכֵל וּפְטוּר עַל מִנַּת שְׁאוּכֵל אֲנִי
(וּבְנֵי בֵיתִי) אוֹ שִׁיאֲכַל בְּנֵי בִשְׁכָרִי הוּא אוֹכֵל וּפְטוּר
וּבְנֵי אוֹכֵל וְחַיִּיב עַל מִנַּת שְׁאוּכֵל בְּשַׁעַת הַקְצִיעָה

ולאחר הקציעה · בשעת הקציעה אוכל ופטור · ולאחר
הקציעה אוכל וחייב · שאינו אוכל מן התורה (חייב) · זה
הכלל האוכל מן התורה פטור · ושאינו אוכל מן התורה
חייב:

היה עושה בלבסים לא יאכל בבנות שבע · בבנות שבע
לא יאכל בלבסים · אבל מונע הוא את עצמו עד שמגיע
למקום היפות ואוכל · המחליף עם חבירו זה לאכול וזה
לאכול · זה לקצות וזה לקצות · זה לאכול וזה לקצות
חייב · רבי יהודה אומר המחליף לאכול חייב · ולקצות
פטור:

פרק ג

המעביר תאנים בחצירו לקצות · בגניו ובגני ביתו
אוכלין ופטורין · הפועלים שעמו · בזמן שאין
להם עליו מזונות אוכלין ופטורין · אבל אם יש להם עליו
מזונות · הרי אלו לא יאכלו:

המוציא פועליו לשדה · בזמן שאין להם עליו מזונות
אוכלין ופטורין · ואם יש להם עליו מזונות אוכלים אחת
אחת מן התאנה · אבל לא מן הסל ולא מן הקפה ולא
מן המקצה:

השוכר את הפועל לעשות ביותים · אמר לו על מנת
לאכול יותים · אוכל אחד אחד פטור · ואם צרף חייב ·

לִנְכֹשׁ בַּבָּצָלִים · אָמַר לוֹ עַל מִנֵּת לֶאֱכֹל יֵרֶק · מִקְרִטִם
עָלָה עָלָה וְאוֹכֵל · וְאִם צָרָף חַיִּיב:

ד' מִצָּא קְצִיצוֹת בַּדֶּרֶךְ · אֲפִילוּ בְּצֵד שְׂדֵה קְצִיצוֹת · וְכֵן
תְּאֵנָה שֶׁהִיא נוֹטָה עַל הַדֶּרֶךְ וּמִצָּא תַּחְתֶּיהָ תְּאֵנִים ·
מוֹתְרוֹת מִשּׁוּם גָּזֵל · וּפְטוּרוֹת מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת · וּבִיָּתִים
וּבְחֲרוּבִים חַיִּיבִים · מִצָּא גְרוּגְרוֹת אִם דָּרְסוּ רוֹב בְּנֵי אָדָם
חַיִּיב · וְאִם לֹא פְטוּר · מִצָּא פֶלְחִי דְּבִילָה חַיִּיב · שֶׁיִּדְוַע
שֶׁהֵם מְדַבֵּר גָּמוּר · וְהַחֲרוּבִים עַד שֶׁלֹּא כָּנְסוּ לְרֹאשׁ הַגֶּגֶג ·
מוֹרִיד מֵהֶם לְבִהְמָה פְטוּר · מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַחְזִיר אֶת
הַמוֹתֵר:

ה' אִיזוֹ הִיא חֲצֵר שֶׁהִיא חַיִּיבַת בְּמַעֲשְׂרוֹת · רַבִּי יִשְׁמַעֵאל
אוֹמֵר חֲצֵר הַצּוֹרִית שֶׁהַכֵּלִים נִשְׁמְרִים בְּתוֹכָהּ · רַבִּי
עֲקִיבָא אוֹמֵר כָּל שֶׁאֶחָד פּוֹתַח וְאֶחָד נוֹעַל פְטוּרָה ·
רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמֵר כָּל שֶׁאִין אָדָם בּוֹשׁ מִלֶּאֱכֹל בְּתוֹכָהּ
חַיִּיבַת · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר כָּל שֶׁנִּכְנַס לָהּ וְאִין אוֹמֵר לוֹ מָה
אַתָּה מְבַקֵּשׁ פְטוּרָה · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת זֶה
לְפָנִים מִזֶּה הַפְּנִימִית חַיִּיבַת וְהַחִיצוֹנָה פְטוּרָה:

ו' הַגְּגוֹת פְטוּרִין אֵף עַל פִּי שֶׁהֵם שֶׁל חֲצֵר הַחַיִּיבַת ·
בֵּית שַׁעַר אַכְסָדְרָה וּמִרְפֶּסֶת הָרִי אֵלּוּ כְּחֲצֵר אִם חַיִּיבַת
חַיִּיבִין · וְאִם פְטוּרָה פְטוּרִים:

ז' הַצְּרִיפִים וְהַבְּרֶגְנִין וְהָאֱלֵקִיטִיּוֹת פְטוּרִין · סִכַּת גִּנּוֹסֶר
אֵף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בָּהּ רַחִים וְתִרְנַגּוּלִים פְטוּרָה · סִכַּת

הַיּוֹצְרִים הַפְּנִימִית חַיִּיבָתָּהּ וְהַחִיצוֹנָה פְּטוּרָהּ · רַבִּי יוֹסִי
 אֹמֵר כָּל שְׂאִינָה דִּירַת הַחֲמָה וְדִירַת הַגְּשָׁמִים פְּטוּרָה ·
 סֵכֶת הַחֶג בְּחֶג רַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּיב · וְחֻכָּמִים פּוֹטְרִין:

ח תֵּאֲנָה שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת בְּחֶצֶר · אוֹכֵל אַחַת אַחַת וּפְטוּר ·
 וְאִם צֶרֶף חַיִּיב · רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר אַחַת בִּימִינוֹ · וְאַחַת
 בְּשְׂמָאלוֹ · וְאַחַת בְּפִיו · עָלָה לְרֹאשָׁה מִמָּלֵא חִיקוֹ
 וְאוֹכֵל:

ט גִּפֶּן שֶׁהִיא נְטוּעָה בְּחֶצֶר נוֹטֵל אֶת כָּל הָאֶשְׁכּוֹל וְכֵן
 בְּרֵמוֹן וְכֵן בְּאַבְטִיחַ דְּבָרֵי רַבִּי טַרְפוֹן · רַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר
 מִגִּרְגֵר בְּאֶשְׁכּוֹל וּפּוֹרֵט בְּרֵמוֹן וְסוֹפֶת בְּאַבְטִיחַ · כֶּסֶּבֶר
 שֶׁהִיא זְרוּעָה בְּחֶצֶר · מְקַרְטֵם עָלָה עָלָה וְאוֹכֵל · וְאִם
 צֶרֶף חַיִּיב · הַסָּאָה וְהָאֵזוֹב וְהַקּוֹרְנִית שֶׁבְּחֶצֶר אִם הִיוּ
 נִשְׁמָרִים חַיִּיבִין:

י תֵּאֲנָה שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת בְּחֶצֶר וְנוֹטָה לַגֶּנֶה · אוֹכֵל כְּדָרְכוֹ
 פְּטוּר · עוֹמֶדֶת בַּגֶּנֶה וְנוֹטָה לְחֶצֶר אוֹכֵל אַחַת אַחַת
 פְּטוּר · וְאִם צֶרֶף חַיִּיב · עוֹמֶדֶת בְּאַרְץ וְנוֹטָה לְחוּצָה
 לְאַרְץ · בְּחוּצָה לְאַרְץ וְנוֹטָה לְאַרְץ · הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֵר
 הָעֵקֶר · וּבִבְתִּי עָרִי חוֹמָה הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֵר הָעֵקֶר · וּבְעָרֵי
 מְקֻלָּט הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֵר הַנּוֹף · וּבִירוּשָׁלַיִם הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֵר
 הַנּוֹף:

פרק ד

הַכּוֹבֵשׁ הַשּׁוֹלֵק הַמּוֹלֵחַ בְּשָׂדֶה חַיִּיב • הַמְכַמֵּן בְּאֶדְמָה
פָּטוּר • הַמְטִיבֵל בְּשָׂדֶה פָּטוּר • הַפּוֹצֵעַ זֵיתִים
שֵׁיִצָא מֵהֶם הַשָּׂרֵף פָּטוּר • הַסּוֹחֵט זֵיתִים עַל בְּשָׂרוֹ
פָּטוּר • וְאִם סָחַט וְנָתַן לְתוֹךְ יָדוֹ חַיִּיב • הַמְקַפֵּא לַתְּבָשִׁיל
פָּטוּר • לְקַדְרָה חַיִּיב מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּבוֹר קָטָן:

ב תְּנוּקוֹת שֶׁטִּמְנּוּ תְּאֵנִים לְשַׁבַּת וְשִׁכְחוּ לַעֲשׂוֹן • לֹא
יֵאָכְלוּ לְמוֹצָאֵי שַׁבַּת עַד שֶׁיַּעֲשׂוּ • כֻּלְּפֶלֶת הַשַּׁבַּת בֵּית
שִׁמְאִי פוֹטְרִין • וּבֵית הֵלֵל מְחַיִּיבִין • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר
אִף הַלּוֹקֵט אֶת הַכֻּלְפָּה לְשִׁלּוּחַ לַחֲבִירוֹ לֹא יֵאָכֵל עַד
שִׁיעָשׂוֹ:

ג הַנוֹטֵל זֵיתִים מִן הַמַּעֲטָן טוֹבֵל אֶחָד אֶחָד בְּמִלַּח וְאוֹכֵל •
אִם מָלַח וְנָתַן לְפָנָיו חַיִּיב • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מִן הַמַּעֲטָן
הַטָּהוֹר חַיִּיב • וּמִן הַטָּמֵא פָּטוּר • מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַחֲזִיר אֶת
הַמּוֹתֵר:

ד שׁוֹתֵין עַל הַגֶּת בֵּין עַל הַחֲמִין בֵּין עַל הַצּוֹנֵן פָּטוּר דְּבָרֵי
רַבִּי מֵאִיר • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צְדוֹק מְחַיִּיב • וְחֻכְמִים
אוֹמְרִים עַל הַחֲמִין חַיִּיב • וְעַל הַצּוֹנֵן פָּטוּר:

ה הַמְקַלֵּף שְׁעוּרִים מְקַלֵּף אַחַת אַחַת וְאוֹכֵל • וְאִם קִלֵּף
וְנָתַן לְתוֹךְ יָדוֹ חַיִּיב • הַמּוֹלִיל מְלִילוֹת שֶׁל חֲטִים מְנַפֵּחַ
מִיָּד לְיָד וְאוֹכֵל • וְאִם נָפַח וְנָתַן לְתוֹךְ חִיקוֹ חַיִּיב • כְּסָבֵר

שְׁזָרְעָה לְזָרַע · יִרְקָה פָּטוּר · זָרְעָה לִירֵק מִתַּעֲשֶׂרֶת זָרַע
וִירֵק · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר הַשֶּׁבֶת מִתַּעֲשֶׂרֶת זָרַע וִירֵק
וְזִירִין · וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים אֵינוֹ מִתַּעֲשֶׂר זָרַע וִירֵק · אֲלָא
הַשְּׁחָלִים וְהַגְרָגִיר בְּלִבָּד:

י רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר תִּימְרוֹת שֶׁל תִּלְתָּן וְשֶׁל חֲרָדֵל וְשֶׁל
פּוֹל הַלֶּבֶן חִיבוֹת בְּמַעֲשֶׂר · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר הַצֶּלֶף
מִתַּעֲשֶׂר תִּימְרוֹת וְאַבְיוֹנוֹת וְקַפָּרֶס · רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר
אֵין מִתַּעֲשֶׂר אֲלָא אַבְיוֹנוֹת מִפְּנֵי שֶׁהֵן פְּרִי:

פרק ה

הָעוֹקֵר שְׁתָּלִים מִתּוֹךְ שָׁלוּ וְנוֹטֵעַ לְתוֹךְ שָׁלוּ פָּטוּר ·
לָקַח בְּמַחְבֵּר לְקַרְקַע פָּטוּר · לָקַט לְשִׁלּוֹחַ
לְחִבְרֵי פָּטוּר · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר אִם יֵשׁ כִּיּוֹצֵא
בָּהֶם נִמְכָּרִים בְּשׁוֹק הָרִי אֵלּוּ חִיבִין:

ב הָעוֹקֵר לְפֶת וְצִנּוֹנוֹת מִתּוֹךְ שָׁלוּ וְנוֹטֵעַ לְתוֹךְ שָׁלוּ לְזָרַע
חִיִּיב · מִפְּנֵי שֶׁהוּא גֶרֶן · בְּצָלִים מְשֻׁהָרִישׁוֹ בְּעֵלְיָה
טְהָרוּ מִלְטָמָא · נִפְלָה עֲלֵיהֶם מְפֹלֶת וְהֵם מְגוּלִים · הָרִי
אֵלּוּ כְּנוֹטְעִים בְּשָׂדֶה:

ג לֹא יִמְכּוֹר אָדָם אֶת פִּירוֹתָיו מִשָּׂבָא לְעוֹנֶת הַמַּעֲשֹׂרוֹת
לְמִי שֶׁאֵינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשֹׂרוֹת · וְלֹא בִשְׂבִיעִית לְמִי
שֶׁהוּא חָשׁוּד עַל הַשְּׂבִיעִית · וְאִם בָּכְרוּ נוֹטֵל הַבְּכוּרוֹת
וּמוֹכֵר אֶת הַשָּׂאָר:

ד לא ימכור אדם את תבגו ואת גפתו ואת זגיו למי שאינו נאמן על המעשרות להוציא מהן משקין . ואם הוציא חייב במעשרות ופטור מן התרומה . שהתורם . בלבו על הקטועים . על הצדדים . ועל מה שבתוך התבן :

ה הלוקח שדה ירק בסוריא אם עד שלא בא לעונת המעשרות חייב . ומשבא לעונת המעשרות פטור . ולוקט בדרך ויהולך . רבי יהודה אומר אף ישבור פועלים וילקוט . אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בזמן שקנה קרקע . אבל בזמן שלא קנה קרקע אם עד שלא בא לעונת המעשרות פטור . רבי אומר אף לפי חשבון :

ו המתמד ונתן מים במדה . ומצא כדי מדתו . פטור . רבי יהודה מחייב . מצא יותר על כדי מדתו מוציא עליו ממקום אחר לפי חשבון :

ז חורי הנמלים שלנו בצד הערימה החייבת . הרי אלו חייבים . שידוע שמדבר הגמור היו גוררין כל הלילה :

ח שום בעל בכי . ובצל של רכפא . וגריסין הקילקין . והעדשים המצריות . רבי מאיר אומר אף הקרקס . רבי יוסי אומר אף הקטנים פטורים מן המעשרות ונלקחין מכל אדם בשביעית . זרע לוף העליון . זרע כרשים . זרע בצלים . זרע לפת וצנונות . ושאר זרעוני גנה שאינן נאכלים . פטורים מן המעשרות ונלקחין מכל

אָדָם בְּשִׁבְעִית · שָׂאף עַל פִּי שְׂאֲבִיהֶן תְּרוּמָה הָרִי אֵלוֹ
יֵאָכְלוּ: סליק

מסכת מעשר שני

פרק א

מַעֲשֵׂר שְׁנִי אֵין מוֹכְרִין אוֹתוֹ • וְאֵין מְמַשְׁכְּנִין אוֹתוֹ •
וְאֵין מַחְלִיפִין אוֹתוֹ וְלֹא שׁוֹקְלִין כְּנֶגְדּוֹ וְלֹא יֹאמַר
אָדָם לַחֲבִירוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הִילָךְ יֵין וְתַן לִי שְׁמֶן • וְכֵן שָׂאָר
כָּל הַפִּירוֹת • אֲבָל נוֹתְנִין זֶה לָזֶה מִתְּנַת חֲנָם:

בַּ מַעֲשֵׂר בְּהֶמָּה אֵין מוֹכְרִין אוֹתוֹ תָּמִים חֵי • וְלֹא בֶעַל
מוֹם חֵי וְשָׁחוּט • וְאֵין מְקַדְּשִׁין בּוֹ אֶת הָאִשָּׁה • הַבְּכוֹר
מוֹכְרִים אוֹתוֹ תָּמִים חֵי • וּבֶעַל מוֹם חֵי וְשָׁחוּט • וּמְקַדְּשִׁין
בּוֹ אֶת הָאִשָּׁה • אֵין מַחְלִלִין מַעֲשֵׂר שְׁנִי עַל אֲסִימוֹן וְלֹא
עַל הַמִּטְבֵּעַ שְׁאִינוֹ יוֹצֵא • וְלֹא עַל הַמַּעוֹת שְׁאִינוֹ בִּרְשׁוֹתוֹ:

גַּ הַלּוֹקַח בְּהֶמָּה לְזִבְחֵי שְׁלָמִים אוֹ חֵיהָ לַבֶּשֶׂר תֹּאֲוָה • יֵצֵא
הָעוֹר לַחֹלִין אִף עַל פִּי שֶׁהָעוֹר מְרַבֶּה עַל הַבֶּשֶׂר • כִּדֵּי יֵין
סְתוּמוֹת מְקוֹם שֶׁדֶּרֶכְן לַמֶּכֶר סְתוּמוֹת יֵצֵא קִנְקֵן לַחֹלִין •
הָאֲגוּזִים וְהַשְּׂקָדִים יֵצְאוּ קְלִיפָהֶם לַחֹלִין • הַתֶּמֶד עַד
שֶׁלֹא הִחֲמִיץ אֵינוֹ גִּלְקַח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר • וּמִשֶּׁהִחֲמִיץ גִּלְקַח
בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר:

דַּ הַלּוֹקַח חֵיהָ לְזִבְחֵי שְׁלָמִים • בְּהֶמָּה לַבֶּשֶׂר תֹּאֲוָה • לֹא
יֵצֵא הָעוֹר לַחֹלִין • כִּדֵּי יֵין פְּתוּחוֹת אוֹ סְתוּמוֹת • מְקוֹם
שֶׁדֶּרֶכְן לַמֶּכֶר פְּתוּחוֹת • לֹא יֵצֵא קִנְקֵן לַחֹלִין • סְלֵי זֵיתִים
וְסְלֵי עֲנָבִים עִם הַכֶּלִי • לֹא יֵצְאוּ דְמֵי הַכֶּלִי לַחֹלִין:

ה' הלוקח מים ומלח ופירות המחברים לקרקע או פירות שאינן יכולין להגיע לירושלים • לא קנה מעשר • הלוקח פירות שוגג יחזרו דמים למקומן • מזיד יעלו ויאכלו במקום • ואם אין מקדש ירקבו:

י' הלוקח בהמה שוגג יחזרו דמיה למקומן • מזיד תעלה ותאכל במקום • ואם אין מקדש תקבר על ידי עורה:

י' אין לוקחין עבדים שפחות וקרקעות • ובהמה טמאה מדמי מעשר שני • ואם לקח יאכל כנגדו • אין מביאין קני זבים • וקני זבות • וקני יולדות • חטאות ואשמות מדמי מעשר שני • ואם הביא יאכל כנגדם • זה הכלל כל שהוא חוץ לאכילה ולשתיה ולסיכה מדמי מעשר שני • יאכל כנגדו:

פרק ב

מעשר שני נתן לאכילה ולשתיה ולסיכה • לאכול דבר שדרכו לאכול • (ולשתות דבר שדרכו לשתות •) ולסוד דבר שדרכו לסוד • לא יסוד יין וחמץ • אבל סד הוא את השמן • אין מפטמין שמן של מעשר שני • ואין לוקחין בדמי מעשר שני שמן מפטם • אבל מפטם הוא את היין • נפל לתוכו דבש ותבלין והשביחו • השבח לפי חשבון • דגים שנתבשלו עם הקפלוטות של מעשר שני והשביחו • השבח לפי חשבון • עסה של מעשר שני שאפאה והשביחה השבח לשני • זה הכלל

כָּל שֶׁשֶׁבַחֵהוּ נִכְרֹ . הַשֶּׁבַח לְפִי חֶשְׁבֹּן וְכָל שְׂאִין שֶׁבַחֵהוּ
נִכְרֹ הַשֶּׁבַח לְשָׁנִי:

ב רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אֵין סָכִין שְׁמֹן שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנִי
בִּירוּשָׁלַיִם וְחֻכָּמִים מַתִּירִין . אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי שְׁמַעוֹן אִם
הֵקֵל בַּתְּרוּמָה חֲמוּרָה . לֹא נִקַּל בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי הֵקֵל . אָמַר
לָהֶם מָה לֹא אִם הֵקֵל בַּתְּרוּמָה הַחֲמוּרָה מְקוֹם שֶׁהֵקֵל
בַּכֶּרְשִׁינִים וּבַתְּלָתָן . נִקַּל בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי הֵקֵל מְקוֹם שֶׁלֹּא
הֵקֵל בַּכֶּרְשִׁינִים וּבַתְּלָתָן:

ג תְּלָתָן שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנִי תֹאכַל צִמְחוֹנִים . וְשֶׁל תְּרוּמָה .
בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים כָּל מַעֲשִׂיָּה בְּטָהֳרָה חוּץ מִחִפְּתָהּ .
וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים כָּל מַעֲשִׂיָּה בְּטוֹמְאָה חוּץ מִשְׂרִיתָהּ:

ד כֶּרְשִׁינֵי מַעֲשֵׂר שְׁנִי יֹאכְלוּ צִמְחוֹנִים . וְנִכְנָסִין לִירוּשָׁלַיִם
וְיוֹצְאִין . נִטְמְאוּ . רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר יִתְחַלְקוּ לְעֶסוֹת
וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים יִפְדּוּ . וְשֶׁל תְּרוּמָה בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים
שׁוֹרִין וְשָׁפִין בְּטָהֳרָה וּמֵאֲכִילִין בְּטוֹמְאָה . וּבֵית הֵלֵל
אוֹמְרִים שׁוֹרִין בְּטָהֳרָה וְשָׁפִין וּמֵאֲכִילִין בְּטוֹמְאָה . שְׁמַאי
אוֹמֵר יֹאכְלוּ צָרִיד . רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר כָּל מַעֲשִׂיָּה
בְּטוֹמְאָה:

ה מַעֲוֹת חוּלִין . וּמַעֲוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי שֶׁנִּתְפָּזְרוּ . מָה שֶׁלָּקַט
לָקַט לְמַעֲשֵׂר שְׁנִי עַד שִׁישָׁלִים . וְהַשָּׂאָר חוּלִין . אִם בָּלָל
וְחָפַן לְפִי חֶשְׁבֹּן . זֶה הַכֹּל הַמִּתְלַקְטִים לְמַעֲשֵׂר שְׁנִי .
וְהַנִּבְלָלִין לְפִי חֶשְׁבֹּן:

י סלע של מעשר שני ושל חולין שנתערבו. מביא בסלע מעות ואומר סלע של מעשר שני בכל מקום שהיא. מחללת על המעות האלו. ובזר את היפה שבהן ומחללן עליה. מפני שאמרו מחללין כסף על נחשת מדוחק. ולא שיתקיים כן אלא חוזר ומחללם על הכסף:

י' בית שמאי אומרים לא יעשה אדם את סלעיו דינרי זהב. ובית הלל מתירין. אמר רבי עקיבא אני עשיתי לרבן גמליאל ולרבי יהושע את כסף דינרי זהב:

ח הפורט סלע ממעות מעשר שני. בית שמאי אומרים בכל הסלע מעות. ובית הלל אומרים בשקל כסף ובשקל מעות. רבי מאיר אומר אין מחללין כסף ופירות על הכסף וחכמים מתירין:

ט הפורט סלע של מעשר שני בירושלים. בית שמאי אומרים בכל הסלע מעות. ובית הלל אומרים בשקל כסף ובשקל מעות. הדגים לפני חכמים אומרים. בשלשה דינרים כסף ובדינר מעות. רבי עקיבא אומר בשלשה דינרים כסף (וברביעית כסף.) וברביעית מעות. רבי טרפון אומר ארבעה אספרי כסף. שמאי אומר יניחנה בחנות ויאכל כנגדה:

׳ מִי שֶׁהָיוּ מִקְצֵת בְּנֵי טִמְאִין • וּמִקְצֵתן טְהוֹרִין • מְנִיחַ אֶת
הַסֵּלַע וְאוֹמֵר • מָה שֶׁהִטְהוֹרִים שׁוֹתִים • סֵלַע זֶה מִחֻלָּלֶת
עָלָיו • נִמְצְאוּ טְהוֹרִים וְטִמְאִין שׁוֹתִין מִכַּד אֶחָד:

פרק ג

לֹא יֹאמֶר אָדָם לַחֲבִירוֹ • הֵעַל אֶת הַפִּירוֹת הָאֵלוֹ
לִירוּשָׁלַיִם לַחֲלֹק • אֶלֹא אוֹמֵר לוֹ הָעַלְם שְׁנֹאכְלִם
וְנִשְׁתֵּם בִּירוּשָׁלַיִם • אֲבָל נוֹתְנִים זֶה לָזֶה מִתְּנַת חֲנָם:

בִּי אֵין לֹקַחִין תְּרוּמָה בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר • מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִמַּעַט
בְּאַכִּילָתוֹ • וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מִתִּיר • אָמַר לָהֶם רַבִּי שִׁמְעוֹן מָה
אִם הֵקֵל בְּזִבְחֵי שְׁלָמִים • שֶׁהוּא מְבִיאֵן לַיָּד פֶּגוּל וְנוֹתֵר
וְטִמָּא • לֹא נִקַּל בְּתְרוּמָה אָמְרוּ לוֹ מָה אִם הֵקֵל בְּזִבְחֵי
שְׁלָמִים שֶׁהֵן מוֹתְרִין לְזָרִים • נִקַּל בְּתְרוּמָה שֶׁהִיא אֲסוּרָה
לְזָרִים:

גִּמִּי שֶׁהָיוּ לוֹ מַעוֹת בִּירוּשָׁלַיִם וְצָרִיף לוֹ • וְלַחֲבִירוֹ פִּירוֹת •
אוֹמֵר לַחֲבִירוֹ הֲרִי הַמַּעוֹת הָאֵלוֹ מִחֻלָּלִים עַל פִּירוֹתֶיךָ •
נִמְצָא זֶה אוֹכֵל פִּירוֹתָיו בְּטָהֳרָה • וְהֵלֵךְ עוֹשֶׂה צָרְכוֹ
בְּמַעוֹתָיו • וְלֹא יֹאמֶר כֵּן לָעַם הָאָרֶץ אֶלֹא בְדִמְאִי:

דִּפִּירוֹת בִּירוּשָׁלַיִם וּמַעוֹת בְּמִדְיָנָה • אוֹמֵר הֲרִי הַמַּעוֹת
הָהֵם מִחֻלָּלִין עַל פִּירוֹת הָאֵלוֹ • מַעוֹת בִּירוּשָׁלַיִם וּפִירוֹת
בְּמִדְיָנָה • אוֹמֵר הֲרִי הַמַּעוֹת הָאֵלוֹ מִחֻלָּלִין עַל פִּירוֹת
הָהֵם • וּבִלְבַד שִׁיעֲלוּ הַפִּירוֹת וַיֵּאכְלוּ בִירוּשָׁלַיִם:

ה' מעות נכנסות לירושלים ויוצאות · ופירות נכנסין ואין
יוצאים · רבן שמעון בן גמליאל אומר אף הפירות נכנסין
ויוצאין:

י' פירות שנגמרה מלאכתן · ועברו בתוך ירושלים ·
יחזור מעשר שני שלהם ויאכל בירושלים · ושלל נגמרה
מלאכתן · סלי ענבים לגת · וסלי תאנים למוקצה ·
בית שמאי אומרים יחזור מעשר שני שלהם ויאכל
בירושלים · ובית הלל אומרים יפדה ויאכל בכל מקום ·
רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי יוסי לא נחלקו
בית שמאי ובית הלל · על פירות שלל נגמרה מלאכתן
שיפדה מעשר שני שלהם ויאכל בכל מקום · ועל
מה נחלקו על פירות שנגמרה מלאכתן · שבית שמאי
אומרים יחזור מעשר שני שלהם ויאכל בירושלים · ובית
הלל אומרים יפדה ויאכל בכל מקום · והדמאי נכנס
ויוצא ונפדה:

י' אילן שהוא עומד בפנים ונוטה לחוץ · או עומד בחוץ
ונוטה לפנים · מכנגד החומה ולפנים כלפנים · מכנגד
החומה ולחוץ כלחוץ · בתי הבדים שפתחיהן לפנים
וחללן לחוץ · או שפתחיהן לחוץ וחללן לפנים · בית
שמאי אומרים הכל כלפנים · ובית הלל אומרים מכנגד
החומה ולפנים כלפנים · מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ:

ח הלשכות בְּנוֹיּוֹת בְּקֹדֶשׁ וּפְתוּחוֹת לַחֹלֶל · תּוֹכֵן חוֹל
וְגִגְוֹתֵיהֶן קֹדֶשׁ · בְּנוֹיּוֹת בַּחוּל וּפְתוּחוֹת לְקֹדֶשׁ · תּוֹכֵן
קֹדֶשׁ וְגִגְוֹתֵיהֶן חוֹל · בְּנוֹיּוֹת בְּקֹדֶשׁ וּבַחוּל · וּפְתוּחוֹת
לְקֹדֶשׁ וְלַחוּל · תּוֹכֵן וְגִגְוֹתֵיהֶן מִכְּנֶגֶד הַקֹּדֶשׁ וְלְקֹדֶשׁ
קֹדֶשׁ · מִכְּנֶגֶד הַחוּל וְלַחוּל חוֹל:

ט מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שָׁנִים לִירוּשָׁלַיִם וְנִטְמָא · בֵּין שְׁנֵי שָׁנִים בָּאֵב
הַטּוֹמְאָה · בֵּין שְׁנֵי שָׁנִים בְּוֹלֵד הַטּוֹמְאָה · בֵּין בְּפָנִים בֵּין
בַּחוּץ · בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים הֵכָל יִפְדָּה וַיֵּאָכֵל בְּפָנִים ·
חוּץ מִשְׁנֵי שָׁנִים בָּאֵב הַטּוֹמְאָה בַּחוּץ · וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים
הֵכָל יִפְדָּה וַיֵּאָכֵל בַּחוּץ · חוּץ מִשְׁנֵי שָׁנִים בְּוֹלֵד הַטּוֹמְאָה
בְּפָנִים:

י הַלְקוּחַ בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שָׁנִים בָּאֵב · יִפְדָּה · רַבִּי יְהוּדָה
אוֹמֵר יִקְבֹּר · אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי יְהוּדָה · מָה אִם מַעֲשֵׂר שְׁנֵי
עֲצָמוֹ שְׁנֵי שָׁנִים בָּאֵב · הֲרִי הוּא נִפְדָּה · הַלְקוּחַ בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר
שְׁנֵי שָׁנִים בָּאֵב · אֵינוֹ דִּין שִׁיפְדָּה · אָמַר לָהֶם לֹא · אִם
אָמַרְתֶּם בְּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי עֲצָמוֹ · שָׁכֵן הוּא נִפְדָּה בִּטְהוֹר
בְּרַחוּק מִקּוֹם · תֹּאמְרוּ בְּלִקְוֹחַ בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שָׁנִים נִפְדָּה
בִּטְהוֹר בְּרַחוּק מִקּוֹם:

יא צָבִי שֶׁלְקָחוֹ בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר וּמֵת · יִקְבֹּר עַל יְדֵי עוֹרוֹ ·
רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר יִפְדָּה · לְקָחוֹ חֵי וּשְׁחִטּוּ · וְנִטְמָא ·
יִפְדָּה · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר יִקְבֹּר · לְקָחוֹ שְׁחוּט וְנִטְמָא הֲרִי
הוּא כְּפִירוֹת:

^{יב} הַמְשָׂאִיל קִנְקָנִים לְמַעַשְׂר שְׁנִי · אֶף עַל פִּי שְׁגָפָן לֹא קָנָה מַעַשֵׁר · זֶלַף לְתוֹכָן סֶתֶם · עַד שֶׁלֹּא גָפָן לֹא קָנָה מַעַשֵׁר · מִשְׁגָּפָן קָנָה מַעַשֵׁר · עַד שֶׁלֹּא גָפָן עוֹלוֹת בְּאַחַד וּמֵאָה · וּמִשְׁגָּפָן מְקֻדְשׁוֹת בְּכָל שָׁהֵן · עַד שֶׁלֹּא גָפָן תוֹרֵם מֵאַחַת עַל הַכֹּל · וּמִשְׁגָּפָן תוֹרֵם מִכָּל אַחַת וְאַחַת:

^{יג} בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים מִפְּתַח וּמִעֶרְהָ לַגֶּת · וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים מִפְּתַח וְאִינוּ צָרִיךְ לַעֲרוֹת · בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּמָקוֹם שֶׁדִּרְכָן לְמִכּוּר סְתוּמוֹת · אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁדִּרְכָן לְמִכּוּר פְּתוּחוֹת · לֹא יֵצֵא קִנְקָן לְחוּלִין · אֲבָל אִם רָצָה לְהַחֲמִיר עַל עֲצָמוֹ לְמִכּוּר בְּמִדָּה יֵצֵא קִנְקָן לְחוּלִין · רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אֶף הָאוֹמֵר לְחַבֵּירוֹ · חֲבִית זוֹ אֲנִי מוֹכֵר לָךְ · חוּץ מִקִּנְקָנִים · יֵצֵא קִנְקָן לְחוּלִין:

פרק ד

הַמוֹלִיךְ פִּירוֹת מַעַשֵׁר שְׁנִי מִמָּקוֹם הַיָּקָר לְמָקוֹם הַזּוֹל · אוֹ מִמָּקוֹם הַזּוֹל לְמָקוֹם הַיָּקָר · פּוֹדְהוּ כְּשֶׁעָר מְקוֹמוֹ · הַמְבִּיא פִּירוֹת מִן הַגֶּרֶן לָעִיר · וְכַדִּי יֵין מִן הַגֶּת לָעִיר · הֵשִׁיבָה לְשְׁנֵי · וַיֵּצִיאוֹת מִבֵּיתוֹ:

^כ פּוֹדִין מַעַשֵׁר שְׁנִי כְּשֶׁעָר הַזּוֹל · כְּמוֹת שֶׁהַחֲנוּנִי לּוֹקַח · לֹא כְּמוֹת שֶׁהוּא מוֹכֵר · כְּמוֹת שֶׁהַשְּׁלַחְנִי פּוֹרֵט וְלֹא כְּמוֹת שֶׁהוּא מִצָּרֶף · וְאִין פּוֹדִין מַעַשֵׁר שְׁנִי אֲכַסְרָה · אֶת שְׂדֵמּוֹ יְדוּעִים · יַפְדָּה עַל פִּי עַד אֶחָד · וְאֶת שְׂאִין דְּמִי

יְדוּעִים · יִפְדָּה עַל פִּי שְׁלִשָּׁה · כְּגֹזֶן הַיֵּין שְׁקָרָם · וּפִירוֹת
שֶׁהֲרָקִיבוּ · וּמַעוֹת שֶׁהֲחִלְיָאוּ:

ג בַּעַל הַבֵּית אוֹמֵר בְּסֻלַּע וְאַחֲרָיו אוֹמֵר בְּסֻלַּע · בַּעַל
הַבֵּית קוֹדֵם · מִפְּנֵי שֶׁהוּא מוֹסִיף חֲמֵשׁ · בַּעַל הַבֵּית אוֹמֵר
בְּסֻלַּע · וְאַחֲרָיו אוֹמֵר בְּסֻלַּע וְאַיֶּסֶר · אֶת שֵׁל סֻלַּע וְאַיֶּסֶר
קוֹדֵם · מִפְּנֵי שֶׁהוּא מוֹסִיף עַל הַקֶּרֶן · הַפֹּדֶה מֵעֵשֶׂר שְׁנֵי
שָׁלוֹשׁ · מוֹסִיף עָלָיו חֲמִישִׁית · בֵּין שֶׁהוּא שָׁלוֹשׁ · וּבֵין שְׁנֵתָן
לֹא בַּמִּתְּנָה:

ד מַעֲרִימִין עַל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי · בִּיצֵד אוֹמֵר אָדָם לִבְנוֹ וּלְבֵיתוֹ
הַגְּדוֹלִים · לְעַבְדּוֹ וּלְשִׁפְחָתוֹ הָעֶבְרִים · הִילָךְ מַעוֹת אֵלּוּ
וּפְדָה לָךְ מֵעֵשֶׂר שְׁנֵי זֶה · אֲבָל לֹא יֹאמֵר כֵּן לִבְנוֹ וּלְבֵיתוֹ
הַקְּטָנִים לְעַבְדּוֹ וּלְשִׁפְחָתוֹ הַכְּנַעֲנִים · מִפְּנֵי שֶׁיֵּדֶן בִּידּוֹ:

ה הִיא עוֹמֵד בַּגּוֹרֶן · וְאֵין בִּידּוֹ מַעוֹת · אוֹמֵר לְחִבְרֵי הָרִי
הַפְּרוֹת הָאֵלּוּ נְתוּנִים לָךְ בַּמִּתְּנָה · חוֹזֵר וְאוֹמֵר הִיא אֵלּוּ
מִחֻלְלִין עַל מַעוֹת שְׁבִיבִית:

ו מִשְׁךְ מִמֶּנּוּ מֵעֵשֶׂר בְּסֻלַּע · וְלֹא הִסְפִּיק לְפָדוֹתוֹ עַד
שֶׁעָמַד בְּשִׁתִּים · נוֹתֵן לוֹ סֻלַּע וּמִשְׁתַּכֵּר בְּסֻלַּע · וּמֵעֵשֶׂר
שְׁנֵי שָׁלוֹשׁ · מִשְׁךְ מִמֶּנּוּ מֵעֵשֶׂר בְּשִׁתִּים · וְלֹא הִסְפִּיק
לְפָדוֹתוֹ עַד שֶׁעָמַד בְּסֻלַּע · נוֹתֵן לוֹ סֻלַּע מִחֻלְלִין · וְסֻלַּע
שֶׁל מֵעֵשֶׂר שְׁנֵי שָׁלוֹשׁ · אִם הִיא עִם הָאָרֶץ · נוֹתֵן לוֹ
מִדָּמָא:

י' הפודה מעשר שני ולא קרא שם רבי יוסי אומר
 דין רבי יהודה אומר צריך לפרש היה מדבר עם
 האשה על עסקי גטה וקדושיה ונתן לה גטה וקדושיה
 ולא פירש רבי יוסי אומר דין רבי יהודה אומר צריך
 לפרש:

ח' המניח איסר ואכל עליו חציו והלך למקום אחר
 והרי הוא יוצא בפונדיון אוכל עליו עוד איסר המניח
 פונדיון ואכל עליו חציו והלך למקום אחר והרי הוא
 יוצא באיסר אוכל עליו עוד פלג המניח איסר של
 מעשר שני אוכל עליו אחד עשר באיסר ואחד ממאה
 באיסר בית שמאי אומרים הכל עשרה ובית הלל
 אומרים בודאי אחד עשר ובדמאי עשרה:

ט' כל המעות הנמצאים הרי אלו חולין אפילו דינר זהב
 עם הפסך ועם המעות מצא בתוכן חרס וכתוב עליו
 מעשר הרי זה מעשר:

' המוצא כלי וכתוב עליו קרבן רבי יהודה אומר אם
 היה של חרס הוא חולין ומה שבתוכו קרבן ואם היה
 של מתכת הוא קרבן ומה שבתוכו חולין אמרו לו
 אין דרך בני אדם להיות כונסין חולין לקרבן:

א' המוצא כלי וכתוב עליו ק' קרבן מ' מעשר ד'
 דמאי ט' טבל ת' תרומה שבשעת ספנה היו כותבין
 ת' תחת תרומה רבי יוסי אומר כלם שמות בני אדם

הם · אמר רבי יוסי אפילו מצא חבית והיא מליאה פירות · וכתוב עליה תרומה הרי אלו חולין · שאני אומר אשתקד היתה מלאה פירות תרומה ופנה:

י"ב האומר לבגו מעשר שני בזוית זו · ומצא בזוית אחרת · הרי אלו חולין · היה שם מנה ומצא מאתים · השאר חולין · מאתים ומצא מנה · הכל מעשר:

פרק ה

כרם רבעי · מצינין אותו בקוזוזות אדמה · ושל ערלה בחרסית · ושל קברות בפסיד וממחה ושופך · אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בשביעית · והצנועים מניחין את המעות · ואומרים כל הנלקט מזה יהא מחלל על המעות האלו:

י"ג כרם רבעי · היה עולה לירושלים מהלך יום אחד לכל צד · ואיזו היא תחומה · אילת מן הדרום · ועקרבת מן הצפון · לוד מן המערב · והירדן מן המזרח · ומשרבו הפירות התקינו שיהא נפדה סמוך לחומה · ותנאי היה הדבר שאימתי שירצו יחזור הדבר לכמות שהיה · רבי יוסי אומר משחרב בית המקדש היה התנאי הזה · ותנאי היה אימתי שיבנה בית המקדש · יחזור הדבר לכמות שהיה:

א כָּרֶם רָבְעִי בֵּית שְׁמָאִי אוֹמְרִים אֵין לוֹ חֲמֵשׁ וְאֵין לוֹ
בִּיעוּר . וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים יֵשׁ לוֹ . בֵּית שְׁמָאִי אוֹמְרִים יֵשׁ
לוֹ פֶּרֶט . וְיֵשׁ לוֹ עוֹלָלוֹת . וְהַעֲנִיִּים פּוֹדִין לְעֶצְמָן . וּבֵית
הֵלֵל אוֹמְרִים כֻּלּוֹ לָגַת:

ד כִּי־צֶד פּוֹדִין נָטַע רָבְעִי . מַנִּיחַ אֶת הַסֵּל עַל פִּי שְׁלֹשָׁה .
וְאוֹמֵר כַּמָּה אָדָם רוֹצֶה לִפְדּוֹת לוֹ בְּסָלַע . עַל מִנַּת
לְהוֹצִיא יְצִיאֹת מִבֵּיתוֹ . וּמַנִּיחַ אֶת הַמַּעוֹת . וְאוֹמֵר כָּל
הַנִּלְקָט מִזֶּה . מַחֲלֵל עַל הַמַּעוֹת הָאֵלֶּה . בְּכַךְ וּכְךָ סֵלִים
בְּסָלַע:

ה בְּשִׁבְעִית פּוֹדְהוּ בְּשׁוּוֹיוֹ . וְאִם הָיָה הַכֹּל מוֹפָקֵר . אֵין
לוֹ אֵלָּא שֹׁכֵר לְקִיטָּה . הַפּוֹדֶה נָטַע רָבְעִי שְׁלֹו . מוֹסִיף
עָלָיו חֲמִישִׁיתוֹ . בֵּין שֶׁהוּא שְׁלֹו . וּבֵין שֶׁנֶּתַן לוֹ בַּמִּתְּנָה:

ו עֶרֶב יוֹם טוֹב הָרֵאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח . שֶׁל רְבִיעִית וְשֶׁל
שִׁבְעִית הָיָה בִּיעוּר . כִּי־צֶד (הָיָה בִּיעוּר) . נֹתְנִים תְּרוּמָה
וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר לְבָעָלִים . וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן לְבָעָלִיו .
וּמַעֲשֵׂר עֲנִי לְבָעָלִיו . וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי וְהַבְּכוּרִים . מִתְּבַעְרִים
בְּכָל מָקוֹם . רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר הַבְּכוּרִים נִתְּנִין לַכֹּהֲנִים
בְּתְרוּמָה . הַתְּבָשִׁיל בֵּית שְׁמָאִי אוֹמְרִים צָרִיד לְבָעֵר .
וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים הָרִי הוּא כַּמְבוּעֵר:

ז מִי שֶׁהָיוּ לוֹ פִּירוֹת בְּזֶמֶן הַזֶּה . וְהִגִּיעָה שַׁעַת הַבִּיעוּר .
בֵּית שְׁמָאִי אוֹמְרִים צָרִיד לְחַלֵּל עַל הַכֶּסֶף . וּבֵית הֵלֵל
אוֹמְרִים אֶחָד שֶׁהֵן כֶּסֶף וְאֶחָד שֶׁהֵן פִּירוֹת:

ח אמר רבי יהודה בראשונה היו שולחין אצל בעלי בתים שבמדינות מהרו והתקינו את פירותיכם עד שלא הגיע שעת הביעור עד שבא רבי עקיבא ולמד שכל הפירות שלא באו לעונת המעשרות פטורים מן הביעור:

ט מי שהיו פירותיו רחוקים ממנו צריך לקרות להם שם מעשה ברבן גמליאל והזקנים שהיו באין בספינה אמר רבן גמליאל עשור שאני עתיד למוד נתון ליהושע ומקומו משכר לו עשור אחר שאני עתיד למוד נתון לעקיבא בן יוסף שיזכה בו לעניים ומקומו משכר לו אמר רבי יהושע עשור שאני עתיד למוד נתון לאלעזר בן עזריה ומקומו משכר לו ונתקבלו זה מזה שִׁכָּר:

י במנחה ביום טוב האחרון היו מתנדין כיצד היה הודוי בערתי הקדש מן הבית זה מעשר שני ונטע רבעי נתתיו ללוי זה מעשר לוי וגם נתתיו זו תרומה ותרומת מעשר לגר ליתום ולאלמנה זה מעשר עני הלקט והשכחה והפאה אף על פי שאינן מעבדין את הודוי מן הבית זו חלה:

יא בכל מצותך אשר צויתני הא אם הקדים מעשר שני לראשון אינו יכול להתודות לא עברתי ממצותיך לא הפרשתי ממין על שאינו מינו ולא מן התלוש על

המחבר · ולא מן המחבר על התלוש · ולא מן החדש
על הישן · ולא מן הישן על החדש · ולא שכחתי · ולא
שכחתי מלברך · ומלהזכיר שמך עליו:

^{יב} לא אכלתי באני ממנו · הא אם אכלו באנינות אינו
יכול להתודות · ולא בערתי ממנו בטמא · הא אם
הפרישו בטומאה אינו יכול להתודות · ולא נתתי ממנו
למת · לא לקחתי ממנו ארון ותכריכים למת · ולא נתתיו
לאוננים אחרים · שמעתי בקול יי אלהי · הביאתיו לבית
הבחירה · עשיתי ככל אשר צויתני · שמחתי ושמחתי
בו:

^{יג} השקיפה ממעון קדשך מן השמים · עשינו מה שצויתך
עלינו · אף אתה עשה מה שהבטחתנו · השקיפה ממעון
קדשך מן השמים · וברך את עמך את ישראל בבנים
ובבנות · ואת האדמה אשר נתתה לנו בטל ובמטר
ובולדות בהמה · כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת
חלב ודבש · כדי שתתן טעם בפירות:

^{יד} מכאן אמרו ישראל וממזרים מתנודים · אבל לא גרים ·
ולא עבדים משוחררים שאין להם חלק בארץ · רבי
מאיר אומר אף לא כהנים ולוויים שלא נטלו חלק בארץ ·
רבי יוסי אומר יש להם ערי מגרש:

טו יוֹחֲנָן כֹּהֵן גָּדוֹל הָעֶבֶר הַיְּהוּדִית הַמַּעֲשֵׂר • אֵף הוּא בָּטֵל
 אֶת הַמַּעֲוָרִים וְאֶת הַנּוֹקְפִים • וְעַד יָמָיו הָיָה פְּטִישׁ מִכָּה
 בִּירוּשָׁלַיִם וּבְיָמָיו אֵין אָדָם צָרִיךְ לְשֹׂאוֹל עַל הַדְּמָאִי: סליק

מסכת חלה

פרק א

חמשה דברים חייבין בחלה · החטים והשעורים ·
והכסמים · ושבולת שועל · ושיפון · הרי אלו
חייבין בחלה · ומצטרפין זה עם זה ואסורין בחדש מלפני
הפסח ומלקצור מלפני העומר · ואם השרישו קודם
לעמר העמר מתירן · ואם לאו · אסורין עד שיבא העמר
הבא:

ב האוכל מהם כזית מצה בפסח · יצא ידי חובתו · כזית
חמץ · חייב בהכרת · נתערב אחד מהם בכל המינים ·
הרי זה עובר בפסח · הנודר מן הפת ומן התבואה ·
אסור בהם (אבל הנודר מן הדגן אסור בכל המינין חוץ
מפירות האילן) דברי רבי מאיר · וחכמים אומרים הנודר
מן הדגן אינו אסור אלא מהן · וחייבין בחלה ובמעשרות:

ג אלו חייבין בחלה ופטורים מן המעשרות · הלקט
והשכחה · והפאה · וההפקר ומעשר ראשון שנטלה
תרומתו ומעשר שני · והקדש שנפדו · ומותר העמר ·
ותבואה שלא הביאה שלישי · רבי אליעזר אומר תבואה
שלא הביאה שלישי · פטורה מן החלה:

ד אלו חייבין במעשרות ופטורין מן החלה · האורז
והדוחן · והפרגים · והשומשמן · והקטניות ·

וּפְחוֹת מִחֲמֶשֶׁת רְבִיעִים בִּתְבוּאָה · הַסּוּפְגָנִין · וְהַדְּבָשָׁנִין
וְהָאֶסְקְרִיטִין · וְחֹלֶת הַמְּשֵׁרֶת וְהַמְדָּמַע פְּטוּרִין מִן הַחֲלָה:

ה' עֶסֶה שֶׁתַּחֲלֶתָה סוּפְגָנִין וְסוּפָה סוּפְגָנִין · פְּטוּרָה מִן
הַחֲלָה · תַּחֲלֶתָה עֶסֶה וְסוּפָה סוּפְגָנִין · תַּחֲלֶתָה סוּפְגָנִין ·
וְסוּפָה עֶסֶה · חֲיִיבֶת בַּחֲלָה · וְכֵן הַקִּנְבָּקָאוֹת חֲיִיבוֹת:

י' הַמַּעֲסָה בֵּית שְׁמָאִי פּוֹטְרִין · וּבֵית הַלֵּל מְחַיִּיבִין ·
הַחֲלִיטָה בֵּית שְׁמָאִי מְחַיִּיבִין · וּבֵית הַלֵּל פּוֹטְרִים · חִלוֹת
תּוֹדָה וּרְקִיקֵי נְזִיר עֲשָׂאן לְעֶצְמוֹ פְּטוּר · לְמַכּוֹר בְּשׁוּק
חֲיִיב:

י' נִחְתּוֹם שֶׁעָשָׂה שְׁאוּר לְחֶלֶק · חֲיִיב בַּחֲלָה · נָשִׁים שֶׁנִּתְּנוּ
לְנִחְתּוֹם לַעֲשׂוֹת לָהֶם שְׁאוּר · אִם אֵין בְּשָׁל אַחַת מֵהֶן
בְּשַׁעוֹר · פְּטוּרָה מִן הַחֲלָה:

ה' עֶסֶת הַכִּלְבִּים · בְּזֶמֶן שֶׁהָרוּעִים אוֹכְלִין מִמֶּנָּה חֲיִיבֶת
בַּחֲלָה · וּמַעֲרָבִין בָּהּ · וּמִשְׁתַּתְּפִין בָּהּ · וּמַבְרִכִין עָלֶיהָ ·
וּמְזַמְּנִין עָלֶיהָ · וְנַעֲשִׂית בְּיוֹם טוֹב וְיוֹצֵא בָּהּ אָדָם יָדֵי
חוּבָתוֹ בַּפֶּסַח · אִם אֵין הָרוּעִין אוֹכְלִין מִמֶּנָּה · אֵינָה
חֲיִיבֶת בַּחֲלָה · וְאֵין מַעֲרָבִין עָלֶיהָ · וְאֵין מְזַמְּנִין עָלֶיהָ
וְאֵינָה נַעֲשִׂית בְּיוֹם טוֹב וְאֵין אָדָם יוֹצֵא בָּהּ יָדֵי חוּבָתוֹ
בַּפֶּסַח · בֵּין כֶּךָּ וּבֵין כֶּךָּ מְטַמְּאָה טוֹמְאָת אוֹכְלִין:

ט' הַחֲלָה וְהַתְּרוּמָה חֲיִיבִין עָלֶיהָ מִיתָה וְחֻמֶּשׁ · וְאַסוּרִים
לְזָרִים · וְהֵם נִכְסֵי כֹהֵן · וְעוֹלִין בְּאֶחָד וּמֵאָה · וְטַעוּנִין

רְחִיצַת יָדַיִם · וְהָעֶרֶב שֶׁמֶשׁ · וְאֵין נוֹטְלִין מִן הַטְּהוֹר עַל
הַטְּמֵא · אֵלָא מִן הַמֶּקֶף · וּמִן הַדָּבָר הַגָּמוּר · הָאוֹמֵר
כָּל גִּרְנֵי תְרוּמָה · וְכָל עֲסוֹתֵי חֵלֶה · לֹא אָמַר כָּלוּם · עַד
שִׁישִׁיר מִקְצַת:

פרק ב

פִּירוֹת חוּצָה לָאָרֶץ שֶׁנִּכְנְסוּ לָאָרֶץ · חֵיִיבִים בַּחֵלֶה ·
יֵצְאוּ מִכָּאן לְשֵׁם · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּיב · וְרַבִּי
עֲקִיבָא פּוֹטֵר:

ב עֶפֶר חוּצָה לָאָרֶץ שָׁבָא בְּסַפִּינָה לָאָרֶץ · חֵיִיבֵת
בְּמַעֲשָׂרוֹת וּבְשִׁבְעִיעִית · אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֵימָתִי בְּזִמְנָא
שֶׁהַסַּפִּינָה גּוֹשְׁשֶׁת · עָסָה שְׁגִלוּשָׁה בְּמֵי פִירוֹת חֵיִיבֵת
בַּחֵלֶה וְנֶאֱכָלֶת בְּיָדַיִם מְסוּאָבוֹת:

ג הָאִשָּׁה יוֹשֶׁבֶת וְקוֹצֶה חֵלֶתָּה עֲרוּמָה · מִפְּנֵי שֶׁהִיא יְכוּלָה
לְכַסּוֹת אֶת עַצְמָהּ אֲבָל לֹא הָאִישׁ · מִי שֶׁאֵינוֹ יְכוּל לַעֲשׂוֹת
עָסָתוֹ בְּטְהֵרָה יַעֲשֶׂנָה קִבִּין · וְאֵל יַעֲשֶׂנָה בְּטִמְאָה ·
וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר יַעֲשֶׂנָה בְּטִמְאָה · וְאֵל יַעֲשֶׂנָה קִבִּים ·
שְׁכַשְׁם שֶׁהוּא קוֹרָא לְטְהוּרָה · כֵּךְ הוּא קוֹרָא לְטִמְאָה ·
לְזוֹ קוֹרָא חֵלֶה בְּשֵׁם · וּלְזוֹ קוֹרָא חֵלֶה בְּשֵׁם · אֲבָל קִבִּיִּים
אֵין לָהֶם חֵלֶק בְּשֵׁם:

י העושה עֲסָתוֹ קָבִים · וְנָגְעוּ זֶה בָּזֶה · פְּטוּרִים מִן הַחֲלָה
עַד שִׁישׁוּבוֹ · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אִף הֶרְוָדָה וְנוֹתֵן לִסֵּל ·
הַסֵּל מִצָּרְפֵּן לְחֲלָה:

ה הַמִּפְרִישׁ חֲלָתוֹ קָמַח אֵינּוּ חֲלָה · וְגִזְלֵי בֵּיד כֹּהֵן · הָעֵסָה
עֲצָמָה חֵיִיבֶת בַּחֲלָה · וְהַקָּמַח אִם יֵשׁ בּוֹ כְּשִׁיעוֹר · חֵיִיבֶת
בַּחֲלָה · וְאַסוּרָה לְזָרִים · דְּבָרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ · אָמְרוּ לוֹ
מַעֲשֵׂה וְקִפְשָׁה זָקֵן זָר · אָמַר לָהֶם אִף הוּא קִלְקַל לְעֲצָמוֹ
וְתִקֵּן לְאַחֲרִים:

י חֲמִשָּׁה רְבִיעִים קָמַח (וְעוֹד) חֵיִיבִים בַּחֲלָה · הֵם
וּשְׂאוֹרֶן וְסֶבֶן וּמֶרְסֵן חֲמִשָּׁה רְבִיעִים חֵיִיבִים · נֹטֵל מֶרְסֵן
מִתּוֹכָן · וְחִזֵּר לְתוֹכָן · הָרִי אֵלּוּ פְּטוּרִין:

י שִׁיעוֹר הַחֲלָה · אֶחָד מִעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה · הָעוֹשֶׂה
עֵסָה לְעֲצָמוֹ · וְהָעוֹשֶׂה לְמִשְׁתֵּה בָנוּ · אֶחָד מִעֲשָׂרִים
וְאַרְבָּעָה · נִחְתָּום שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לְמִכּוֹר בְּשׁוּק · וְכֵן הָאִשָּׁה
שֶׁהִיא עוֹשֶׂה לְמִכּוֹר בְּשׁוּק · אֶחָד מֵאַרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה ·
נְטִמָּאת עֲסָתָה שׁוֹנְגָת אוֹ אֲנוּסָה · אֶחָד מֵאַרְבָּעִים
וּשְׁמוֹנֶה · נְטִמָּאת מְזִידָה · אֶחָד מִעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה · כִּדִּי
שֶׁלֹא יִהְיֶה חוּטֵא נִשְׁכָּר:

ה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר נִטְלָת מִן הַטְּהוֹר עַל הַטָּמֵא · בִּיצֵד ·
עֵסָה טְהוֹרָה וְעֵסָה טָמְאָה · נוֹטֵל כִּדִּי חֲלָה מִעֵסָה שֶׁלֹא
הוֹרְמָה חֲלָתָה · וְנוֹתֵן פָּחוֹת מִכִּבִּיצָה בְּאַמְצָע כִּדִּי שִׁיטוֹל
מִן הַמֶּקֶר · וְחֲכָמִים אוֹסְרִין:

פרק ג

אוֹכְלִין עָרְאֵי מִן הָעֶסָה עַד שֶׁתִּגְלַל בְּחֹטִים ·
 וְתִטְמָטֵם בְּשִׁעוּרִים · גְּלָגְלָה בְּחֹטִים · וְטִמְטָמָה
 בְּשִׁעוּרִים · הָאוֹכֵל מִמֶּנָּה חַיִּיב מִיתָה · כִּיּוֹן שֶׁהִיא נוֹתֶנֶת
 אֶת הַמִּים · מְגַבֶּהֶת חֲלָתָהּ · וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִהְיֶה שֵׁם חֲמֻשָּׁה
 רַבִּיעִים קֶמַח:

^ב נִדְמָעָה עֲסָתָהּ · עַד שֶׁלֹּא גְלָגְלָה · פְּטוּרָה שֶׁהִמְדָּמָע
 פְּטוּר · וּמִשְׁגִּלְגָּלָה חַיִּיבָתָהּ · נוֹלֵד לָהּ סֶפֶק טוֹמְאָה ·
 עַד שֶׁלֹּא גְלָגְלָה · תַּעֲשֶׂה בְּטוֹמְאָה · וּמִשְׁגִּלְגָּלָה תַּעֲשֶׂה
 בְּטִהָרָה:

^ג הַקֹּדֵישָׁה עֲסָתָהּ עַד שֶׁלֹּא גְלָגְלָה וּפְדָאָתָהּ · חַיִּיבָתָהּ ·
 מִשְׁגִּלְגָּלָה וּפְדָאָתָהּ · חַיִּיבָתָהּ · הַקֹּדֵישָׁתָה עַד שֶׁלֹּא גְלָגְלָה
 וְגְלָגְלָה הַגִּזְבֵּר וְאַחֵר כֶּךָ פְּדָאָתָהּ · פְּטוּרָה · שֶׁבִשְׁשַׁעַת
 חוֹבָתָהּ הִיתָה פְּטוּרָה:

^ד כִּיּוֹצֵא בּוֹ · הַמְקֻדֵּשׁ פִּירוֹתָיו עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ לְעוֹנֶת
 הַמַּעֲשָׂרוֹת וּפְדָאֵן חַיִּיבִין · וּמִשְׁבָּאוֹ לְעוֹנֶת הַמַּעֲשָׂרוֹת
 חַיִּיבִין · הַקֹּדֵישׁ עַד שֶׁלֹּא נִגְמְרוּ וּגְמָרָן הַגִּזְבֵּר · וְאַחֵר
 כֶּךָ פְּדָאֵן · פְּטוּרִין · שֶׁבִשְׁשַׁעַת חוֹבָתָן הָיוּ פְּטוּרִין:

^ה נִכְרִי שֶׁנָּתַן לְיִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת לוֹ עֶסָה · פְּטוּרָה מִן
 הַחֲלָה · נִתְּנָה לוֹ בְּמַתָּנָה · עַד שֶׁלֹּא גְלָגַל חַיִּיב וּמִשְׁגִּלְגָּל

פֶּטוּר • הָעוֹשֶׂה עֶסֶה עִם הַנֶּכְרִי • אִם אֵין בְּשֵׁל יִשְׂרָאֵל
בְּשִׁיעוֹר חֻלָּה • פֶּטוּרָה מִן הַחֻלָּה:

י גֵּר שֶׁנִּתְּגִיר וְהִיתָה לוֹ עֶסֶה • נַעֲשִׂית עַד שֶׁלֹּא נִתְּגִיר
פֶּטוּר • וּמִשְׁנֵתְגִיר חֵיִיב • וְאִם סָפֵק חֵיִיב • וְאֵין חֵיִיבִין
עָלֶיהָ חֻמֶּשׁ • רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר הַכֹּל הוּלֵךְ אַחֵר הַקְרִימָה
בַּתְּנוּרָה:

י הָעוֹשֶׂה עֶסֶה מִן הַחֲטִיִּים וּמִן הָאוֹרֵז • אִם יֵשׁ בָּהּ טַעַם
דָּגָן חֵיִיבֶת בַּחֻלָּה • וְיוֹצֵא בָּהּ אָדָם יְדֵי חוֹבָתוֹ בַּפֶּסֶח •
וְאִם אֵין בָּהּ טַעַם דָּגָן • אֵינָהּ חֵיִיבֶת בַּחֻלָּה • וְאֵין אָדָם
יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבָתוֹ בַּפֶּסֶח:

ח הַנוּטֵל שְׂאוֹר מֵעֶסֶה שֶׁלֹּא הוֹרְמָה חֻלָּתָה וְנוֹתֵן לְתוֹךְ
עֶסֶה שֶׁהוֹרְמָה חֻלָּתָה • אִם יֵשׁ לוֹ פְּרִנְסָה מִמָּקוֹם אַחֵר •
מוֹצִיא לְפִי חֶשְׁבוֹן • וְאִם לֹא • מוֹצִיא חֻלָּה אַחַת עַל הַכֹּל:

ט כִּיּוֹצֵא בּוֹ • זִיתֵי מִסִּיק שֶׁנִּתְּעָרְבוּ עִם זִיתֵי נֶקוֹף • עֲנָבֵי
בָּצִיר עִם עֲנָבֵי עוֹלָלוֹת • אִם יֵשׁ לוֹ פְּרִנְסָה מִמָּקוֹם אַחֵר •
מוֹצִיא לְפִי חֶשְׁבוֹן • וְאִם לֹא • מוֹצִיא תְּרוּמָה וְתְרוּמַת
מַעֲשֵׂר לְכֹל • וְהַשָּׂאֵר מַעֲשֵׂר וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי לְפִי חֶשְׁבוֹן:

י הַנוּטֵל שְׂאוֹר מֵעֶסֶת חֲטִיִּים • וְנוֹתֵן לְתוֹךְ עֶסֶת אוֹרֵז •
אִם יֵשׁ בָּהּ טַעַם דָּגָן חֵיִיבֶת בַּחֻלָּה • וְאִם לֹא • פֶּטוּרָה •
אִם כֵּן לָמָּה אָמְרוּ הַטָּבֵל אוֹסֵר כָּל שֶׁהוּא • מִן בְּמִינוֹ •
וְשֶׁלֹּא בְּמִינוֹ בְּנוֹתֵן טַעַם:

פרק ד

שְׁתֵּי נָשִׁים שָׁעָשׂוּ שְׁנֵי קָבִים · וְנָגְעוּ זֶה בָּזֶה · אָפִילוּ הֵם
מִמֵּין אֶחָד פְּטוּרִים · וּבִזְמַן שֶׁהֵם שָׁל אִשָּׁה אַחַת ·
מִין בְּמִינוֹ חַיִּיב · וְשָׁלֹא בְּמִינוֹ פְּטוּר:

בִּאיִזָּה הוּא מִין בְּמִינוֹ · הַחֲטִים אֵינָן מִצְטָרְפוֹת עִם הַכֹּל ·
אֲלֹא עִם הַכֶּסֶּמִּים · הַשְּׁעוּרִים מִצְטָרְפוֹת עִם הַכֹּל ·
חוּץ מִן הַחֲטִים · רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר שָׂאֵר הַמִּינִים
מִצְטָרְפִּין זֶה עִם זֶה:

ג שְׁנֵי קָבִין וְקָב אוֹרֶז אוֹ קָב תְּרוּמָה בְּאֻמָּצֵע · אֵינָן
מִצְטָרְפִּין · דָּבָר שֶׁנֶּטְלָה חֲלָתוֹ בְּאֻמָּצֵע · מִצְטָרְפִּין שֶׁכָּבַר
נִתְחַיֵּיב בַּחֲלָה:

ד קָב חֲדָשׁ · וְקָב יָשֵׁן · שֶׁנִּשְׁכְּבוּ זֶה בָּזֶה · רַבִּי יִשְׁמָעֵאל
אוֹמֵר יִטּוֹל מִן הָאֻמָּצֵע · וְחֻכָּמִים אוֹסְרִים · הַנּוֹטֵל חֲלָה
מִן הַקָּב · רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר חֲלָה · וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים אֵינָהּ
חֲלָה:

ה שְׁנֵי קָבִין שֶׁנֶּטְלָה חֲלָתוֹ שֶׁל זֶה בִּפְנֵי עֲצָמוֹ · וְשֶׁל זֶה
בִּפְנֵי עֲצָמוֹ · חֲזַר וַעֲשָׂאן עֶסֶה אַחַת · רַבִּי עֲקִיבָא פּוֹטֵר ·
וְחֻכָּמִים מְחַיֵּיבִין · נִמְצָא חֲמִירוֹ קוּלוֹ:

ו נּוֹטֵל אָדָם כְּדֵי חֲלָה מֵעֶסֶה שְׁלֹא הוֹרְמָה חֲלָתָהּ
לַעֲשׂוֹתָהּ בְּטַהֲרָה · לִהְיוֹת מִפְּרִישׁ עָלֶיהָ וְהוֹלֵךְ · חֲלָתָהּ

דָּמָאֵי עַד שֶׁתִּסְרַח · שֶׁחֵלֶת דָּמָאֵי נִטְלָת מִן הַטְּהוֹר עַל
הַטָּמֵא · וְשֵׁלָא מִן הַמָּקָף:

י' יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ אֲרִיסִין לַגּוֹיִם בְּסוּרְיָא · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַחֲיִיב
פִּירוּתֵיהֶם בַּמַּעֲשָׂרוֹת וּבַשְּׂבִיעִית · וְרַבִּן גַּמְלִיאֵל פּוֹטֵר ·
רַבִּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר שְׁתֵּי חִלּוֹת בְּסוּרְיָא · וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר
אוֹמֵר חֶלֶה אַחַת · אֶחָזוּ קוּלוֹ שֶׁל רַבִּן גַּמְלִיאֵל · וְקוּלוֹ
שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר · חֲזָרוּ לְנֶהוֹג כְּדַבְּרֵי רַבִּן גַּמְלִיאֵל בְּשְׁתֵּי
דְּרָכִים:

ח" רַבִּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר שְׁלֹשׁ אֲרָצוֹת לַחֶלֶה · מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
עַד כְּזִיב חֶלֶה אַחַת · מִכְּזִיב עַד הַנֶּהָר וְעַד אֲמִנָּה שְׁתֵּי
חִלּוֹת · אַחַת לָאוֹר וְאַחַת לְכֶהֱן · שֶׁל אוֹר יֵשׁ לָהּ שִׁיעוֹר ·
וְשֶׁל כֶּהֱן אֵין לָהּ שִׁיעוֹר · מִן הַנֶּהָר וּמִן אֲמִנָּה וּלְפָנִים שְׁתֵּי
חִלּוֹת · אַחַת לָאוֹר וְאַחַת לְכֶהֱן · שֶׁל אוֹר אֵין לָהּ שִׁיעוֹר ·
וְשֶׁל כֶּהֱן יֵשׁ לָהּ שִׁיעוֹר · וְטָבּוֹל יוֹם אוֹכְלָהּ · רַבִּי יוֹסִי
אוֹמֵר אֵינּוּ צָרִיד טְבִילָה · וְאַסּוּרָה לְזָבִים וּלְזָבוֹת לְנִדּוֹת
וּלְיִזְלָדוֹת · וְנֶאֱכָלֶת עִם הַזֶּר עַל הַשְּׁלֶחָן וְנִתְּנָת לְכֹל כֶּהֱן:

ט' וְאֵלּוּ נִתְּנִין לְכֹל כֶּהֱן · הַחֲרָמִים וְהַבְּכוּרוֹת · וּפְדִיּוֹן הַבֵּן ·
וּפְדִיּוֹן פֶּטֶר חֲמוֹר · הַזְּרֹעַ וְהַלֶּחֱטִים וְהַקֶּבֶה · וְרֵאשִׁית
הַגֶּז · וְשֶׁמֶן שֶׁרָפָה · וְקֹדֶשִׁי הַמִּקְדָּשׁ · וְהַבְּכוּרִים · רַבִּי
יְהוּדָה אוֹסֵר בַּבְּכוּרִים · כְּרִשְׁיָנִי תְרוּמָה · רַבִּי עֲקִיבָא
מֵתִיר · וְחֻכָּמִים אוֹסְרִים:

' נָתַתִּי אִישׁ תְּקוּעַ הֵבִיא חֲלוֹת מִבֵּיתָר • וְלֹא קִבְּלוּ מִמֶּנּוּ •
 אֲנָשִׁי אֶלְכָּסְנִדְרִיא הֵבִיאוּ חֲלוֹתֵיהֶן מֵאֶלְכָּסְנִדְרִיא • וְלֹא
 קִבְּלוּ מֵהֶם • אֲנָשִׁי הָרַצְבוּעִים הֵבִיאוּ בִּבְוִיָּהֶם קוֹדֶם
 עֲצָרָתָא וְלֹא קִבְּלוּ מֵהֶם • מִפְּנֵי הַכְּתוּב שֶׁבַתְּוֹרָה וְחַג
 הַקֶּצִּיר בִּבְוִיָּה מַעֲשֵׂיךָ אֲשֶׁר תִּזְרַע בַּשָּׂדֶה:

" בֶּן אֲנָטִינוֹס הָעֵלָה בְּכוֹרוֹת מִבֶּבֶל וְלֹא קִבְּלוּ מִמֶּנּוּ •
 יוֹסֵף הַכֹּהֵן הֵבִיא בִּבְוִיָּה יֵין וְשֶׁמֶן • וְלֹא קִבְּלוּ מִמֶּנּוּ •
 אֲףִי הוּא הָעֵלָה אֶת בָּנָיו וּבָנֵי בֵיתוֹ • לַעֲשׂוֹת פֶּסַח קָטָן
 בִּירוּשָׁלַיִם וְהַחֲזִירוּהוּ שְׁלֹא יִקְבַּע הַדָּבָר חוֹבָה • אֲרִיסְטוֹן
 הֵבִיא בִּבְוִיָּה מֵאֶפְמִיא וְקִבְּלוּ מִמֶּנּוּ • מִפְּנֵי שֶׁאָמְרוּ הַקּוֹנֶה
 בְּסוּרִיא • כְּקוֹנֶה בַּפְּרוֹר שֶׁבִירוּשָׁלַיִם: סליק

מסכת ערלה

פרק א

הַנוֹטֵט לְסִיגָּהּ • וְלְקוֹרוֹת • פֶּטוּר מִהֶעֱרָלָה • רַבִּי יוֹסִי
אוֹמֵר אֲפִילוֹ אִמֵּר הַפְּנִימִי לְמֵאֲכָל • וְהַחִיצוֹן
לְסִיגָּהּ • הַפְּנִימִי חַיִּיב • וְהַחִיצוֹן פֶּטוּר:

ב עַת שֶׁבָּאוּ אֲבוֹתֵינוּ לָאָרֶץ • מֵצֵאוּ נְטוּעַ פֶּטוּר • נִטְעוֹ
אֶף עַל פִּי שְׁלֹא כִבְשׁוּ חַיִּיב • הַנוֹטֵט לְרַבִּים חַיִּיב • רַבִּי
יְהוּדָה פּוֹטֵר • הַנוֹטֵט בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים • וְהַנִּכְרִי שֶׁנִּטְעַ
וְהַגִּזְלָן שֶׁנִּטְעַ • וְהַנוֹטֵט בְּסִפִּינָה • וְהָעוֹלָה מֵאֲלִיו • חַיִּיב
בְּעֶרְלָה:

ג אֵילָן שֶׁנֶּעְקַר וְהִסְלַע עֲמוֹ • שֶׁטֶפּוֹ נָהַר וְהִסְלַע עֲמוֹ • אִם
יָכוֹל לַחֲיוֹת פֶּטוּר • וְאִם לֹא חַיִּיב • נֶעְקַר הִסְלַע מֵצֵדוֹ •
אוֹ שֶׁזָּעַזְעוּהוּ הַמַּחְרִישָׁה • אוֹ שֶׁזָּעַזְעוּ וְעָשָׂאוּ בַּעֲפָר אִם
יָכוֹל לַחֲיוֹת פֶּטוּר • וְאִם לֹא חַיִּיב:

ד אֵילָן שֶׁנֶּעְקַר • וְנִשְׁתַּיֵּיר בּוֹ שֶׁרֶשׁ פֶּטוּר • וְכַמָּה יֵהָא
הַשֶּׁרֶשׁ • רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר
בֶּן יְהוּדָה אִישׁ בְּרִתּוֹתָא כְּמַחֲטָא שֶׁל מִתּוּחַ:

ה אֵילָן שֶׁנֶּעְקַר וּבּוֹ בְּרִיכָה • וְהוּא חֲזֵה מִמְּנָה • חֲזָרָה
הַזְקָנָה לַהֲיוֹת כְּבָרִיכָה • הַבְּרִיכָה שָׁנָה אַחֵר שָׁנָה
וְנִפְסָקָה • מוֹנָה מִשְׁעָה שֶׁנִּפְסָקָה • סְפּוּק הַגִּפְּנִים • וְסְפּוּק

עַל גְּבֵי סְפּוּק • אֵף עַל פִּי שְׁהַבְרִיכֶן בְּאַרְץ מוֹתֵר • רַבִּי
מֵאִיר אוֹמֵר מְקוֹם שְׁכַחָה יָפָה מוֹתֵר וּמְקוֹם שְׁכַחָה רָע
אָסוּר • (וְכֵן) בְּרִיכָה שְׁנַפְסָקָה וְהִיא מְלֵאָה פִּירוֹת • אִם
הוֹסִיף בְּמֵאֲתָיִם אָסוּר:

י גִּטְיָהּ שֶׁל עֶרְלָה • וְשֶׁל כְּלָאֵי הַכֶּרֶם שְׁנֵתֶּעְרְבוּ
בְּגִטְיֵעוֹת • הֵרִי זֶה לֹא יִלְקוּט • וְאִם לָקַט יַעֲלֶה בְּאַחַד
וּמֵאֲתָיִם • וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִתְכַּוֵּן לִלְקוּט • רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר
אֵף יִתְכַּוֵּן לִלְקוּט וַיַּעֲלוּ בְּאַחַד וּמֵאֲתָיִם •

י הָעֵלִים וְהַלּוּלָבִים • וּמִי גִפְנִים • וּסְמָדֵר מוֹתְרִים
בְּעֶרְלָה • וּבִרְבָּעֵי • וּבִנְזִיר • וְאָסוּרִים בְּאַשְׁרָה • רַבִּי יוֹסִי
אוֹמֵר הַסְּמָדֵר אָסוּר • מִפְּנֵי שֶׁהוּא פְּרִי • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
אוֹמֵר הַמַּעֲמִיד בְּשֶׁרֶף הָעֶרְלָה אָסוּר • אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ
שָׁמַעְתִּי בִּפְרִיּוֹשׁ • שֶׁהַמַּעֲמִיד בְּשֶׁרֶף הָעֵלִים • בְּשֶׁרֶף
הָעֵקָרִים מוֹתֵר • בְּשֶׁרֶף הַפָּגִים אָסוּר • מִפְּנֵי שֶׁהֵם פְּרִי:

י עֲנֻקוֹקְלוֹת וְהַחֲרָצִנִּים וְהַזִּגִּים • וְהַתְּמָד שְׁלֵהֶם • קְלִיפֵי
רְמוֹן וְהַגֵּן שֶׁלּוֹ • קְלִיפֵי אֲגוּזִים וְהַגֵּרְעִינִים • אָסוּרִים
בְּעֶרְלָה • וּבְאַשְׁרָה • וּבִנְזִיר • וּמוֹתְרִין בִּרְבָּעֵי וְהַנּוֹבְלוֹת
כָּלֶם אָסוּרוֹת:

ט רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר נוֹטְעִין יְחוּר שֶׁל עֶרְלָה • וְאֵין נוֹטְעִין אֲגוּז
שֶׁל עֶרְלָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא פְּרִי • וְאֵין מְרַכִּיבִין בְּכַפְנֵיּוֹת שֶׁל
עֶרְלָה:

פרק ב

הַתְּרוּמָה · (וְתִרְוַמַּת מַעֲשֵׂר שֶׁל וְדָאִי ·) וְתִרְוַמַת
מַעֲשֵׂר שֶׁל דָּמָאִי · הַחֲלָה וְהַבְּכוּרִים · עוֹלִים
בְּאַחַד וּמֵאָה · וּמִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה · וְצָרִיד לְהָרִים ·
הָעֶרְלָה וְכֻלָּאֵי הַכֶּרֶם · עוֹלִים בְּאַחַד וּמֵאָתַיִם · וּמִצְטָרְפִין
זֶה עִם זֶה · וְאִין צָרִיד לְהָרִים · רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אֵינֶן
מִצְטָרְפִין · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מִצְטָרְפִין בְּנוֹתֵן טַעַם · אֲבָל
לֹא לֶאֱסוֹר:

^ב הַתְּרוּמָה מַעֲלָה אֶת הָעֶרְלָה · וְהָעֶרְלָה אֶת הַתְּרוּמָה ·
כִּיצַד · סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה · וְאַחֵר כֶּד נִפְלוּ
שְׁלֹשָׁה קַבִּין עֶרְלָה · אוֹ שְׁלֹשָׁה קַבִּין כֻּלָּאֵי הַכֶּרֶם · זֶה הִיא
שֶׁהַתְּרוּמָה מַעֲלָה אֶת הָעֶרְלָה · וְהָעֶרְלָה אֶת הַתְּרוּמָה:

^ג הָעֶרְלָה מַעֲלָה אֶת הַכֻּלָּאִים · וְהַכֻּלָּאִים אֶת הָעֶרְלָה ·
וְהָעֶרְלָה אֶת הָעֶרְלָה · כִּיצַד · סָאָה עֶרְלָה שֶׁנִּפְלָה
לְמֵאָתַיִם · וְאַחֵר כֶּד נִפְלָה סָאָה וְעוֹד עֶרְלָה · אוֹ סָאָה
וְעוֹד שֶׁל כֻּלָּאֵי הַכֶּרֶם · זֶה הִיא שֶׁהָעֶרְלָה מַעֲלָה אֶת
הַכֻּלָּאִים · וְהַכֻּלָּאִים אֶת הָעֶרְלָה · וְהָעֶרְלָה אֶת הָעֶרְלָה:

^ד כָּל הַמְּחֻמָּץ · וְהַמְּתַבֵּל · וְהַמְּדַמֵּעַ · בַּתְּרוּמָה וּבָעֶרְלָה ·
וּבְכֻלָּאֵי הַכֶּרֶם אֶסוֹר · בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים אֵף מִטְמֵא ·
וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים לְעוֹלָם אֵינּוּ מִטְמֵא עַד שִׁיְהֵא בּוֹ
כְּבִיצָה:

ה' דוֹסְתָאֵי אִישׁ כֶּפֶר יִתְמָה · הִיא מִתְלַמִּידֵי בֵּית שְׁמַאי ·
וְאָמַר שְׁמַעְתִּי מִשְׁמַאי הַזֶּקֶן שְׁאָמַר · לְעוֹלָם אֵינוֹ מְטִמָּא
עַד שִׁיְהֶא בּוֹ בְּפִיעָה:

י' וּלְמָה אָמְרוּ כָּל הַמַּחֲמֵץ וְהַמֶּתֶבֶל · וְהַמְדַּמֵּעַ לְהַחֲמִיר ·
מִן בְּמִינוֹ · לְהַקֵּל וּלְהַחֲמִיר · מִן בְּשֵׁאיֵנוּ מִינוֹ · כִּיצַד
שְׁאוֹר שֶׁל חֲטִים שֶׁנִּפְּל לְתוֹךְ עֵיסַת חֲטִים · וַיֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי
לְחֻמֵּץ · בֵּין שֵׁישׁ בּוֹ לַעֲלוֹת בְּאֶחָד וּמֵאָה · וּבֵין שֵׁאיֵנוּ בּוֹ
לַעֲלוֹת בְּאֶחָד וּמֵאָה אֶסוּר · אֵין בּוֹ לַעֲלוֹת בְּאֶחָד וּמֵאָה ·
בֵּין שֵׁישׁ בּוֹ כְּדֵי לְחֻמֵּץ · בֵּין שְׁאֵין בּוֹ כְּדֵי לְחֻמֵּץ אֶסוּר:

י' לְהַקֵּל וּלְהַחֲמִיר מִן בְּשֵׁאיֵנוּ מִינוֹ · כִּיצַד · כְּגוֹן גְּרִיסִין
שֶׁנִּתְבַּשְׁלוּ עִם עֲדָשִׁים · וַיֵּשׁ בָּהֶם בְּנוֹתֵן טַעַם · בֵּין שֵׁישׁ
בָּהֶם לַעֲלוֹת בְּאֶחָד וּמֵאָה · וּבֵין שְׁאֵין בָּהֶם לַעֲלוֹת בְּאֶחָד
וּמֵאָה אֶסוּר · אֵין בָּהֶם בְּנוֹתֵן טַעַם · בֵּין שֵׁישׁ בָּהֶם
לַעֲלוֹת בְּאֶחָד וּמֵאָה · וּבֵין שְׁאֵין בָּהֶם לַעֲלוֹת בְּאֶחָד
וּמֵאָה מוֹתֵר:

ח' שְׁאוֹר שֶׁל חוֹלִין שֶׁנִּפְּל לְתוֹךְ עֶסֶה · וַיֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי לְחֻמֵּץ ·
וְאַחֵר כֵּךְ נִפְּל שְׁאוֹר שֶׁל תְּרוּמָה · אוֹ שְׁאוֹר שֶׁל כִּלְאֵי
הַכֶּרֶם וַיֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי לְחֻמֵּץ אֶסוּר:

ט' שְׁאוֹר שֶׁל חוֹלִין · שֶׁנִּפְּלָה לְתוֹךְ עֶסֶה וְחֻמְצָה · וְאַחֵר
כֵּךְ נִפְּל שְׁאוֹר שֶׁל תְּרוּמָה · אוֹ שְׁאוֹר שֶׁל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם ·
וַיֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי לְחֻמֵּץ אֶסוּר · רַבִּי שְׁמַעוֹן מַתִּיר:

י' תְּבַלִּין שְׁנִים וּשְׁלֹשָׁה שָׁמוֹת · מִמֵּין אֶחָד · אוֹ מִשְׁלֹשָׁה ·
אָסוּר וּמִצְטָרְפִין · רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר שְׁנִים וּשְׁלֹשָׁה שָׁמוֹת
מִמֵּין אֶחָד · אוֹ שְׁנֵי מִיָּנִין מִשֵּׁם אֶחָד · אֵינָן מִצְטָרְפִין:

י"א שְׁאוּר שֶׁל חוֹלִין וְשֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּפְּלוּ לְתוֹךְ עֵסָה · לֹא
בִּזְהָ כְּדִי לְחֻמֵּץ · וְלֹא בִּזְהָ כְּדִי לְחֻמֵּץ · נִצְטָרְפוּ וְחֻמְצוּ ·
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אַחֵר הָאֲחֵרוֹן אֲנִי בָּא · וְחֻמְכִּים
אוֹמְרִים בֵּין שֶׁנִּפֵּל (שְׁאוּר) בְּתַחֲלָה · בֵּין בְּסוֹף לְעוֹלָם
אֵינוֹ אוֹסֵר עַד שִׁיְהֵא בּוֹ כְּדִי לְחֻמֵּץ:

י"ב יוֹעֶזֶר אִישׁ הַבִּירָה · הִיָּה מִתְלַמֵּידֵי בֵּית שְׁמַאי וְאָמַר ·
שְׁאַלְתִּי אֶת רַבֵּן גַּמְלִיאֵל הַזֶּקֶן עוֹמֵד בְּשַׁעַר הַמְּזֻרָח
וְאָמַר · לְעוֹלָם אֵינוֹ אוֹסֵר עַד שִׁיְהֵא בּוֹ כְּדִי לְחֻמֵּץ:

י"ג כָּלִים שֶׁסָּכְנוּ בְּשֶׁמֶן טָמֵא · וְחֹזֵר וְסָכְנוּ בְּשֶׁמֶן טָהוֹר ·
אוֹ שֶׁסָּכְנוּ בְּשֶׁמֶן טָהוֹר · וְחֹזֵר וְסָכְנוּ בְּשֶׁמֶן טָמֵא · רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אַחֵר הָרֵאשׁוֹן אֲנִי בָּא וְחֻמְכִּים אוֹמְרִים
אַחֵר הָאֲחֵרוֹן:

י"ד שְׁאוּר שֶׁל תְּרוּמָה וְשֶׁל כָּלִאי הַכֶּרֶם · שֶׁנִּפְּלוּ לְתוֹךְ
עֵסָה · לֹא בִּזְהָ כְּדִי לְחֻמֵּץ · וְלֹא בִּזְהָ כְּדִי לְחֻמֵּץ ·
וְנִצְטָרְפוּ וְחֻמְצוּ · אָסוּר לְזָרִים · וּמוֹתֵר לַכֹּהֲנִים · רַבִּי
שְׁמַעוֹן מִתִּיר לְזָרִים וְלַכֹּהֲנִים:

טו תְּבַלִּין שֶׁל תְּרוּמָה · וְשֶׁל כָּלִאי הַכֶּרֶם שֶׁנִּפְּלוּ בַּקֶּדֶרֶה ·
לֹא בָּאֵלוּ כְּדִי לְתַבֵּל · וְלֹא בָּאֵלוּ כְּדִי לְתַבֵּל · וְנִצְטָרְפוּ

וְתִבְּלוּ · אָסוּר לְזָרִים · וּמוֹתֵר לַכֹּהֲנִים · רַבִּי שִׁמְעוֹן מֵתִיר
לְזָרִים וּלְכֹהֲנִים:

טז חֲתִיכָה שֶׁל קֶדְשִׁי קֶדְשִׁים · שֶׁל פָּגוּל · וְשֶׁל נֹתֵר ·
(וְשֶׁל טָמֵא ·) שֶׁנִּתְּבַשְׁלוּ עִם הַחֲתִיכוֹת · אָסוּר לְזָרִים ·
וּמוֹתֵר לַכֹּהֲנִים · רַבִּי שִׁמְעוֹן מֵתִיר לְזָרִים וּלְכֹהֲנִים:

יז בָּשָׂר קֶדְשִׁי קֶדְשִׁים · וּבָשָׂר קֶדְשִׁים קָלִים שֶׁנִּתְּבַשְׁלוּ
עִם בָּשָׂר הַתָּאֵה · אָסוּר לְטָמְאִים · וּמוֹתֵר לְטְהוֹרִים:

פרק ג

בְּגָד שֶׁצָּבְעוּ בְּקִלְיֵי עֵרְלָה · יִדְּלַק · נִתְּעַרֵּב בְּאַחֲרִים ·
כֻּלָּם יִדְּלָקוּ · דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר · וְחֲכָמִים אוֹמְרִים
יַעֲלֶה בְּאַחַד וּמֵאֲתַיִם:

יח הַצּוֹבֵעַ מֵלֹא הִסִּיט בְּקִלְיֵי עֵרְלָה וְאַרְגּוֹ בְּבֶגֶד · וְאֵין
יָדוּעַ אֵיזָה הוּא · רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר יִדְּלַק הַבֶּגֶד · וְחֲכָמִים
אוֹמְרִים יַעֲלֶה בְּאַחַד וּמֵאֲתַיִם:

יט הָאוֹרֵג מֵלֹא הִסִּיט מִצֶּמֶר הַבְּכוֹר בְּבֶגֶד · יִדְּלַק הַבֶּגֶד ·
וּמִשְׁעַר הַנְּזִיר · וּמִפֶּטֶר חֲמוֹר · בִּשְׂקָה · יִדְּלַק הַשֶּׂקֶל ·
וּבִמְקַדְשֵׁי מִקְדָּשֵׁי כָּל שָׁהֵן:

כ תִּבְּשִׁיל שֶׁבִּשְׁלוּ בְּקִלְיֵי עֵרְלָה · יִדְּלַק · נִתְּעַרֵּב
בְּאַחֲרִים · יַעֲלֶה בְּאַחַד וּמֵאֲתַיִם:

ה תנור שהסיקוהו בקליפי ערלה · ואפה בו את הפת ·
תדלק הפת · נתערבה באחרות · תעלה באחד ומאתים:

י מי שהיו לו חבילי תלתן · של כלאי הכרם ידלקו ·
נתערבו באחרים · (ואחרים באחרים) כלם ידלקו ·
דברי רבי מאיר וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים:

י שהיה רבי מאיר אומר את שדרכו למנות מקדש ·
וחכמים אומרים אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד ·
ורבי עקיבא אומר שבעה · ואלו הם · אגוזי פרך · ורמוני
בדן · וחביות סתומות · וחולפות תרדין · וקלסי כרוב ·
ודלעת יונית · רבי עקיבא אומר אף כפרות של בעל
הבית · הראוי לערלה · ערלה · לכלאי הכרם · כלאי
הכרם:

ח (ביצד) נתפצעו האגוזים · נתפרדו הרמונים · נתפתחו
החביות · נתחתכו הדלועים · נתפרסו הכפרות · יעלו
באחד ומאתים:

ט ספק ערלה · בארץ ישראל אסור · ובסוריא מותר ·
ובחוצה לארץ יורד ולוקח · ובלבד שלא יראנו לזקט ·
כרם גטוע ירק · וירק נמכר חוצה לו · בארץ ישראל
אסור · ובסוריא מותר · ובחוצה לארץ יורד ולזקט ·
ובלבד שלא ילקוט ביד · החדש אסור מן התורה בכל
מקום · והערלה הלכה · והכלאים מדברי סופרים: סליק

מסכת בכורים

פרק א

יֵשׁ מְבִיאִין בְּכוֹרִים וְקוֹרִין מְבִיאִין וְלֹא קוֹרִין וַיֵּשׁ
שְׂאִינָן מְבִיאִין אֵלּוּ שְׂאִינָן מְבִיאִין הַנוֹטֵעַ לְתוֹךְ
שְׁלוֹ וְהַבְּרִיד לְתוֹךְ שֶׁל יָחִיד אִם לְתוֹךְ שֶׁל רַבִּים וְכֵן
הַמְּבַרֵּךְ מִתּוֹךְ שֶׁל יָחִיד אִם מִתּוֹךְ שֶׁל רַבִּים לְתוֹךְ שְׁלוֹ
הַנוֹטֵעַ לְתוֹךְ שְׁלוֹ וְהַבְּרִיד לְתוֹךְ שְׁלוֹ וְדֶרֶךְ הַיָּחִיד
וְדֶרֶךְ הַרַבִּים בְּאֻמָּצֵעַ הֲרִי זֶה אֵינוֹ מְבִיא רַבִּי יְהוּדָה
אוֹמֵר כֹּזֶה מְבִיא:

ב מֵאִיזָה טַעַם אֵינוֹ מְבִיא מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר רֵאשִׁית
בְּכוֹרֵי אֲדָמָתְךָ עַד שִׁיְהִיו כָּל הַגְּדוּלִין מֵאֲדָמָתְךָ
הָאֲרִיסִין וְהַחֲכוֹרוֹת וְהַסְקָרִיקוֹן וְהַגְּזֹלִין אֵין מְבִיאִין
מֵאוֹתוֹ הַטַּעַם מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר רֵאשִׁית בְּכוֹרֵי אֲדָמָתְךָ:

ג אֵין מְבִיאִין בְּכוֹרִים חוּץ מִשְׁבַּעַת הַמִּינִים לֹא מִתְּמָרִים
שְׁבֻהָרִים וְלֹא מִפִּירוֹת שְׁבַעֲמָקִים וְלֹא מִזִּיתֵי שָׁמֶן
שְׂאִינָן מִן הַמּוֹבָחָר אֵין מְבִיאִין בְּכוֹרִים קוֹדֵם לְעֶצְרָתָּ
אֲנָשִׁי הָרַצְבוּעִים הֵבִיאוּ בְּכוֹרֵיהֶם קוֹדֵם לְעֶצְרָתָּ וְלֹא
קִבְּלוּ מֵהֶם מִפְּנֵי הַכְּתוּב שִׁבְתוֹרָה וְחָג הַקָּצִיר בְּכוֹרֵי
מַעֲשִׂיךָ אֲשֶׁר תִּזְרַע בַּשָּׂדֶה:

ד אֵלּוּ מְבִיאִין וְלֹא קוֹרִין הִגֵּר מְבִיא וְאֵינוֹ קוֹרֵא
שְׂאִינָנוּ יָכוֹל לֹאמַר אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבּוֹתֵינוּ לָתֵת לָנוּ וְאִם

הִיְתָה אָמוּ מִיִּשְׂרָאֵל · מְבִיא וְקוֹרֵא · וְכָשָׁהוּא מִתְפַּלֵּל
 בֵּינוּ לְבֵין עַצְמוֹ · אוֹמֵר אֱלֹהֵי אֲבוֹת יִשְׂרָאֵל · וְכָשָׁהוּא
 בְּבֵית הַכְּנֶסֶת · אוֹמֵר אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם · וְאִם הִיְתָה אָמוּ
 מִיִּשְׂרָאֵל אוֹמֵר אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ:

ה' רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר · אִשָּׁה בֵּת גֵּרִים לֹא
 תִּנָּשֵׂא לְכַהֲנָה עַד שֶׁתִּהְיֶה אִמָּה מִיִּשְׂרָאֵל · אֶחָד גֵּרִים ·
 וְאֶחָד עֲבָדִים מְשֻׁחָרְרִים · וְאֶפִּילוּ עַד עֲשָׂרָה דוֹרוֹת · עַד
 שֶׁתִּהְיֶה אִמָּן מִיִּשְׂרָאֵל · הָאֶפֹּסְטְרוֹפֹס וְהַשְּׁלִיחַ · וְהָעֶבֶד
 וְהָאִשָּׁה · וְטוֹמְטוֹם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס · מְבִיאִין וְלֹא קוֹרִין ·
 שְׂאִינִי יְכוֹלִין לוֹמַר · אֲשֶׁר נִתְּתָה לִי הַשֵּׁם:

י' הַקּוֹנֶה שְׁתֵּי אֵילָנוֹת בְּתוֹךְ שָׁל חֲבִירוֹ · מְבִיא וְאִינוּ
 קוֹרֵא · רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר מְבִיא וְקוֹרֵא · יֵבֶשׁ הַמַּעֲיִן ·
 נִקְצֵץ הָאֵילָן · מְבִיא וְאִינוּ קוֹרֵא · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מְבִיא
 וְקוֹרֵא · מַעֲצָרֶת וְעַד הַחֵג מְבִיא וְקוֹרֵא · מִן הַחֵג וְעַד
 חֲנֻכָּה · מְבִיא וְאִינוּ קוֹרֵא · רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בֶּתִּירָא אוֹמֵר
 מְבִיא וְקוֹרֵא:

י' הַפְּרִישׁ בְּכוֹרָיו · וּמִכָּר שְׂדֵהוּ · מְבִיא וְאִינוּ קוֹרֵא ·
 וְהַשְּׁנִי · מֵאוֹתוֹ הַמִּין אִינוּ מְבִיא · מִמֵּין אַחֵר מְבִיא
 וְקוֹרֵא · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵף מֵאוֹתוֹ הַמִּין מְבִיא וְקוֹרֵא:

ח' הַפְּרִישׁ בְּכוֹרָיו · נִבְזָזוּ · נִמְזָקוּ · נִגְנְבוּ · נֶאֱבְדוּ · אוֹ
 שְׁנִטְמְאוּ · מְבִיא אַחֲרֵים תַּחְתֵּיהֶם וְאִינוּ קוֹרֵא · וְהַשְּׁנִיִּים

אֵינָן חֵיבִין עֲלֵיהֶם חֲמֵשׁ · נִטְמָאוּ בַּעֲזָרָה נוֹפֵץ וְאֵינוּ
קוֹרֵא:

ט וּמִנֵּין שֶׁהוּא חֵיב בְּאַחֲרֵיוֹתָן עַד שְׂיָבִיִּאֵם לְהַר הַבֵּית ·
שֶׁנֶּאֱמַר רֵאשִׁית בְּכוּרֵי אֲדָמָתְךָ תָּבִיא בֵּית י' אֶלֶהֶיךָ ·
מִלֵּמַד שְׁחֵיב בְּאַחֲרֵיוֹתָן עַד שְׂיָבִיִּאֵם לְהַר הַבֵּית · הָרִי
שֶׁהֵבִיא מִמֵּין אֶחָד וְקָרָא · וְחֹזֵר וְהֵבִיא מִמֵּין אֲחֵר אֵינוּ
קוֹרֵא:

· וְאֵלּוּ מְבִיאִין וְקוֹרִין · מִן הָעֶצֶרֶת וְעַד הַחֵג · מִשְׁבַּעַת
הַמִּינִים · מִפִּירוֹת שְׂבָהָרִים · מִתְּמָרוֹת שְׂבַעֲמָקִים ·
וּמִזֵּיתֵי שֶׁמֶן · מִעֵבֶר הַיָּרְדֵּן · רַבִּי יוֹסִי הַגָּלִילִי אוֹמֵר אֵין
מְבִיאִין בְּכוּרִים מִעֵבֶר הַיָּרְדֵּן שְׂאִינָה אֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב
וּדְבַשׁ:

י" הקוֹנָה שֶׁלֶּשָׁה אֵילָנוֹת בְּתוֹךְ שֶׁל חֲבִירוֹ מְבִיא וְקוֹרֵא ·
רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אֶפִּילוֹ שְׁנַיִם · קָנָה אֵילָן וְקִרְקָעוּ מְבִיא
וְקוֹרֵא · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵף בְּעָלֵי אָרִיסוֹת וְחֻכִּירוֹת
מְבִיאִין וְקוֹרִין:

יום ה

פרק ב

הַתְּרוּמָה וְהַבְּכוּרִים · חֲיִבִּים עֲלֵיהֶם מִיתָה וְחֹמֶשׁ ·
 וְאַסּוּרִים לְזָרִים · וְהֵם נִכְסֵי כֹהֵן וְעוֹלִין בְּאַחַד
 וּמֵאָה · וְטְעוֹנִים רְחִיצַת יָדִים · וְהָעֶרֶב הַשְּׁמֶשׁ · הָרִי אֵלּוּ
 בַּתְּרוּמָה · וּבַבְּכוּרִים · מֵה שְּׂאִין כֵּן בַּמַּעֲשֶׂר:

ב יֵשׁ בַּמַּעֲשֶׂר וּבַבְּכוּרִים · מֵה שְּׂאִין כֵּן בַּתְּרוּמָה ·
 שֶׁהַמַּעֲשֶׂר וְהַבְּכוּרִים · טְעוֹנִים הִבָּאת מְקוֹם · וְטְעוֹנִים
 וְדוּי · וְאַסּוּרִין לְאוֹנָן · רַבִּי שִׁמְעוֹן מֵתִיר · וְחִיבִין
 בְּבִיעוּר · וְרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר · וְאַסּוּרִין כָּל שֶׁהֵן מִלֶּאֱכֹל
 בִּירוּשָׁלַיִם · וְגִדּוּלֵיהֶן אֲסוּרִים מִלֶּאֱכֹל בִּירוּשָׁלַיִם · אִף
 לְזָרִים וְלִבְהֵמָה · רַבִּי שִׁמְעוֹן מֵתִיר · הָרִי אֵלּוּ בַּמַּעֲשֶׂר
 וּבַבְּכוּרִים · מֵה שְּׂאִין כֵּן בַּתְּרוּמָה:

ג יֵשׁ בַּתְּרוּמָה וּבַמַּעֲשֶׂר · מֵה שְּׂאִין כֵּן בַּבְּכוּרִים ·
 שֶׁהַתְּרוּמָה וְהַמַּעֲשֶׂר אוֹסְרִין אֶת הַגִּזְרִין · וְיֵשׁ לָהֶם
 שִׁיעוּר · וְנוֹהֲגִים בְּכָל הַפִּירוֹת · בִּפְנֵי הַבַּיִת · וְשֵׁלָא בִּפְנֵי
 הַבַּיִת · וּבְאַרְסִין וּבַחֲכוּרוֹת וּבַסְקָרְקוֹן וּבַגִּזְלָן · הָרִי אֵלּוּ
 בַּתְּרוּמָה וּבַמַּעֲשֶׂר · מֵה שְּׂאִין כֵּן בַּבְּכוּרִים:

ד וְיֵשׁ בַּבְּכוּרִים מֵה שְּׂאִין כֵּן בַּתְּרוּמָה וּבַמַּעֲשֶׂר ·
 שֶׁהַבְּכוּרִים נִקְנִין בְּמַחְבֵּר לְקַרְקַע · וְעוֹשֶׂה אָדָם כָּל שִׁדְהוּ

בבֹּרִים • וְחֵיב בְּאַחֲרֵי־וְתָם • וְטֵעוּנִים קָרְבָּן • וְשִׁיר •
וְתִנּוּפָה • וְלִינָה:

ה' תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שָׁוָה לַבְּכוֹרִים בְּשִׁתֵּי דֶרֶכִים • וְלַתְּרוּמָה
בְּשִׁתֵּי דֶרֶכִים • נִטְלָת מִן הַטְּהוֹר עַל הַטָּמֵא • וְשֵׁלֹא מִן
הַמֶּקֶף בַּבְּכוֹרִים • וְאוֹסֶרֶת אֶת הַגּוֹרֵן • וְיֵשׁ לָהּ שִׁיעוֹר
בַּתְּרוּמָה:

י' אֶתְרוּג שָׁוָה לְאֵילָן בְּשִׁלְשָׁה דֶרֶכִים • וְלִירֵק בְּדֶרֶךְ אֶחָד •
שָׁוָה לְאֵילָן בְּעֶרְלָה • וּבִרְבִיעִי וּבִשְׁבִיעִית • וְלִירֵק בְּדֶרֶךְ
אֶחָד שְׁבַעֲשַׁע לְקִיטָתוֹ עֲשׂוּרוֹ דְּבָרֵי רֶבֶן גַּמְלִיאֵל • רַבִּי
אֶלִיעֶזֶר אוֹמֵר שָׁוָה לְאֵילָן בְּכָל דְּבָר:

י' דָּם מֵהַלְכֵי שְׁתֵּים שָׁוָה לְדָם בְּהֶמָּה • לַהֲכַשִּׁיר אֶת
הַזֹּרְעִים • וְדָם הַשֶּׁרֶץ אֵין חֵיבִין עָלָיו:

ח' כּוֹי יֵשׁ בּוֹ דֶרֶכִים שָׁוָה לַחֲיָה • וְיֵשׁ בּוֹ דֶרֶכִים שָׁוָה
לַבְּהֶמָּה • וְיֵשׁ בּוֹ דֶרֶכִים שָׁוָה לַבְּהֶמָּה וְלַחֲיָה • וְיֵשׁ בּוֹ
דֶרֶכִים שְׁאֵינּוּ שָׁוָה • לֹא לַבְּהֶמָּה • וְלֹא לַחֲיָה:

ט' כִּיצַד שָׁוָה לַחֲיָה • דָּמוֹ טָעוֹן כְּסוּי כְּדָם חֲיָה • וְאֵין
שׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ בַּיּוֹם טוֹב • וְאֵם שְׁחָטוּ אֵין מְכַסִּין אֶת דָּמוֹ •
וְחָלְבוֹ מְטַמֵּא בְּטוֹמְאָת נְבִלָה כַּחֲיָה • וְטוֹמְאָתוֹ בְּסַפֵּק •
וְאֵין פּוֹדִין בּוֹ פֶּטֶר חֲמוֹר:

י' כִּיצַד שָׁוָה לַבְּהֶמָּה • חָלְבוֹ אֲסוּר כַּחֲלָב בְּהֶמָּה • וְאֵין
חֵיבִין עָלָיו כֶּרֶת • וְאֵינּוּ נִלְקָח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר לְאֹכּוֹל

בִּירוּשָׁלַיִם · וְחֵיב בְּזֵרוּעַ וּלְחַיִּים וְקֵבֶה · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹטֵר
שֶׁהַמוֹצֵיא מִחֲבִירוֹ עָלָיו הָרְאִיָּה:

א"כ כִּיצַד אֵינוֹ שָׁוֶה לֹא לַחֲתִיָּה וְלֹא לַבֶּהֱמָה · אֲסוּר מִשּׁוּם
כָּלָאִים · עִם הַחֲתִיָּה וְעִם הַבֶּהֱמָה · הַכּוֹתֵב חֲתָיו וּבִהְמָתוֹ
לִבְנוֹ · לֹא כָתֵב לוֹ אֶת הַכּוֹי · אִם אָמַר הָרִינִי נָזִיר · שְׁזָה
חֲתִיָּה אוֹ בִּהְמָה · הָרִי הוּא נָזִיר · וּשְׂאֵר כָּל דְּרָכָיו שְׁוִים
לַחֲתִיָּה וְלַבֶּהֱמָה · וְטָעוֹן שְׁחִיטָה כְּזָה וְכְזָה · וּמִטְמֵא מִשּׁוּם
נִבְלָה · וּמִשּׁוּם אֶבֶר מִן הַחֵי · כְּזָה וְכְזָה:

פרק ג

כִּיצַד מִפְּרִישֵׁין הַבְּכוּרִים · יוֹרֵד אָדָם בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ
וְרוֹאֶה תֵּאֵנָה שֶׁבִּכְרָה · אֲשָׁכּוֹל שֶׁבִּכֵּר · רִמּוֹן
שֶׁבִּכֵּר · קוֹשֵׁרוֹ בְּגָמִי · וְאוֹמֵר הָרִי אֵלּוֹ בְּכוּרִים · רַבִּי
שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אֵף עַל פִּי כֵּן חוֹזֵר וְקוֹרֵא אוֹתָם בְּכוּרִים ·
מֵאַחֵר שִׁיתְּלָשׁוּ מִן הַקֶּרֶקַע:

ב"כ כִּיצַד מַעְלִין אֶת הַבְּכוּרִים · כָּל הָעִירוֹת שֶׁבַּמַּעֲמָד ·
מִתְכַּנְסוֹת לְעִיר שֶׁל מַעֲמָד · וְלִנְיָן בְּרַחוּבָה שֶׁל עִיר · וְלֹא
הָיוּ נִכְנָסִין לְבִתִּים · וְלִמְשָׁכִים הָיָה הַמְּמוֹנָה אוֹמֵר · קוֹמוּ
וְנַעֲלָה צִיּוֹן אֶל (בֵּית) יְיָ אֱלֹהֵינוּ:

ג' הַקְּרוֹבִים מְבִיאִין הַתֵּאֲנִים וְהָעֲנָבִים · וְהַרְחוֹקִים מְבִיאִין
גְּרוּגְרוֹת וְצִמּוּקִים · וְהַשּׁוֹר הוֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם · וְקִרְנָיו מְצַפּוֹת
זֶהָב · וְעֵטְרָת שֶׁל זֵית בְּרָאשׁוֹ · הַחֲלִיל מִכָּה לִפְנֵיהֶם

עד שִׁמְגִיעִים קָרוֹב לִירוּשָׁלַיִם · הִגִּיעוּ קָרוֹב לִירוּשָׁלַיִם ·
שָׁלְחוּ לַפְּנִיָּהּ וְעָטְרוּ אֶת בְּכוֹרֵיהֶם · הַפְּחוּת הַסָּגִי
וְהַגְּבֵרִים · יוֹצְאִים לְקִרְאָתָם · לְפִי כְבוֹד הַנִּכְנָסִים
הָיוּ יוֹצְאִים · וְכָל בַּעֲלֵי אוֹמְנוֹת שְׁבִירוּשָׁלַיִם עוֹמְדִים
לַפְּנִיָּהּ · וְשׂוֹאֲלִין בְּשִׁלּוּמָם · אַחֲיָנוּ · אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם פְּלוֹנֵי
בְּאַתָּם לְשִׁלּוּם:

ד' הַחֲלִיל מִכָּה לַפְּנִיָּהּ עד שִׁמְגִיעִין לְהַר הַבַּיִת · הִגִּיעוּ
לְהַר הַבַּיִת · אָפִילוּ אֲגָרִיפֶס הַמֶּלֶךְ · נוֹטֵל הַסֵּל עַל
כִּתְפוֹ · וְנִכְנָס עד שִׁמְגִיעַ לְעֶזְרָה · הִגִּיעַ לְעֶזְרָה וְדָבְרוּ
הַלְוִים בְּשִׁיר · אֲרוֹמְמֶךָ יי כִּי דָלִיתָנִי וְלֹא שִׁמַּחְתָּ אִיבִי
לִי:

ה' הַגּוֹזְלוֹת שֶׁעַל גְּבֵי הַסֵּלִים הָיוּ עוֹלוֹת · וּמָה שֶׁבִּידָם
נוֹתְנִים לַפְּהָגִים:

ו' עוֹדָהּ הַסֵּל עַל כִּתְפוֹ קוֹרָא מֵהַגְּדָתִי הַיּוֹם לַיְי אֱלֹהֶיךָ עד
שְׁגוֹמֵר כָּל הַפְּרָשָׁה · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עד אֲרָמִי עוֹבֵד
אָבִי · הִגִּיעַ לְאֲרָמִי אוֹבֵד אָבִי · מוֹרִיד הַסֵּל מֵעַל כִּתְפוֹ ·
וְאוֹחֲזוֹ בְּשִׁפְתוֹתָיו · וְכֵהֵן מְנִיחַ יָדוֹ תַּחְתָּיו וּמְנִיפוֹ · וְקוֹרָא
מֵאֲרָמִי אוֹבֵד אָבִי · עד שֶׁהוּא גּוֹמֵר כָּל הַפְּרָשָׁה · וּמְנִיחוֹ
בְּצֵד הַמִּזְבֵּחַ וְהַשְׁתַּחֲוָה וְיֹצֵא:

ז' בְּרֵאשׁוֹנָה כָּל מִי שִׁיּוֹדֵעַ לְקִרְוֹת קוֹרָא · וְכָל מִי שֶׁאִינוֹ
יּוֹדֵעַ לְקִרְוֹת · מְקַרֵּין אוֹתוֹ · נִמְנָעוּ מִלְּהִבִּיא · הַתְּקִינוּ
שִׁיְהוּ מְקַרֵּין אֶת מִי שִׁיּוֹדֵעַ · וְאֶת מִי שֶׁאִינוֹ יּוֹדֵעַ:

ה' העשירים מביאין בכוריהם בקללות של כסף וזהב ·
והעניים מביאין אותם בסלי נצרים של ערבה קלופה ·
והסלים והבכורים נתנים לכהנים:

ט' רבי שמעון (בן גנס) אומר מעטרין את הבכורים ·
חוץ משבעת המינים · רבי עקיבא אומר אין מעטרין את
הבכורים אלא משבעת המינים:

' רבי שמעון אומר שלשה מדות בבכורים · הבכורים ·
ותוספת הבכורים · ועטור הבכורים · תוספת הבכורים
מין במינו · ועטור הבכורים מין בפאינו מינו · תוספת
הבכורים נאכלת בטרה · ופטורה מן הדמאי · ועטור
הבכורים חייב בדמאי:

א' אימתי אמרו תוספת הבכורים בבכורים · בזמן שהיא
מן הארץ · ואם אינה באה מן הארץ · אינה בבכורים:

ב' למה אמרו הבכורים כנגסי כהן שהוא קונה מהם
עבדים וקרקעות · ובהמה טמאה · ובעל חוב נוטלן
בחובו · ואשה בכתובתה כספר תורה · ורבי יהודה
אומר אין נותנין אותם אלא לחבר בטובה · וחכמים
אומרים נותנין אותם לאנשי משמר · והם מחלקין
ביניהם · בקדשי המקדש:

ברייתא

אֲנֵדְרוּגִינוֹס יֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים שְׁוֶה לְאֲנָשִׁים · וְיֵשׁ בּוֹ
 דְּרָכִים שְׁוֶה לְנָשִׁים · וְיֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים שְׁוֶה
 לְאֲנָשִׁים וּלְנָשִׁים · וְיֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים אֵינוֹ שְׁוֶה · לֹא לְאֲנָשִׁים
 וְלֹא לְנָשִׁים:

בִּיְצִד שְׁוֶה לְאֲנָשִׁים · מְטֵמֵא בְּלוֹבֵן כְּאֲנָשִׁים · וְנוֹשֵׂא
 אֶבֶל לֹא נִשָּׂא כְּאֲנָשִׁים · וְאֵינוֹ מְתַיַּחַד עִם הַנָּשִׁים
 כְּאֲנָשִׁים · וְאֵינוֹ נִזּוֹן עִם הַבָּנוֹת כְּאֲנָשִׁים · וּמִתְעַטֵּף
 וּמִסְתַּפֵּר כְּאֲנָשִׁים · וְעוֹבֵר עַל בֵּל תְּקִיף · וְעַל בֵּל
 תִּשְׁחִית · וְעַל בֵּל תִּטְמֵא לַמֵּתִים כְּאֲנָשִׁים · וְחַיִּב בְּכָל
 מִצְוֹת הָאֲמֻרוֹת בַּתּוֹרָה כְּאֲנָשִׁים:

גִּיְצִד שְׁוֶה לְנָשִׁים · מְטֵמֵא בְּאוֹדֶם כְּנָשִׁים · וְאֵינוֹ מְתַיַּחַד
 עִם הָאֲנָשִׁים כְּנָשִׁים · וְאֵינוֹ זוֹקֵק לַיָּבוֹם כְּנָשִׁים · וְאֵינוֹ
 חוֹלֵק עִם הַבָּנִים כְּנָשִׁים · וְאֵינוֹ חוֹלֵק בְּקִדְשֵׁי קֳדָשִׁים
 כְּנָשִׁים · וְאֵינוֹ מֵאֲכִיל בַּתְּרוּמָה כְּנָשִׁים · וּפְסוּל לְכָל יְעוּדוֹת
 שֶׁבַתְּוֵרָה כְּנָשִׁים · וְאֵם נִבְעֵל בַּעֲבִירָה כְּנָשִׁים · וְנִפְסָל מִן
 הַכֹּהֵנָה כְּנָשִׁים:

דִּיְצִד שְׁוֶה לְאֲנָשִׁים וּלְנָשִׁים · חַיִּבִּים עַל מִכְתּוֹ · וְעַל
 קִלְלָתוֹ וְעַל נִזְקוֹ כְּאֲנָשִׁים וְכְנָשִׁים · וְהַהוֹרְגוֹ שׁוֹגֵג גּוֹלָה
 וּמִזִּיד נִהְרָג כְּאֲנָשִׁים וְכְנָשִׁים · וְאִמּוֹ יוֹשֶׁבֶת עָלָיו דָּם טָמֵא
 וְדָם טָהוֹר כְּאֲנָשִׁים וְכְנָשִׁים · וּמִבִּיאָה עָלָיו קֶרֶבֶן כְּאֲנָשִׁים
 וְכְנָשִׁים · וְחוֹלֵק בְּקִדְשֵׁי הַגָּבוּל כְּאֲנָשִׁים וְכְנָשִׁים · וְנוֹחַל

בְּכֹל הַנְּחָלוֹת כְּאֲנָשִׁים וְכַנָּשִׁים • וְהָאוֹמֵר הָרִינִי נָזִיר שְׁזָה
אִישׁ וְאִשָּׁה הָרִי זֶה נָזִיר:

ה' בִּיצַד אֵינוֹ שָׁוֶה לֹא לְאֲנָשִׁים וְלֹא לְנָשִׁים • אֵין חִיבִין
עַל טְמֵאָת מִקְדָּשׁ וּמִקְדָּשׁוֹ לֹא כְּאֲנָשִׁים וְלֹא כַנָּשִׁים • וְלֹא
שׁוֹרְפִין עָלָיו אֶת הַתְּרוּמָה לֹא כְּאֲנָשִׁים וְלֹא כַנָּשִׁים • וְאֵינוֹ
נִעְרָךְ לֹא כְּאֲנָשִׁים וְלֹא כַנָּשִׁים • וְאֵינוֹ גִּמְכָּר לְעֶבֶד עֲבָרִי
לֹא כְּאֲנָשִׁים וְלֹא כַנָּשִׁים • וְהָאוֹמֵר הָרִינִי נָזִיר שְׁזָה לֹא
אִישׁ וְלֹא אִשָּׁה הָרִי זֶה נָזִיר • רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אֲנִדְרוֹגִינוֹס
בְּרִיָּה בִּפְנֵי עֲצֻמָּה הוּא וְלֹא יִכְלוּ חֲכָמִים לְהַכְרִיעַ עָלָיו •
אִם הוּא אִישׁ אוֹ אִשָּׁה • אָבֵל טוֹמְטוֹם אֵינוֹ בֶּן פְּעֻמִּים
שֶׁהוּא אִישׁ • פְּעֻמִּים שֶׁהוּא אִשָּׁה: סליק

אחר השלמת כל מסכתא ומסכתא יאמר זה שלש פעמים

ויועיל לשכחה בעזרת השם יתברך •

הדרן עלך מסכת (פלוני) והדרך עלן • דעתן עלך מסכת (פלוני)
ודעתך עלן • לא נתנשי מינך מסכת (פלוני) ולא תתנשי מינן לא
בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי:

ואחר כל יאמר

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתהא תורתך אומנותנו
בעולם הזה ותהא עמנו לעולם הבא • חנניה בר פפא • רמי בר
פפא • נחמן בר פפא • אחאי בר פפא • אבא מרי בר פפא • רפרם
בר פפא • רכיש בר פפא • סרחב בר פפא • אדא בר פפא • דרו
בר פפא:

הערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית
ישראל ונהיה אנחנו בלנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל יראי
שמוך ולומדי תורתך • מאיבי תחכמני מצותך כי לעולם היא לי • יהי
לבי תמים בחקיקך למען לא אבוש • לעולם לא אשכח פקודיך כי
בם חייתי • ברוך אתה יהוה למדני חקיקך:

חתימת חלק ראשון מהמשנה

להודות להלל לשבח לפאר לרומם להדר ולנצח על כל דברי שירות
ותשבחות דוד בן ישי עבדך משיחך: בעצתך תנחני ואחר כבוד
תקחני: והוא רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו ולא
יעיר כל חמתו: אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו:
ואני בחסדך בטחתי יגל לבי בישועתך אשרה ליי כי גמל עלי: שוש
אשיש ביי תגל נפשי באלהי כי הלבישני בגדי ישע מעיל צדקה
יעטני כחתן יכהן פאר וכפלה תעדה כליה: ויבטחו בד' יודעי שמוך
כי לא עזבת דרשיו יהוה: שמחו ביהוה וגילו צדיקים והרגינו כל
ישרי לב: נר לרגלי דברך ואור לנתיבותי: אודך כי עניתני ותהי לי
לשועה:

ואומר השיר שהיו הלויים אומרים על הדוכן בכל יום

ביציאתו מבית המדרש אומר

מוֹדָה אֲנִי לִפְנֵיךָ יי אֱלֹהֵי שְׁשֻׁמַּת חֶלְקִי מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא
 שְׁמַת חֶלְקִי מִיּוֹשְׁבֵי קִרְנוֹת שְׁאֲנִי מְשֻׁכִּים וְהֵם מְשֻׁכִּימִים אֲנִי מְשֻׁכִּים
 לְדַבְּרֵי תוֹרָה וְהֵם מְשֻׁכִּימִים לְדַבְּרִים בְּטָלִים אֲנִי עֹמֵל וְהֵם עֹמְלִים אֲנִי
 עֹמֵל וּמְקַבֵּל שְׂכָר וְהֵם עֹמְלִים וְאֵינָם מְקַבְּלִים שְׂכָר אֲנִי רֵץ וְהֵם רָצִים
 אֲנִי רֵץ לַחַיִּי הָעוֹלָם הַבָּא וְהֵם רָצִים לַבָּאֵר שְׁחַת · שְׁנֵאמַר וְאַתָּה
 אֱלֹהִים תּוֹרְדֵם לַבָּאֵר שְׁחַת אֲנָשֵׁי דָמִים וּמְרָמָה לֹא יִחָצוּ יְמֵיהֶם וְאֲנִי
 אֶבְטַח בָּךְ:

תם ונשלם ספר ראשון
 שבחי תודה לאל עליון

